KANNUSTAVAA YHTEISÖLLISYYTTÄ

PUHDASTA ELINVOIMAA

IHMISLÄHTÖISIÄ RATKAISUJA

SATAKUNNAN MAAKUNTAOHJELMA 2018–2021

Maakuntavaltuusto 15.12.2017

SATAKUNTALIITTO

Sisällysluettelo

1. Johdanto ... 4

2. Maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat ... 5

Maakunnan suunnittelujärjestelmä ... 5

Kuntien tahtotila ... 6

Maakunnallinen edunvalvonta ... 7

Maakuntien yhteistyö ja yhteistoiminta-alue ... 8

Kansalliset linjaukset ... 8

EU-tason linjaukset ... 8

Laadintaprosessin kuvaus ... 9

3. Satakunnan toimintaympäristö ... 11

Alue- ja yhdyskuntarakenne ... 11

Väestö, muuttoliike ja huoltosuhde ... 11

Aluetaloudellinen kehitys ... 12

Työvoiman kysyntä ja tarjonta sekä työllisyys ... 16

Koulutustaso ... 17

Hyvinvointi ... 17

Elinympäristön laatu ... 18

Kansainvälinen toiminta ja verkostot ... 19

Seutukuntien vahvuudet ... 20

Maakunnan toimialaprofiili ... 20

4. Satakunnan aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet ... 22

5. Kehittämisen toimintalinjat ... 22

TOIMINTALINJA 1 Kannustavaa yhteisöllisyyttä ... 24

Kehittämisteema 1: Yrittäjyys ... 24

Kehittämisteema 2: Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus ... 25

TOIMINTALINJA 2 Puhdasta elinvoimaa ... 25

Kehittämisteema 3: Uudistuva teollisuus ... 26

Kehittämisteema 4: Energia ... 27

Kehittämisteema 5: Bio- ja kiertotalous ... 28

Kehittämisteema 6: Sininen kasvu ... 30

TOIMINTALINJA 3: Ihmislähtöisiä ratkaisuja ... 31

Kehittämisteema 7: Vetovoima ... 31

Kehittämisteema 8: Hyvinvointi ... 32

Kehittämisteema 9: Turvallisuus ... 33

Kehittämisteema 10: Saavutettavuus ... 34

6. Temaattiset kehittämiskokonaisuudet ... 34

7. Maakuntaohjelman toteutus ja seuranta 37
Kansalliset välineet maakuntaohjelman toteuttamisessa 37
Maakuntaohjelman toteuttamisen rahoitusinstrumentit 39
8. Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 ympäristöselostus 40
Liitteet 54

1. Johdanto

Satakunnan maakuntasuunnitelmassa (Satakunnan Tulevaisuuskäsikirja 2035) asetettu tavoitetila on Hyvä elämä Satakunnassa 2035. Tätä kohti kuljetaan kolmen toimintalinjan kautta; kannustavaa yhteisöllisyyttä, puhdasta elinvoimaa ja ihmislähtöisiä ratkaisuja.

Maakuntaohjelmassa asiaa lähestytään neljän vuoden tähtäimellä, tavoitteena on Satakunnan kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden edistäminen.

Valittuja kehittämisteemoja on kymmenen (Kuva 1). Kehittämisteemojen yhteisiä läpileikkaavia sisältöteemoja on kolme. Maakuntaohjelmaan kirjatut edunvalvonnan kärkihankkeet (kuva 4) ovat pidemmän aikavälin tavoitteita, joiden lisäksi Satakunnan edunvalvonta reagoi ajankohtaisiin kysymyksiin.

Ohjelmassa kuvataan maakunnan tahtotila ja lähtökohdat, keskeiset toteuttamisen välineet, toimintaympäristö, tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset kumppanuudet sekä näistä johdetut kehittämisen vahvuudet ja rajoitteet. Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia on myös arvioitu.

Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista. Maakuntaohjelma luo puitteet kehittämiselle ja kumppanuuksien syntymiselle eri tasoilla. Se nostaa esiin maakunnan kannalta keskeiset painopisteet ja kehittämisen kohteet.

Kehittämistoimia toteutetaan monirahastoisesti ja rahoitusmahdollisuuksia on nostettu esiin kehittämis-teemojen yhteydessä. Maakuntaohjelmaa täsmennetään joka toinen vuosi laadittavilla maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmilla.

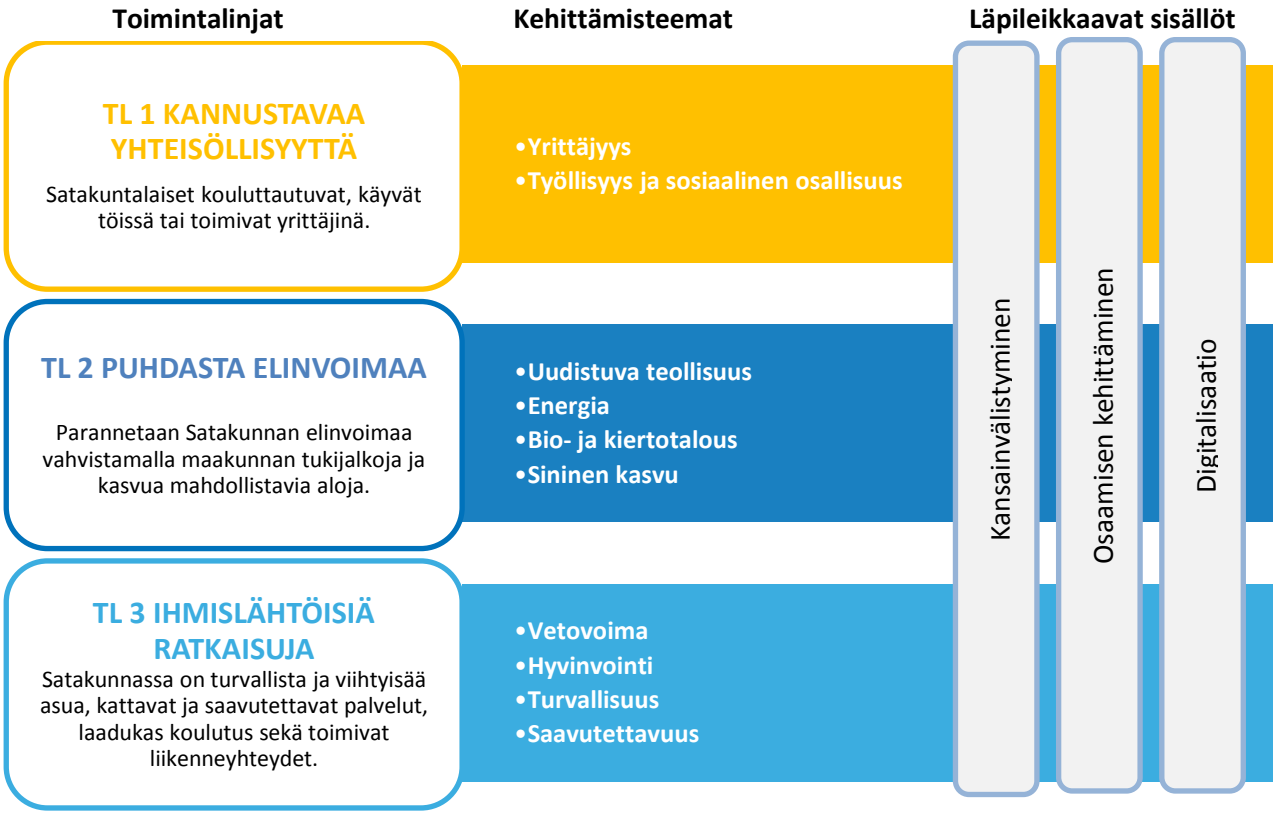

Kuva 1. Aluekehittämisen strategiset toimintalinjat, kehittämisteemat ja läpileikkaavat sisällöt 2018-2021

2. Maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat

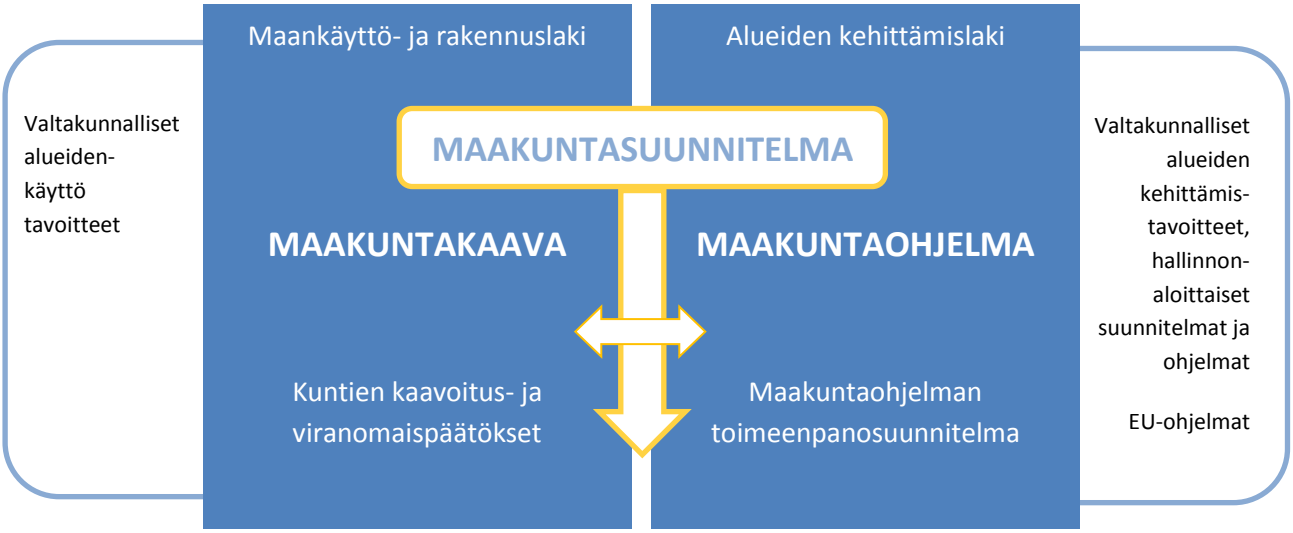

Kuva 2. Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Maakunnan suunnittelujärjestelmä

Maakuntaohjelma on osa maakunnan suunnittelujärjestelmää (kuva 2). Maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategisiin kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit. Maakuntaohjelmassa on myös pidemmän aikavälin tavoitteita. Ohjelmaa käytetään viestintävälineenä valtion suuntaan, maakunnassa rahoitusta ja muita sektoristrategioita ja ohjelmia ohjaavana asiakirjana sekä muun muassa hankesuunnittelun tukena. Joka toinen vuosi laadittava maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma täsmentää ja fokusoi maakuntaohjelman strategisten kehittämistavoitteiden toteuttamista.

Toimeenpanosuunnitelma sisältää keskeisiä maakuntaohjelmaa toteuttavia hanke- ja toimenpide-esityksiä sekä kuvaukset niitä koskevista yhteistyösopimuksista, kannanoton rakennerahasto-ohjelman valtakunnallisiin teemoihin kuuluvista hankehauista ja -suunnitelmista ja alueen osallistumisesta niihin sekä painopisteet, joihin kansallista ja EU:n rahoitusta kohdennetaan.

Maakuntasuunnitelma – Satakunnan Tulevaisuuskäsikirja 2035

Satakunnan Tulevaisuuskäsikirja luo suuntaviivat maakuntaohjelmalle. Satakunnan maakuntavaltuusto hyväksyi maaliskuussa 2012 Satakunnan maakuntasuunnitelman – Satakunnan Tulevaisuuskäsikirjan 2035. Siinä määritetään satakuntalaisten tahtotila tulevaisuudestaan laajan kansalaisosallistamisen kautta.

Hyvää elämää Satakunnassa vuonna 2035 tavoitellaan kolmen avainteeman kautta: kannustavaa yhteisöllisyyttä, puhdasta elinvoimaa ja ihmislähtöisiä ratkaisuja.

- **Kannustavalla yhteisöllisyydellä** tarkoitetaan yrittäjähenkisyyttä, myönteisyyttä, avointa kansainvälisyyttä ja vastuunkantoa itsestä ja toisista.
- **Puhdas elinvoima** tavoittelee elinkeinoelämän ja ennen kaikkea teollisuuden ympäristöteknologiaan nojaavaa menestystä, mikä varmistaa satakuntalaisille työtä ja toimeentuloa jatkossakin. Puhdas satakuntalainen luonto, ruoka, vesi ja energia ovat paitsi teollisuuden ja uusien innovaatioiden ja tuotekehityksen merkittävä lähde, myös satakuntalaisten ihmisten etuoikeus.
- **Ihmislähtöisillä ratkaisuilla** viitataan nimensä mukaisesti palvelujen, asumisen, liikkumisen ja turvallisuuden parantamiseen ensisijaisesti ihmisten tarpeiden ja valintojen pohjalta.

Maakuntasuunnitelman tavoitteet konkretisoidaan maakuntaohjelmassa ja sen toimeenpano-suunnitelmassa (Topsu) sekä alueidenkäyttöä ohjaavassa maakuntakaavassa. Maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, jossa on kartalla esitetty suunnitelma alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteista sekä maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisista alueista. Satakunnan maakuntakaavan ja maakuntaohjelman sisällöt kytkeytyvät toisiinsa.

Maakuntaohjelman 2018–2021 laadintaprosessissa huomioidaan uuden EU-ohjelmakauden valmistelu, tavoitteena on osaltaan tukea kansallisen ja EU-politiikan yhteensovittamista.

Maakuntatasolla EU-rahastojen ohjelmien strategisen tason yhteensovitus tapahtuu maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) ja sen sihteeristössä, jolla on vastuu alueen kehittämistoimien koordinoinnista. Myös MYR:n asettama maaseutujaosto on tärkeä yhteen sovittava toimielin maakunnassa. Kansallisella ja EU-tasolla on rahoitusvälineitä erilaisiin tarkoituksiin, ja valmiudet ja osaaminen näiden välineiden hyödyntämiseen Satakunnassa on kasvamassa.

Maakuntauudistus luo uusille maakunnille laajan tehtäväkenttä vuodesta 2020 eteenpäin. Uudistus mahdollistaa aluekehittämisen kannalta keskeisten toimien suunnittelun kokonaisuutena. Aluekehitystä ja kasvupalveluja koskeva uusi lainsäädäntö on maakuntaohjelman valmisteluprosessin aikana vielä valmistelussa ja etenee Eduskunnan käsittelyyn todennäköisesti keväällä 2018. Edellä oleva lisää epävarmuutta myös tulevan maakunnan palvelujen suunnittelussa. Lakiluonnosten perusteella aluekehityspalvelut käsittävät uudessa maakunnassa seuraavat, todennäköisesti maakuntakonsernin järjestäjätehtäviin liittyvät palvelukokonaisuudet, joissa korostuu maakunnan koordinoiva rooli:

> strateginen suunnittelu, rakennerahasto- ja kansallisen rahoitustehtävän hoito, maakunnallisen alue-ennakoinnin koordinointi ja aluekehityksen tilannekuvan muodostaminen, kansainvälinen yhteistoiminta, maakunnallinen edunvalvonta, aluekehitykseen liittyvät läpäisevät toiminnot; sidosryhmäyhteistyö (mm. kunnat, järjestöt, yritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, elinkeinoelämä, kansanedustajat, kansallinen, ylimaakunnallinen, kansainvälinen), elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittäminen, maakunnan innovaatiotoiminnan kehittäminen ja maakunnan osaamispääoman vahvistaminen.

Maakuntauudistuksen myötä aluekehittämisjärjestelmää ja aluekehittämisen strategista suunnittelua uudistetaan. Uudet maakunnat laativat maakuntalakiin perustuvat maakuntastrategiat, joissa maakuntavaltuusto päättää maakunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Maakuntastrategiaan sisältyy aluekehittämistehtäviä tarkentava maakuntaohjelman kokonaisuus.

Aluekehittämisen keskustelu on uusi valtion ja maakuntien elementti uuteen maakuntahallintoon siirryttäessä. Maakunnan liitto aluekehittämisestä vastaavana viranomaisena koordinoi maakunnan toimijoiden valmistautumista keskusteluun. Maakuntaohjelma strategisena aluekehittämisohjelmana toimii maakuntien valmistautumisen pohjana.

Aluekehittämisen keskustelut kokoavat yhteen eri hallinnonalojen alueiden kehittämisen liittyviä asioita, ja niitä tarkastellaan horisontaalisesti. Keskustelut vastaavat tarpeeseen tiivistää sekä ministeriöiden välistä yhteistyötä sekä maakuntien ja valtion yhteistyötä myös sisällöllisissä ja strategisissa kysymyksissä.

Kuntien tahtotila

Satakuntaliitto toteutti osana maakuntaohjelman valmistelua seutukuntakierroksen keväällä 2017. Maakunnan kuntien tahtotila aluekehittämisen strategisista linjauksista on merkittävä lähtökohta maakuntaohjelman laadinnalle ja luottamus- ja virkamiesjohto kutsuttiin seutukunnittain keskustelemaan maakunnan strategisista kehittämiskohteista myös edunvalvonnan ja maakuntauudistuksen näkökulmista.

Satakunnan kunnat painottavat koulutusta, saavutettavuutta sekä kasvun mahdollisuuksia. Koulutuksen saatavuus, koulutuksen ja työvoiman kysynnän vastaavuus sekä korkeakoulutuksen turvaaminen ja kehittäminen nousivat esille keskusteluissa seutukuntien kanssa. Myös saavutettavuuden edistäminen samoin kuin uudistuvan teollisuuden tarpeet ja yrityslähtöisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen nähtiin merkittäviksi kehittämisteemoiksi. Bio- ja kiertotalouden osaaminen sekä metalli- ja meriteollisuus samoin kuin energiaosaaminen tuotiin maakunnan vahvuuksina esille. Kasvuvyöhykkeet ja teollisuuspuistot tarjoavat kasvun mahdollisuuksia maakunnalle. Esille nostettiin myös robotiikka ja automaatio – toimintaympäristöjen kehittäminen sekä se, että tarvetta on edelleen pienten elintarvikealan yritysten kehittämistarpeisiin vastaamisessa sekä keskinäisen verkostoitumisen tukemisessa. Resurssitehokkuuden kehittäminen ja hiilineutraalisuuden edistäminen nähtiin potentiaalisina kehittämiskohteina myös Satakunnan vetovoiman osalta samoin kuin ympäristöarvojen esille tuominen ja matkailun maakunnallinen koordinaatio.

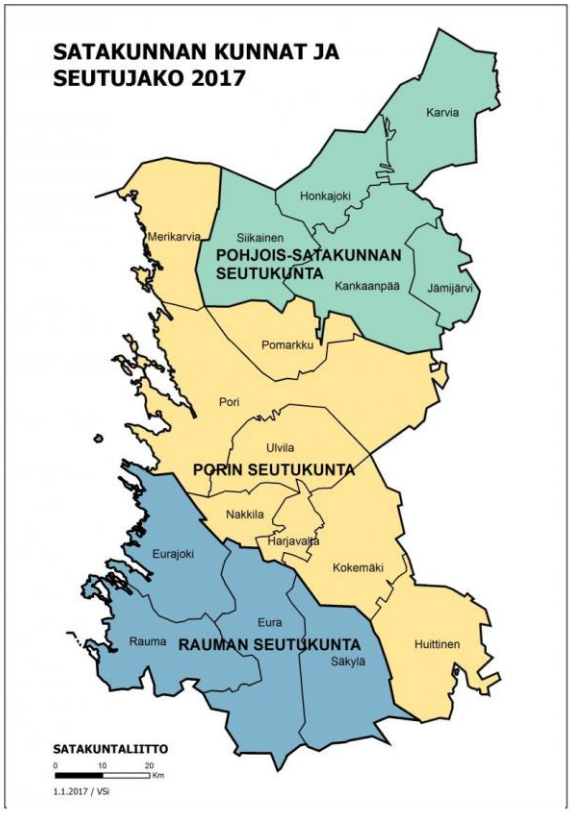

Kuva 3. Satakunnan kunnat ia seutukunnat 2017

Maakunnallinen edunvalvonta

Maakunnan edunvalvonnan tavoitteena on Satakunnan menestykseen, kilpailukykyyn ja vetovoimaan keskeisesti vaikuttavien toimien ja hankkeiden edistäminen, resurssien varmistaminen ja tätä kautta maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen.

Maakunnallisella edunvalvonnalla tarkoitetaan vaikuttamista erityisesti kansalliseen (valtion) ja EU:n päätöksentekoon, mutta myös muiden yhteisöjen ratkaisuihin. Edunvalvontaa tehdään suoraan vaikuttajaviestintänä ja asiantuntijatyönä eri toimialoilla. Tärkeää on yhteistyö ja yhteisen tahdon muodostaminen maakunnan sisällä ja laajemmin maakuntien välillä. Edunvalvontaa tehdään laaja-alaisesti sekä pitkän tähtäimen suunnitelmina ja toimina että tapauskohtaisesti ennakoiden ja reagoiden. Merkittävimmät pidemmän tähtäimen edunvalvontakokonaisuudet on tiivistetty ns. kärkihankkeiksi.

Satakunnan elinkeinoelämä tarvitsee koulutusta, tutkimusta ja sujuvat yhteydet turvatakseen ammattitaitoisen työvoiman saannin, tuotteiden kilpailukykyisen kehittämisympäristön sekä kuljettamisen infrastruktuurin – niin tiedonsiirron kuin ihmisten ja tavaroidenkin liikkumisen kannalta.

Tulevina vuosina tärkeimpiä edunvalvonnan kohteita ovatkin elinkeinoelämää palveleva infrastruktuuri (mm. liikenneyhteydet), avainalojen koulutus ja tutkimus sekä yritystoiminnan kasvun ja kehittymisen tukeminen. Tie-, raide-, meri- ja lentoliikenteen toimivuudesta ja kehittämisestä on huolehdittava sekä edistettävä kevyt- ja joukkoliikennettä. Yliopisto- ja korkeakouluyksiköiden sekä ammatillisen koulutuksen merkitys on maakunnassa huomattava ja niiden toimintaedellytyksiä on vahvistettava. Osaavan työvoiman saantiin ja maakunnan vetovoimaisuuteen sekä ympäristöön, kestävään kehitykseen ja viihtyisyyteen on panostettava. Satakunnassa sijaitsee myös kaksi Puolustusvoimien keskeistä varuskuntaa, joiden toimintaedellytyksiä tulee turvata.

Satakunnan vahvuuksia ja huippuosaamista on tuotava entistä aktiivisemmin esille. Toimijoiden välistä vuoropuhelua ja yhteistä tekemistä on tiivistettävä entisestään. Satakunnan merkitys kansallisesti ja kansainvälisesti on saatava tunnetummaksi. Suomi tarvitsee Satakunnan.

Satakunnan edunvalvonnan kärkihankkeet vuosille 2018–2021 (Kuva 4) on esitetty tarkemmin liitteessä 3.

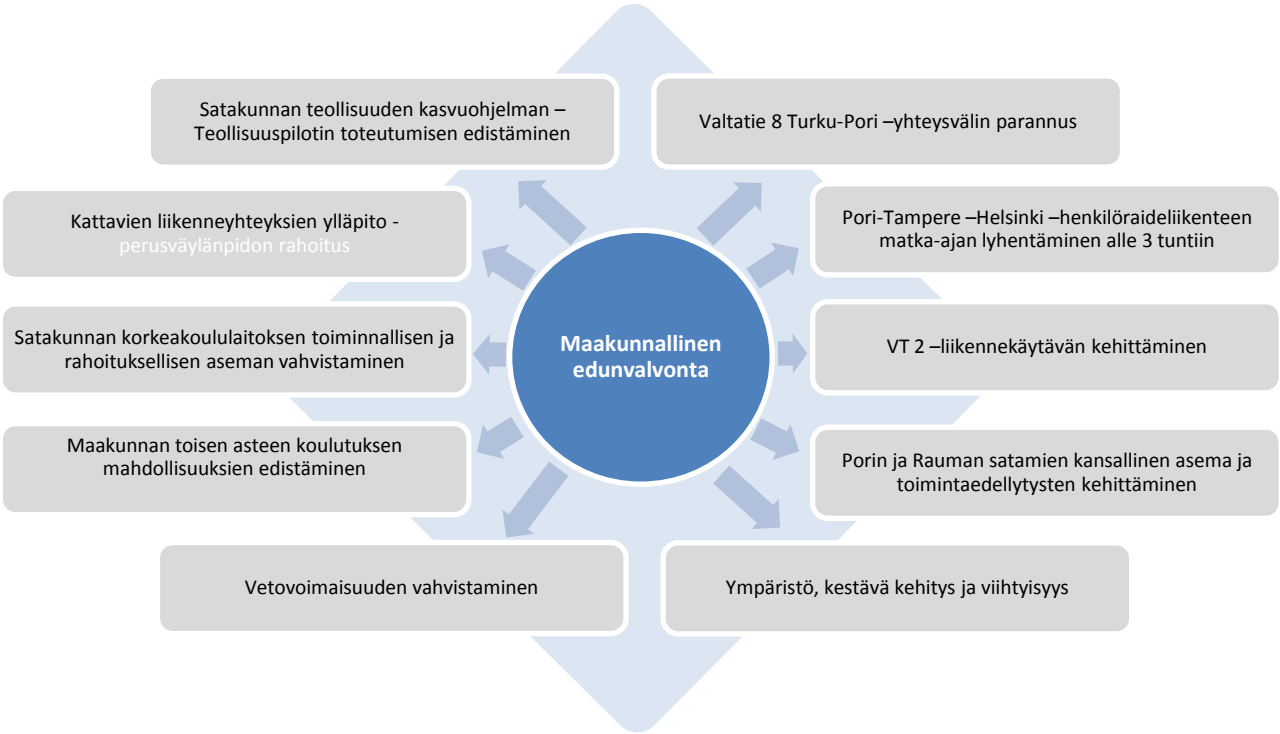

Kuva 4. Edunvalvonnan kärkihankkeet

Maakuntien yhteistyö ja yhteistoiminta-alue

Länsi-Suomen maakuntien liitot; Satakunta, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa tekevät yhteistyötä edunvalvonnassa ja rakennerahastohallinnossa. Edunvalvonnallista yhteistyötä tehdään myös muiden maakuntien kanssa.

Satakunta ja Varsinais-Suomi muodostavat alueiden kehittämislain tarkoittaman yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueen osalta Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntahallitukset ovat kokouksessaan 9.6.2014 linjanneet keskeisimmiksi asioiksi Valtatie 8:n II-vaiheen toteuttamisen, meriklusterin ja sen alihankintaverkoston kehittämisen sekä Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantamisen. Muita yhteisiä kehittämisalueita ovat ammattikorkeakouluyhteistyö Coastal, Lounais-rannikkoyhteistyö (LOURA), vuosina 2016–2018 toteutettava Pohjoinen kasvuvyöhyke, Lounais-Suomen hiilineutraalisuus – haaste, Lounaispaikka - paikkatietoyhteistyö sekä merialuesuunnittelu. (ks. liite 2).

Kansalliset linjaukset

Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet

(Aluekehittämispäätös, Alueiden kilpailukyky ja ihmisten sujuva arki) on laadittu vuosille 2016–2019. Voimassa olevat alueiden kehittämistavoitteet on kiteytetty kolmeen yleiseen linjaukseen: 1. uudistumisella kasvua 2. elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta ja 3. hyvinvointia kumppanuuksilla. Satakunnan Tulevaisuuskäsikirja painottaa koko maakunnan elinvoimaa, sen asukkaiden hyvinvointia ja hyvää, puhdasta elinympäristöä.

Hallitusohjelman painopistealueet ja kärkihankkeet

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman (2015–2019) tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja paranevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hallituksen painopistealueita konkretisoivat kärkihankkeet. Hallitusohjelmassaan hallitus on valinnut viisi painopistealuetta: työllisyys ja kilpailukyky, osaaminen ja koulutus, hyvinvointi ja terveys, biotalous ja puhtaat ratkaisut sekä digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen.

EU-tason linjaukset

Älykäs erikoistuminen

Eurooppa 2020 -strategia tukee talouskasvua, joka on entistä älykkäämpää, kestävämpää ja osallistavampaa. Strategiassa keskitytään viiteen haastavaan tavoitteeseen, jotka koskevat työllisyyttä, tutkimusta, koulutusta, köyhyyden vähentämistä sekä ilmasto- ja energiakysymyksiä. EU 2020 strategian Innovaatiounioni-strategiassa korostetaan erityisesti kahta lähestymistapaa: Euroopan innovaatio-kumppanuuksia (European Innovation Partnerships) sekä älykästä erikoistumista (Smart specialisation).

Älykkään erikoistumisen strategia on ennakkoehto EU:n rakenne- ja investointirahoitukselle. Satakuntaliitto on mukana Euroopan alueiden Smart Specialisation Platformin temaattisissa verkostoissa sekä eurooppalaisen kestävän ja tuottavan maatalouden innovaatiokumppanuudessa. Nämä verkostot ovat Satakuntalaisten toimijoiden tukena kun ne haluavat hyödyntää EU:n suoria rahoitusvälineitä ja ohjelmia, kuten Horisontti 2020 ja INTERREG -ohjelmat.

Osana EU:n koheesiopolitiikkaa vuosille 2014–2020 kansalliset ja alueelliset viranomaiset ovat laatineet älykästä erikoistumista (Smart Specialisation, RIS3) koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiat, jotta EU:n rakennerahastojen käyttöä voidaan tehostaa ja jotta EU:n, kansallisen ja alueellisen tason toimien sekä julkisten ja yksityisten investointien välille saadaan lisää synergiaa. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista, kunkin alueen kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien ja varojen tuomista huippuosaamiseen perustuvan tulevaisuudennäkymän tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko talouteen. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin.

Älykkään erikoistumisen Euroopan laajuinen ulottuvuus antaa maakunnalle mahdollisuuksia oppia ja laajentaa osaamistaan samankaltaisia, täydentäviä vahvuuksia omaavien alueiden kanssa yhteistyötä tekemällä. Verkostoituminen osaamisen ja yhteisen hyödyn kautta eri puolille Eurooppaa eri kumppanien kanssa vahvistaa maakunnan kilpailukykyä ja osaamista huomattavasti enemmän kuin Suomessa vallalla oleva ajattelu maantieteellisestä laajuudesta. Kriittinen massa älykkäässä erikoistumisessa syntyy alueiden verkostoissa.

Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 laadintaprosessissa on huomioitu älykkään erikoistumisen lähestymistapa ja aluekehittämisen teemat muodostavat maakunnan älykkään erikoistumisen fokusoinnit. Älykkääseen erikoistumiseen sisältyy myös tulosindikaattoreiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen toimien ja ohjelmien ohjaamiseen ja muokkaamiseen. Niillä siis edistetään jatkuvaa

arviointia ja oppimista sekä kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamista alueiden välillä. (Satakunnan älykkään erikoistumisen fokusalueet kuva 14.)

Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 kehittämisteemojen kytkeytyminen valtakunnallisiin aluekehittämistavoitteisiin (Aluekehittämispäätökseen), hallitusohjelmaan ja älykkääseen erikoistumiseen esitetään kehittämisteemojen yhteydessä.

Laadintaprosessin kuvaus

Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahasto-toiminnan hallinnoinnista (7/2014, § 46) säädetään ohjelmien seurannasta ja arvioinnista. Maakuntaohjelmien tavoitteiden saavuttamista, vaikutuksia ja toimeenpanoa tulee arvioida ulkopuolisen arvioitsijan toimesta vähintään kerran ohjelmakauden aikana. Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan ja Satakunnan maakuntaohjelmien 2014–2017 arviointi toteutettiin kyseisten maakuntien keskinäisenä vertaisarviointina. Satakunnan maakuntaohjelman pääarvioijana toimii Keski-Suomen liitto. Maakuntien välistä vertailua ei suoritettu.

Vertaisarviointi perustui materiaaliin, jota kerättiin pääarvioijan tekemän asiakirja-analyysin, kohdemaakunnan tekemän itsearvioinnin sekä viiteryhmässä ja maakunnan liittojen kesken käytyjen keskustelujen avulla. Kaikissa vaiheissa käytössä oli yhteinen arviointikehikko. Näiden aineistojen pohjalta laadittiin kullekin maakuntaohjelmalle oma arviointiraportti.

Satakunnan arviointiraportin mukaan Satakunnan maakuntaohjelman 2014–2017 valmisteluun osallistettiin kattavasti maakunnan eri toimijoita ja ohjelman valitut painopisteet kuvastavat onnistuneesti maakunnan erityispiirteitä ja sidosryhmien näkemyksiä. Sidosryhmät ovat sitoutuneet ohjelman toteuttamiseen pääosin hyvin. He pystyvät asemoimaan itsensä ohjelman kautta ja hyödyntävät ohjelmaa omissa strategiaprosesseissaan, mikä viestii myös toimivasta yhteistyöstä. Mm. maakuntauudistus korostaa entisestään toimijoiden yhteisen tahdon muodostamisen tärkeyttä.

Hankerahoitus on kytketty maakuntaohjelman painopisteisiin ja se ohjaa rahoituksen kohdentamista. Vaikutusten mittaamiseen tulisi arviointiraportin mukaan jatkossa kiinnittää huomioita, sillä se konkretisoi toimenpiteitä ja kertoo mahdollisista uudelleensuuntaamisen tarpeista. Satakunnan maakuntaohjelmalla todettiin arviointiraportin mukaan olevan selkeä ja tärkeäksi koettu asema maakunnan kehittämisessä, johon uudistusten pyörteissäkin on hyvä nojata ja edetä rohkeasti.

Työ- ja elinkeinoministeriö on 9.11.2016 ohjeistanut maakuntaohjelmien laadintaa kaudelle 2018-2021. Ohjeistus on annettu voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti, mutta lisäksi maakuntien liittoja pyydetään seuraamaan maakuntauudistuksen etenemistä ja ottamaan se huomioon ohjelmaprosessin suunnittelussa sekä ohjelman valmistelussa.

Maakuntaohjelma valmistellaan muutostilanteessa ja sen rooli on keskeinen aluekehittämisen linjausten ja jatkuvuuden pohjana uusien maakuntien aloittaessa työnsä. Ohjelman laadintaprosessille on valtakunnan tasolla asetettu aiempaa tiukempi aikataulu, mikä on asettanut laadintaprosessille omat haasteensa. Maakuntavaltuustot hyväksyvät maakuntaohjelman vuoden 2017 viimeisessä valtuustossa, jolloin maakunnilla on v. 2018 voimassaoleva maakuntaohjelma. Vuonna 2019 aloittava uusi valtuusto voi tarvittaessa tarkistaa maakuntaohjelman.

Satakuntaliiton maakuntahallitus kävi joulukuussa 2016 evästyskeskustelun 2018–2021 ohjelman laadinnan aloittamiseksi. Satakunnan Tulevaisuusfoorumissa joulukuussa 2016 olivat esillä maakunnallisen kehittämisen ajankohtaiset teemat. Tulevaisuusfoorumi toimi maakuntaohjelman laadinnan aloitustilaisuutena ja foorumilla luotiin katsaus maakuntauudistuksen valmistelun käynnistymiseen sekä tulevaisuuden elinvoimapolitiikan toteuttamiseen alueilla.

Satakuntaliiton aluekehityksen toimiala on koordinoinut Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 laadintaprosessin toteutuksen. Laadintaprosessi on sisältänyt mm. seuraavat kokonaisuudet:

- aluekehityksen tilannekuvan laadinnan sisältäen ympäristön tilakuvauksen,
- tulevaisuustarkastelun maakunnan kehityksen kannalta olennaisista kehitysilmiöstä,
- maakuntaohjelman 2014-2017 kehittämislinjausten päivittämisen ja sisältötäydennykset tunnistettujen tarpeiden osalta sekä vaikutusten arvioinnin.

Maakunnan yhteistyöryhmä toimii vaikutusten arvioinnin SOVA-ryhmänä, sillä siihen kuuluvat maakunnan liiton ohella Satakunnan alueella toimivat ELY–keskukset. Maakunnan yhteistyöryhmä on käsitellyt maakuntaohjelman laadintaa vuoden 2017 aikana 4 kertaa. Maakuntaohjelmasta ei laadittu erillistä ympäristöselostusta, vaan vaikutusten arviointi sisältyy ohjelma-asiakirjaan (Luku 8). Maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnista järjestettiin alkuvuonna 2017 osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa (OAS) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueen ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetettiin virallisesti nähtäville 30.1.2017.

Satakunnan maakuntaohjelmasta 2018-2021 laadittiin kaksi luonnosta, joista ensimmäinen oli virallisesti nähtävillä ja kommentoitavana 19.6.-4.8.2017. Luonnoksesta 1 saatiin 36 kommenttia ja mielipidettä, joiden perusteella maakuntaohjelmaa muokattiin ja täydennettiin toiseen luonnosvaiheeseen. Luonnos 2 asetettiin virallisesti nähtäville ja lausuntokierrokselle 4.9.-13.10.2017 väliseksi ajaksi. Maakuntaohjelman luonnoksesta 2 saatiin 52 lausuntoa ja 5 mielipidettä, jotka huomioitiin maakuntaohjelman lopullista versiota laadittaessa.

Maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaosto toteutti maakuntaohjelman maaseutuvaikutusten arvioinnin kokouksessaan 26.9.2017.

Maakuntaohjelman osallistumis- ja arviointisuunnitelman, luonnoksen 1 ja 2 nähtävillä pidosta ilmoitettiin virallisessa lehdessä ja asiakirjat olivat nähtävillä myös Satakuntaliiton ilmoitustaululla sekä Satakuntaliiton nettisivuilla.

Satakuntaliitolla on jäsenkuntiensa lisäksi useita sidosryhmiä ja kehittämiskumppaneita, joiden asiantuntemus on tärkeä maakuntaohjelman valmistelussa ja toteutuksessa sekä maakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistamisessa. Satakuntaliiton sidosryhmät (kuva 5) ovat aktiivisesti osallistuneet vuoden 2017 aikana erilaisiin työpajoihin ja tilaisuuksiin, joissa on koottu aineistoa sekä näkemyksiä strategisten kehittämislinjausten laatimiseksi.

Maakuntaliitolla on useita pysyviä sidosryhmäfoorumeita, joiden toiminta perustuu aluekehittämisen tarpeisiin (mm. MYR, MYR sihteeristö, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiofoorumit). Keskeisistä kärkialoista on koottu maakunnallisia yhteistyöryhmiä.

Laadinta-prosessin aikana on toteutettu useita sidosryhmätapaamisia, seutukuntakohtaiset keskustelutilaisuudet kuntien luottamus-henkilöiden ja virkamiesjohdon kanssa sekä toteutettu maakunnan osaamisprofiilia että alustavia kehittämislinjauksia käsittelevät kyselyt. Sidosryhmätapaamisiin on osallistunut arviolta 650–700 henkilöä (ks. liite 1).

Kehittämistahto maakunnassa on vahva ja myös EU-hankkeiden toteuttamisesta ollaan niiden hallinnollisista haasteista huolimatta kiinnostuneita. Yleisöllä on ollut mahdollisuus esittää mielipiteitään ja ehdotuksiaan koko valmisteluprosessin ajan ohjelman verkkosivun (satakuntaliitto.fi/maakuntaohjelma) kautta.

Satakuntaliitto koordinoi maakunnallista alue-ennakoinnin yhteistyötä. Tarkoituksena on maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen sekä pysyvän ennakointiverkoston kokoaminen.

Kuva 5. Maakuntaohjelman toimijat ja roolit toteuttamisessa.

3. Satakunnan toimintaympäristö

Toimintaympäristön kuvauksessa on esitetty tiivistetysti keskeiset Satakunnan aluekehittämisen toimintaympäristöä kuvaavat tekijät ja indikaattorit. Aluekehityksen seurantaindikaattorit on esitetty taulukkona liitteessä 4. ja maakuntaohjelman kehittämisteemakohtaiset seurantamittarit liitteessä 5. Elinympäristön laatua ja alue- ja yhdyskuntarakenteen piirteitä on lisäksi kuvattu tarkemmin maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa (luku 8).

Alue- ja yhdyskuntarakenne

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen ja saavutettavuuden perustekijät ovat maakunnan sijainti Pohjanlahden rannalla, hyödynnettävissä olevat meri- ja lentoyhteydet muuhun Eurooppaan, suurten vesistöjen jokilaaksot taajamineen sekä monipuolinen maaliikennejärjestelmä. Keskeisen osan liikenneverkosta muodostavat rannikon kaupunkien sekä niiden suurten satamien ja sisämaan väliset tavara- ja henkilöliikenteen kuljetusketjut. Aluerakenteen keskusverkon (kuva 6) muodostavat palveluja tarjoavat kaupungit ja muut seudulliset keskukset, joiden välillä on toiminnallisesti yhtenäinen vuorovaikutus ja saavutettavuuden turvaavat liikenneyhteydet.

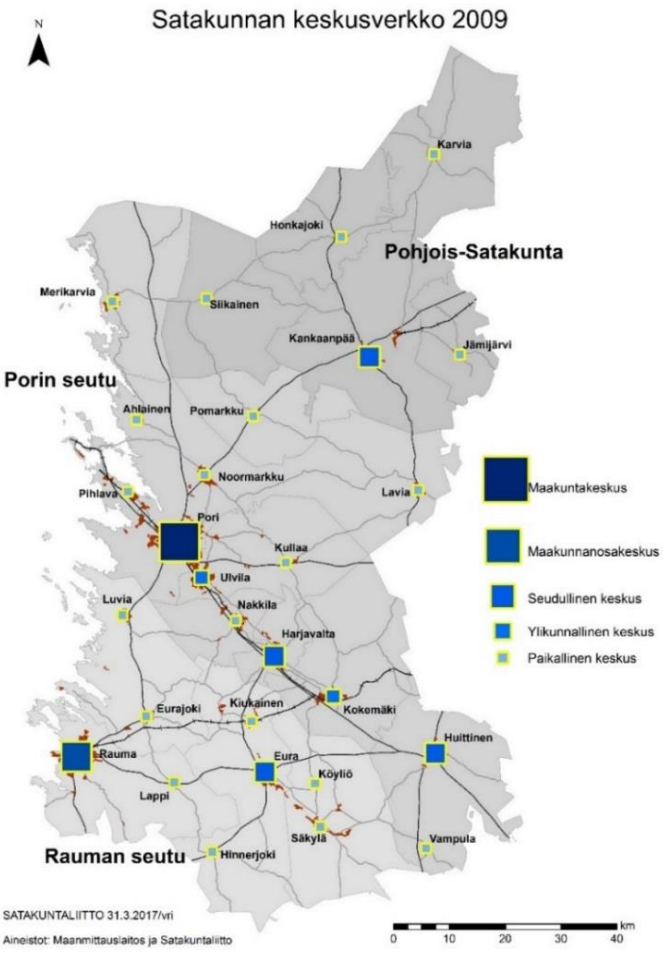

Kuva 6. Satakunnan keskusverkko.

Yleinen palvelujen saavutettavuus ja kattavuus ovat Porin ja Rauman seutukunnissa pääosin hyvät osin selvästi koko maan keskiarvoa suuremman väestötiheyden ja kuntien välisten suhteellisen lyhyiden etäisyyksien ansiosta. Sen sijaan Pohjois-Satakunnassa väestötiheys on maan keskiarvoa matalampi ja etäisyydet suuriin keskuksiin pidempiä, jolloin palvelujen saatavuus on ainakin joiltain osin muuta Satakuntaa heikompi.

Porin ja Rauman seuduilla saavutettavuus on lähellä maan kärkitasoa, sillä Helsingin, Tampereen ja Turun seudut sijaitsevat melko lähellä. Se lisää palvelujen saatavuutta ja edistää yritysten toimintaedellytyksiä esim. alihankinnassa ja asiakassuhteissa. Myös pendelöinti tapahtuu valtaosin maakunnan sisällä, koska satakuntalaisista työllisistä 93 % työskentelee maakunnassa.

Väestö, muuttoliike ja huoltosuhde

Satakunnan **väkiluku** 31.12.2016 oli 221 740 asukasta. Satakunnan väestö väheni 0,5 % edelliseen vuoteen verrattuna (-1217 henkeä). Seutukuntien väliset erot väestön kehityksessä ovat suuret. Väkiluku aleni vuonna 2016 Pohjois-Satakunnassa (-1,3 %), Porin seutukunnassa (-0,5 %) ja Rauman seutukunnassa (-0,4 %). Seutukunnittain tarkasteltuna luonnollinen väestönlisäys oli negatiivista jokaisessa seutukunnassa v. 2016. Suurin syy väkiluvun kehitykseen on ollut negatiivisen nettosyntyvyyden ohella kuntien välisen muuttoliikkeen tappion syventyminen, josta johtuvaa kokonaismuuttotaseen tappiota maahanmuuttokaan ei ole kyennyt kumoamaan.

Kuntien välisen muuttoliikkeen tappio oli Satakunnassa -0,5 %. Suurin se oli Pohjois-Satakunnassa (-1,0 %), pienin Porin seutukunnassa (-0,3 %). Rauman seudulla tappio oli -0,8 % väestöön suhteutettuna. Satakunnan +0,3 %:n nettomaahanmuutto paikkasi laskennallisesti väestökatoa ja nettomaahanmuutto oli ennakkotietojen mukaan suhteellisesti suurinta Rauman seutukunnassa, +0,6 % väkiluvusta. Porin seutu ja Pohjois-Satakunta jäivät +0,2 %:iin.

Satakunnan väestö on maan keskiarvoa iäkkäämpää, sillä yli 65-vuotiaiden osuus on yli neljä prosenttiyksikköä valtakunnan keskitasoa korkeampi (kuva 7). Satakunnassa on jo nyt maan viidenneksi korkein yli 65-vuotiaiden osuus (25 %).

Tulevaisuutta leimaa Tilastokeskuksen viimeisimmän väestöennusteen perusteella työikäisen väestön osuuden pieneneminen ja yli 65-vuotiaiden osuuden kasvu koko maassa.

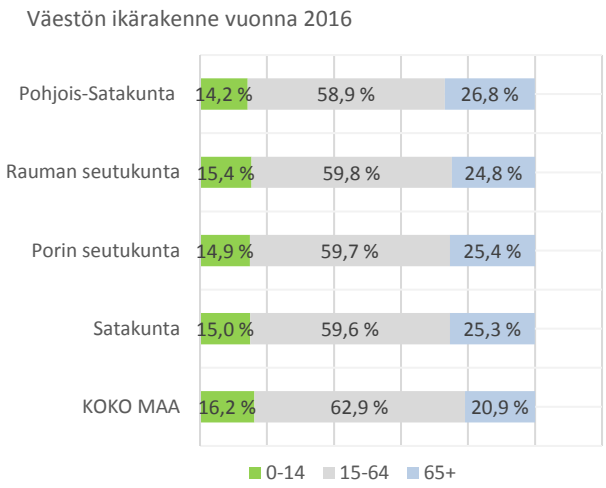

Kuva 7. Väestön ikärakenne; koko maa, Satakunta ja seutukunnat. Lähde: Tilastokeskus ja Satamittari.

Väestöllinen **huoltosuhde** kuvaa lasten ja vanhuseläkeläisten määrän suhdetta työikäiseen väestöön. Nykytasolla jokaista sataa työikäistä kohden maassamme on keskimäärin 60 lasta tai vanhusta. Satakunnassa vastaava lukuarvo on 69. Lähivuosina huoltosuhde heikkenee edelleen, mutta hidastuu vähitellen vuoteen 2040 mennessä (Kuva 8). Satakunnan väestöllinen huoltosuhde on v. 2040 väestöennusteen mukaan lähellä maakuntien keskitasoa. Huoltosuhteen heikkeneminen on peräisin ikärakenteen ja luonnollisen väestönmuutoksen laskevasta suunnasta ja on siten pitkän ajan kehityksen tulosta.

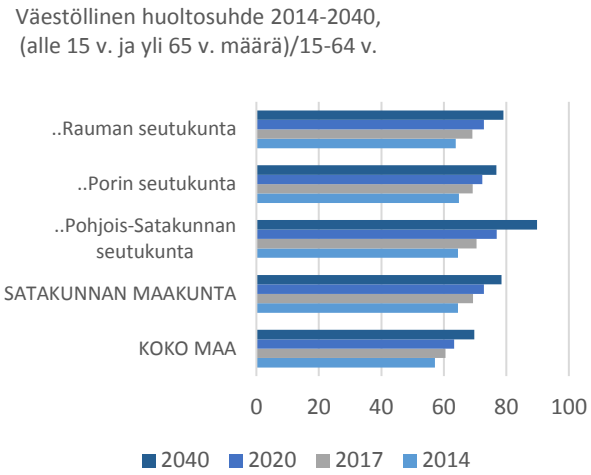

Kuva 8. Väestöllinen huoltosuhde 2014-2040

Aluetaloudellinen kehitys

Satakunnan asukasta kohden laskettu **bruttokansantuote** on maakuntien viidenneksi suurin (v. 2014). Seutukunnittain tarkasteltuna **Rauman seutukunnan** BKT asukasta kohden laskettuna on Suomen kolmanneksi korkein maamme kaikkiaan 70 seutukunnan joukossa. Myös **Porin seutukunnan** (sija 26) ja **Pohjois-Satakunnan** (sija 30) BKT asukasta kohden on seutukuntien mediaania korkeampi (kuva 9). Tämä on osaksi seurausta vahvasta ja monipuolisesta, resilientistä teollisesta rakenteesta, joka on kestänyt suhteellisen hyvin viimeaikaisia suhdannevaihteluita.

Satakunnan reaalinen BKT kasvoi jokaisessa seutukunnassa v. 2014, vaikka maan talous supistui vajaan prosentin. Pohjois-Satakunnassa kasvua kertyi eniten, 2,6 %. Rauman ja Porin seuduilla talous elpyi vastaavasti 1,1 %:n ja 0,2 %:n verran. Koko Satakunnassa BKT kasvoi 0,7 %.

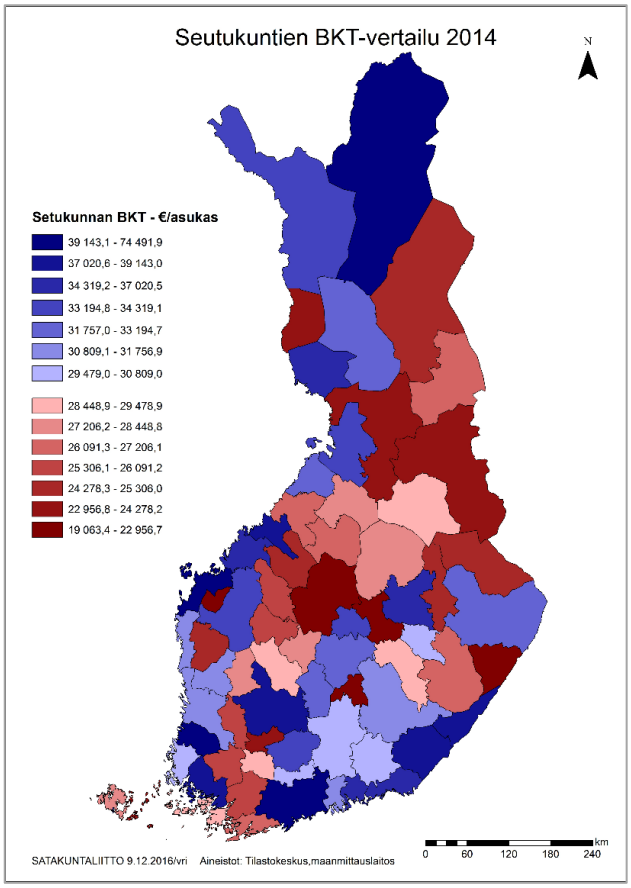

Kuva 9. Seutukuntien BKT per capita, sijalukujen mediaania paremmat sinisellä, huonommat punaisella.

Taloudellisen suorituskyvyn mittarilla BKT asukasta kohden (indeksi: Koko maa=100, Satakunta=93) alueellinen vaihtelu maakunnan seutukuntien kesken on verrattain suurta (taulukko 1).

Taulukko 1. BKT per capita seutukunnittain 2014

	BKT/asukas, euroa 2014	Suhdeluku koko maahan nähden
Rauman seutukunta	43 943	117
Porin seutukunta	31 621	84
Pohjois-Satakunnan seutukunta	30 809	82
Satakunta	35 147	93
Koko maa	37 602	100

Maakunnan seutukuntien kilpailukyky eli kyky luoda BKT:tä on muuttunut hieman vuosien 2011–2015 välisenä aikana. Vuosi 2015 on tosin edellistä heikompi meriteollisuuden vaikeuksien vuoksi. Rauman seutukunta on sijalla 10, Pori sijalla 13 ja Pohjois-Satakunta sijalla 47. (kuva 10).

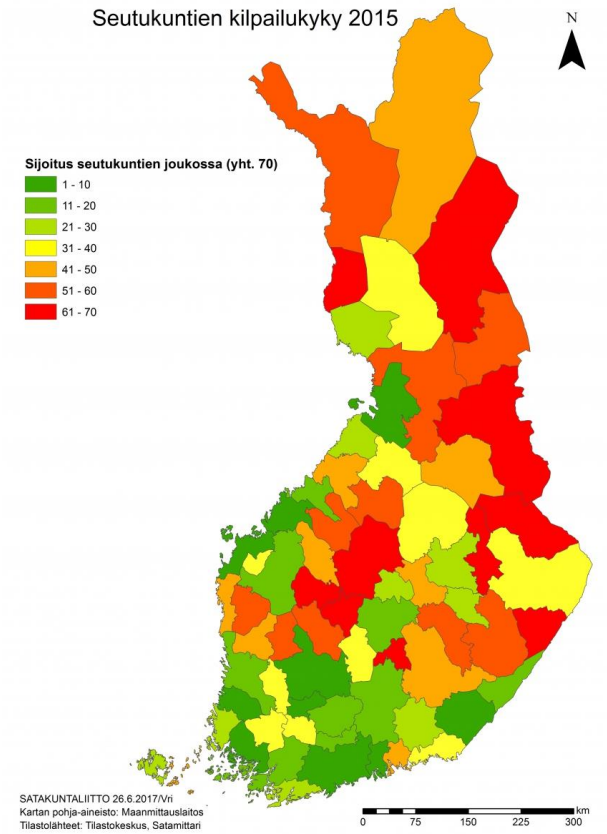

Kuva 10. Seutukuntien kilpailukyky 2015

Maakunnan **investoinnit** kohosivat v. 2014 aikana yli 21 %, kun valtakunnallisesti ne supistuivat kaksi prosenttia. Seutukunnittain tarkasteltuna Porin seudulla investointien arvo kohosi 30 %, Pohjois-Satakunnassa 12 % ja Rauman seudulla 9 %.

Satakunnan aluetaloudessa painottuu **viennin** korkea osuus. Teollisuuden viennin arvon osuus kokonaistuotannosta on Suomessa 36 % ja Satakunnassa 53 % (v. 2014). Satakunnan **viennin** arvo oli maakunnista neljänneksi korkein v. 2014, kuudenneksi suurin v. 2015 ja seitsemänneksi v. 2016. Maakunnan viennin osuus on koko Suomesta vajaat 6 %, mikä on väestöosuutta (4 %) selvästi korkeampi. Siten maallemme elintärkeässä ulkomaankaupassa Satakunnan asema on huomattavasti asukaslukuaan merkittävämpi ja alue on Suomen vahvimpia myös viennin suhteessa väkilukuun.

Vuoden 2016 aikana Satakunnassa aloitti toimintansa 920 **uutta yritystä** ml. alkutuotanto. Yrityskantaan kertyi kasvua edellisvuodesta 0,8 %. Suomessa keskimäärin yrityskanta nousi vastaavasti 0,9 %. Maakunnassa yrittäjien osuus työllisistä on 11,8 %, kun koko maan keskiarvo on 10,4 %. Yrittäjien osuudessa työllisistä Satakunta sijoittuu maakunnista kuudenneksi (v. 2015 tiedot).

Satakunnan muutosjoustavuus ja seutukuntien resilienssi

Muutosjoustavuus eli resilienssi tarkoittaa alueen aktiivista uudistamista, joka perustuu oppimiseen ja toimiviin verkostoihin. Muutosjoustavalla alueella on kyky varautua, palautua ja erityisesti uudistua ulkoisesta aluetalouden shokista sekä kyky mobilisoida resurssit muutostilanteessa. Resilienssi on tunnistettu keskeiseksi menestystekijäksi - muutosjoustavat alueet menestyvät. Muutosjoustavuus on osa rakennemuutoksen hallintaa. Resilienssiin liittyvässä tutkimuksessa lähtökohtana on, että seutukunnissa erityisesti teollisuussektori kohtaa voimakkaimmin globaalitalouden ulkoiset häiriöt. Siten teollisuuden toimialat ovat oleellisessa roolissa aluetalouden taloudellisen resilienssikyvyn suhteen. Julkisten ja yksityisten palveluiden sekä kaupan sektorit ovat vähemmän alttiita lyhyen aikavälin häiriöille, eikä niissä ole havaittu siinä määrin dynaamisia muutoksia kuin teollisuudessa toimialarakenteen ja työllisyyden osalta.

Seutukuntien resilienssi-indeksi (SRI) pyrkii huomioimaan seutukunnan teollisen rakenteen resistenttiysominaisuutta ulkoisia häiriöitä kohtaan. Mitä monipuolisempi on seutukunnan kilpailullinen eli teollinen sektori, sitä epätodennäköisemmin alueen talous kärsii ulkoisista shokeista verrattuna yksipuolisen teollisen rakenteen alueeseen. Toisaalta aluetalous, joka on jo lähtökohtaisesti ulkomaankaupassa menestynyt, kykenee todennäköisesti palautumaan kasvu-uralleen nopeammin kuin alue, jolla ei ole aiempaa vientimenestystä. SRI-indeksi muodostuu seuraavista osa-alueista: monipuolisuus, yritysdynamiikka, teollisuuden osuus alueen liikevaihdosta sekä alueen viennin osuutta BKT:stä.

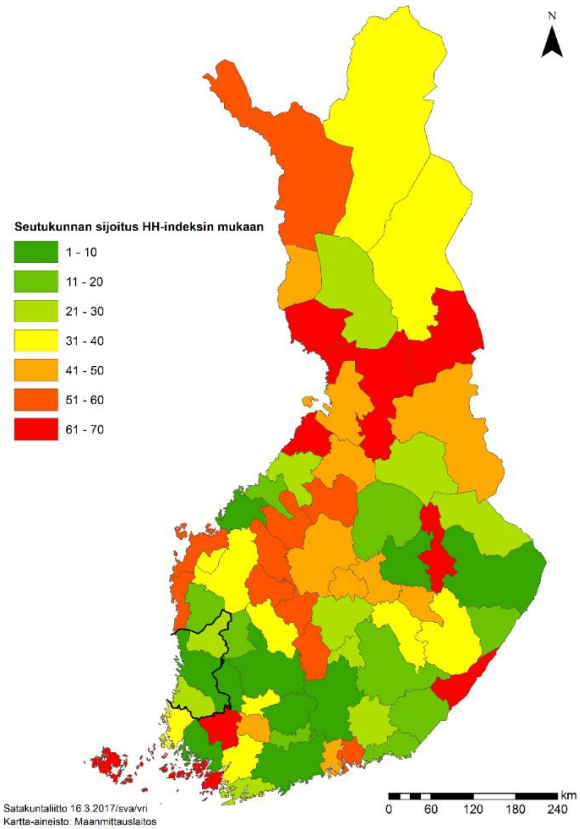

Kuva 11. Seutukuntien teollisuuden monipuolisuus 2014. HHI-indeksi kuvaa henkilöstön jakaumaa.

Porin seutukunta sijoittuu seutukuntien resilienssi-indeksin (SRI) osalta kärjen tuntumaan sijalle 3 (2012). Myös **Rauman seutukunta** ja **Pohjois-Satakunta** ovat selvästi seutukuntien keskiarvoa parempia. Satakunnan seutukunnat sijoittuvat SRI tarkastelussa hyvin, koska yrityskannan vaihtuvuus sekä teollisen rakenteen monipuolisuus ovat suuria ja alueen vienti suhteessa BKT:hen on vahvaa.

Satakunnan kaikki kolme seutukuntaa (Porin seutu, Rauman Seutu ja Pohjois-Satakunta) ovat elinkeinorakenteeltaan (tässä teollisuuden henkilöstön jakauma) monipuolisia monipuolisuutta kuvaavan Herfindahl-Hirschman-indeksin (HHI) perusteella. Satakunnan seutukunnista Porin seudulla oli v. 2014 alustavien tulosten mukaan maamme 70 seutukunnasta 7., Pohjois-Satakunnalla 22. ja Rauman seudulla 29. monipuolisin teollinen rakenne, ns. HHI-indeksi, mikä lisää alueen resilienssiä eli kimmoisuutta talouden ulkoisia häiriöitä kohtaan edesauttaen niistä toipumista. Satakunnan seutukunnat sijoittuvat HHI-indeksillä mitattuna mediaanin monipuolisemmalle puolelle (kuva 11).

Porin seutukunnassa suurimmat työllistäjät ovat SOTE (osuus 21 %), teollisuus (17 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (11 %) 31.12.2015. Niiden osuus on noin puolet alueen työpaikoista. Porin seutukunnan resilienssi on maan parhaita teollisuuden monipuolisen rakenteen ansiosta. Kun lisäksi melko vakaan SOTEn osuus on suuri, on alueen muutosjoustavuus suhteellisen hyvä. Teollisuudessa suurimmat työllistäjät ovat

- teknologiateollisuus (osuus kaikista työpaikoista 10 % ja teollisuudesta selvästi yli puolet, metallien jalostus, koneiden ja laitteiden sekä metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistus vahvasti edustettuina),
- kemianteollisuus (osuus teollisuudesta 12 %) sekä
- elintarviketeollisuus (osuus teollisuudesta 9 %).

Rauman seutukunnassa ylivoimaisesti suurin toimiala on työpaikoilla tarkasteltuna teollisuus 25 %:n osuudellaan (2015). SOTE on toisella sijalla (13 %). Kolmanneksi sijoittuu tukku- ja vähittäiskauppa 9 %:n osuudella. Näiden kolmen suurimman osuus on hieman alle puolet alueen työpaikoista. Huomattavaa on teollisuuden liki kaksinkertainen osuus maan keskiarvoon verrattuna. Sen sijaan SOTEn ja kaupan osuus jää alle maan keskitason. Rauman seutukunnassa teollisuuden suurimmat työllistäjät ovat:

- koneiden ja laitteiden valmistus (osuus teollisuuden työpaikoista 22 %),
- elintarviketeollisuus (osuus teollisuuden työpaikoista 20 %),
- metsäteollisuus (osuus teollisuuden työpaikoista 19 %),
- metallituotteiden valmistus (osuus teollisuuden työpaikoista 14 %) sekä
- koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus (osuus 8 % teollisuudesta).

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa suurimmat toimialat ovat työpaikoilla tarkasteltuna teollisuus 18 %, SOTE 15 %, alkutuotanto 11 % ja kauppa 11 % (v. 2015). Niiden yhteenlaskettu osuus on 54 % alueen työpaikoista. Teollisuuden osuus kohoaa runsaan kolmanneksen maan keskiarvoa korkeammaksi, mutta SOTE (pl. sosiaalihuollon laitospalvelut) jää vähän alle. Alkutuotannon osuus on 3,5-kertainen B-H-analyysin perusteella (2014). Pohjois-Satakunnassa teollisuudessa suurimmat työllistäjät ovat:

- metallituotteiden valmistus (osuus teollisuudesta 29 %)
- elintarviketeollisuus (osuus teollisuudesta 17 %) sekä
- tevanake-valmistus (tekstiili-, vaate-, nahka- ja kenkäteollisuus) (osuus teollisuudesta 9 %).

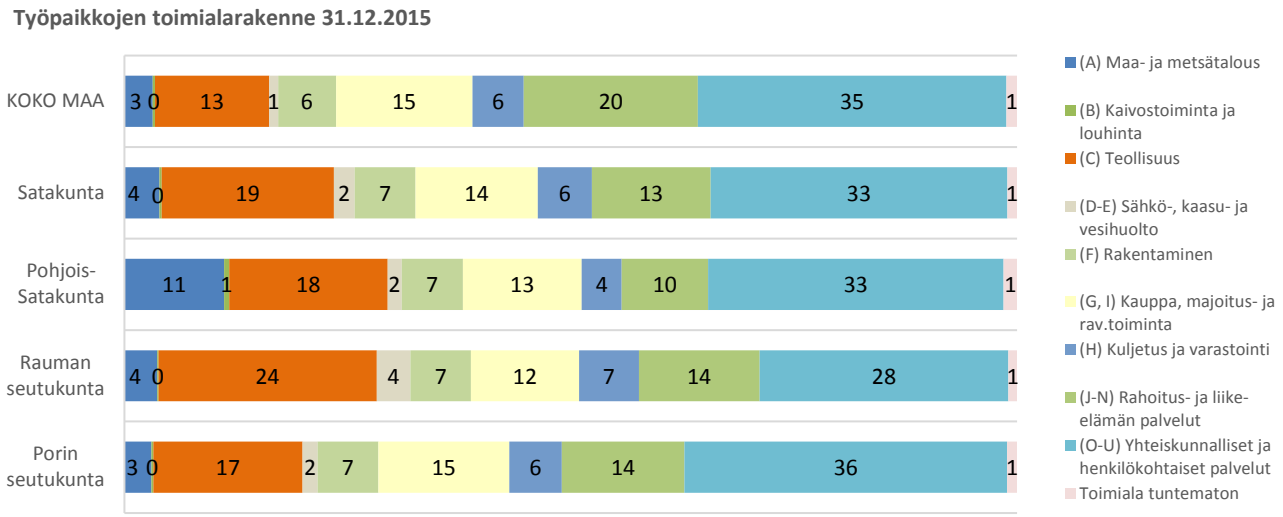

Kuva 12. Työpaikkojen jakauma 31.12.2015. Lähde: Tilastokeskus ja Satamittari.

Toimialojen kehittyminen

Satakunnan elinkeinoelämän toimialapohja muodostuu poikkeuksellisen vahvasti jalostussektorin (teollisuus, energiantuotanto, vesihuolto ja rakentaminen) varaan, sillä niiden osuus alueen työpaikoista on yli 28 % (31.12.2015), kun taas maassa keskimäärin se on runsaat 20 %. Erityisesti **Rauman seudun** työpaikkojen toimialarakenne on hyvin teollisuuspainotteinen (kuva 12), kun taas yhteiskunnallisten palveluiden osuus on muuta Satakuntaa sekä koko maata selvästi pienempi. **Porin seudun** työpaikkarakenne muistuttaa hyvin paljon maan keskiarvoa. **Pohjois-Satakunnan** erityispiirre on alkutuotannon muita seutukuntia ja koko maata selvästi suurempi osuus työpaikoista. Vastaavasti rahoitus- ja liike-elämän palveluiden sekä kuljetuksen ja varastoinnin osuus on muita seutukuntia ja koko maata pienempi.

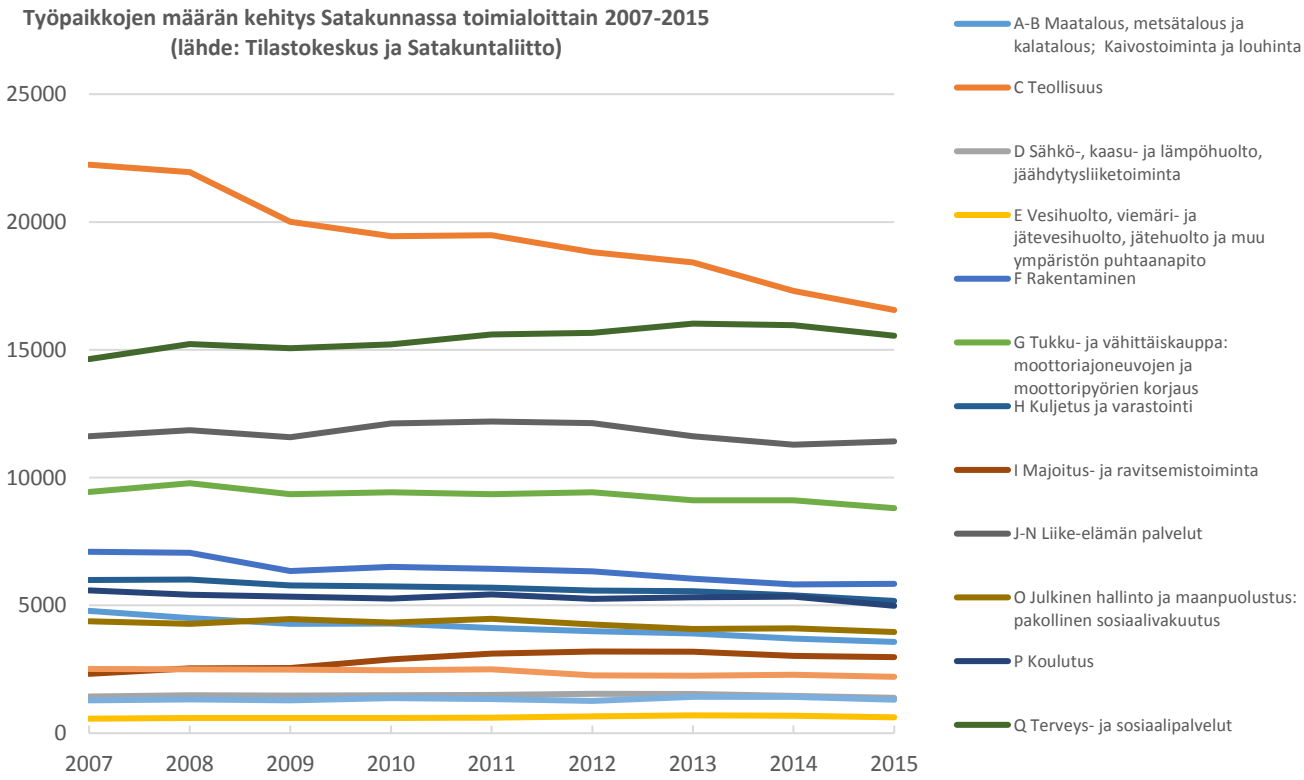

Kuva 13. Työpaikkojen muutos 2007–2015, päätoimialat

Energiatuotannon (Sähkö-, kaasu ja vesihuolto, kuva 12) osuus Satakunnan työpaikoista on yli kolminkertainen maahan keskiarvoon nähden. Seutukunnittain tarkasteltuna osuus on Raumalla suurin ydinvoimaloiden ansiosta. Korkea osuus johtuu Satakunnan vahvasta sähköntuotannosta, sillä maakunnassa tuotetaan noin neljännes koko Suomen sähköstä (v. 2015). Perusenergian tuotanto on keskittynyt Olkiluotoon (ydinvoima) ja Tahkoluotoon (kivihiili). Energiantuotanto näkyy myös maakunnan maisemassa esimerkiksi voimansiirtoverkkona.

Satakunnan päätoimialoista työpaikkojen määrä on laskenut teollisuudessa. Muilla aloilla kehitys on ollut vakaampaa (Kuva 13). Seutukunnittain tarkasteltuna työpaikkojen määrän kehitys on ollut suurin piirtein samansuuntaista vuosina 2007–2015. Teollisuus on vähentynyt eniten Porin seutukunnassa (-26,6 %) ja vähiten Pohjois-Satakunnassa (-19,2 %). Rauman seudulla alenema on -25,4 %. Teollisuuden kehitystä on heikentänyt osaltaan telakoiden ja meriteollisuuden heikko tilanne, mikä näkyy vuoden 2015 luvuissa. SOTE on kasvanut nopeimmin Porin seutukunnassa, 9 %. Rauman seutukunnassa lisäys on n. 6 %, mutta Pohjois-Satakunnassa määrä on laskenut n. 15 %. Seutukunnissa kasvua on kirjattu myös mm. majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, hallinto- ja tukipalveluissa sekä vesi- ja jätehuollossa.

Satakunnassa on hieman maan keskiarvoa vähemmän julkisen sektorin työpaikkoja, mikä ilmenee julkisen sektorin vähäisempänä osuutena arvonlisäyksestä (v. 2014); osuus on koko maassa 20,9 % ja Satakunnassa 20,7 %.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta sekä työllisyys

Satakunnan työllisyysaste (15–64 v. työllisten osuus samanikäisestä väestöstä) vuonna 2016 oli 67,9 %, kun se koko maassa oli 68,7 %. Satakunnan **työttömyysaste** on vuodesta 2006 lähtien, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, pysytellyt koko maan keskimääräistä tasoa suotuisampana (Kuva 14).

Työllisyystilanne Satakunnassa on vuonna 2017 selvästi parantunut ja työttömyys on helpottanut maan keskiarvoa nopeammin. Satakunnassa oli elokuun 2017 lopussa 10 997 työtöntä työnhakijaa, mikä on 2 533 henkilöä (18,7 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on välillä alentunut jopa koko työttömyyttä nopeammin. Myös alle 25- ja yli 50-vuotiaiden työttömyys on laskussa. TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja on alkuvuonna 2017 ollut selvästi (yli 18 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. TEM:n tilastoihin perustuva työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta Satakunnassa oli 10,9 % elokuun lopussa 2017. Työvoiman kysyntä on kasvanut etenkin teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on rekrytointiongelmien yleistyminen. Tämä näkyy erityisesti korkeakoulutetun työvoiman vähäisenä tarjontana kasvualojen kuten automaatio- ja robotiikka-alan ja laajemminkin teknologiateollisuuden tarpeisiin.

Työttömien työnhakijoiden osuus seutukuntien työvoimasta oli vuonna 2016 Pohjois-Satakunnassa 12,3 %, Porin seutukunnassa 15,4 % ja Rauman seutukunnassa 11,3 % (TEM:n luokituksella). Koko Satakunnan keskiarvo oli vastaavasti 13,9 %.

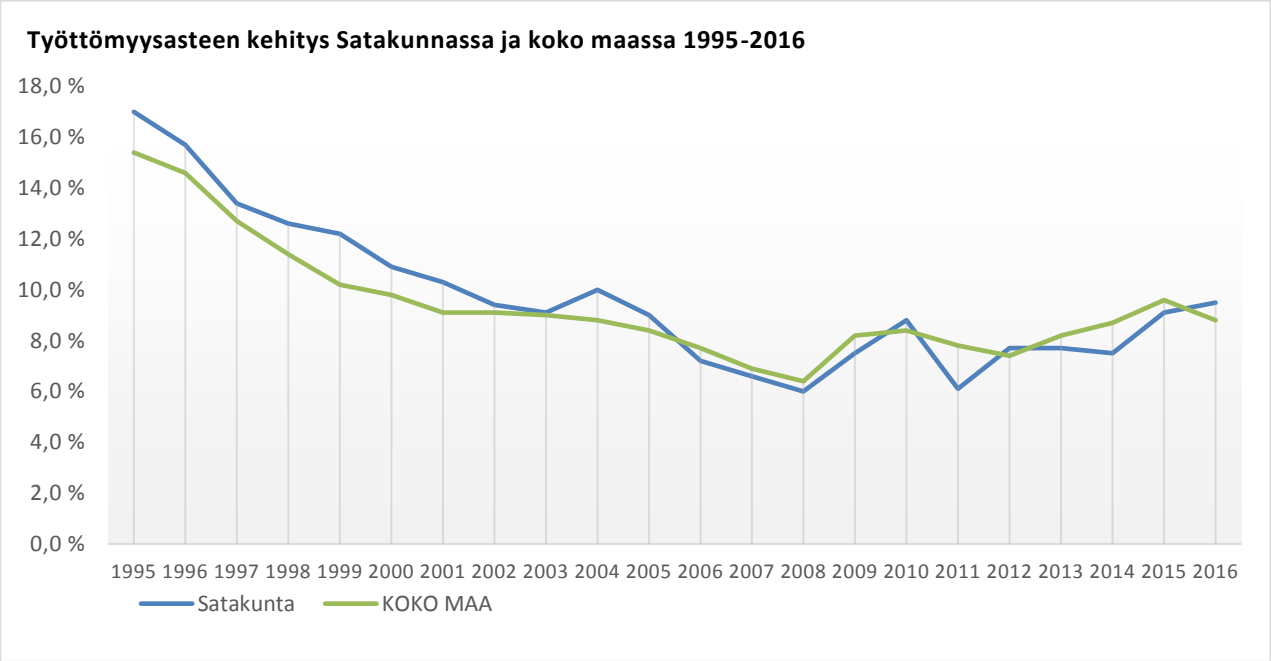

Kuva 14. Satakunta ja koko maa: työttömyysaste 1995–2016 Tilastokeskuksen määritelmän mukaan. Lähde: Tilastokeskus ja Satamittari.

Satakunnassa nuorisotyöttömyys on alkanut helpottaa. Nuorisotyöttömyys on kuitenkin edelleen hieman valtakunnallista keskitasoa korkeampi. Vuonna 2016 alle 25-vuotiaiden työttömyysaste oli Satakunnassa 18,4 %, kun koko maassa keskimäärin se oli 17 %. Vuoteen 2015 verrattaessa kehitys on kuitenkin ollut aiempaa suotuisampaa, sillä tuolloin vastaava lukema oli maakunnassa 18,9 %.

Nuorisotyöttömyys on myös helpottanut hieman maan keskitasoa nopeammin. Alkuvuonna 2017 se on vähentynyt Satakunnassa suhteellisesti eniten eri ikäluokkien työttömyydestä. Seutukunnittain tarkasteltuna nuorisotyöttömyys oli v. 2016 Porin seutukunnassa 21,3 %, Pohjois-Satakunnassa 17,7 % ja Rauman seutukunnassa 12,6 %.

Satakunnassa oli v. 2014 työvoiman ulkopuolella hieman valtakunnallista tasoa pienempi osa 25–29-vuotiaista (19 %), sillä koko maan keskiarvo oli 19,8 %. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli vastaavasta ikäluokasta Satakunnassa (v. 2015) vähän keskitasoa pienempi osuus, 16,4 %, maan keskiarvo oli 16,5 %.

Koulutustaso

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä on Satakunnassa merkittävästi maan keskiarvoa alempi (koko maa 9,0 %, Satakunta 5,2 %). Keski-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus Satakunnassa on puolestaan koko maan vastaavaa osuutta korkeampi (Kuva 15).

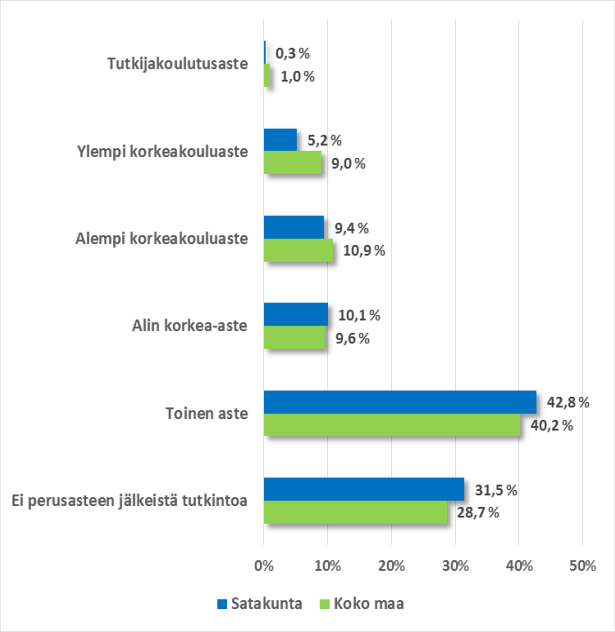

Kuva 15. Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä Satakunnassa ja koko maassa v. 2016.

Koulutustaso on kuitenkin noussut hieman maan keskiarvoa nopeammin, kun tarkastellaan tutkinnon suorittaneiden osuutta. Alle 35-vuotiaissa on alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus yltänyt lähes samaan tasoon kuin koko maassa keskimäärin. Sen sijaan ylemmissä korkeakoulututkinnoissa osuus on nuorissakin ikäluokissa selvästi maan keskiarvoa alempi. Molemmissa osuuden kasvuvauhti on jäänyt myös alle maan keskitason.

Pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien 15-29–vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus kaikista työttömistä on Satakunnassa samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin, samoin arviot koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrästä. Koulutuksen keskeyttäminen erityisesti toisella asteella on yleistä. Satakunnassa on jo mm. kehitetty vaihtoehtoisia tapoja ja tarjottu erilaisia oppimisympäristöjä suorittaa ammatillinen tutkinto tai tutkinnon osia. Kunnissa on toteutettu onnistuneesti erilaista työpajatoimintaa.

Hyvinvointi

Satakunnan väestön hyvinvointia voidaan kuvata hyvinvoinnin jakautumisen, terveydentilan sekä koetun hyvinvoinnin ja osallisuuden avainindikaattoreilla, jotka ovat peräisin THL:ltä. Käytetyt indikaattorit ovat:

- Gini-kerroin
- Elämänlaatunsa (EuroHIS-8-määritelmä) hyväksi tuntevien osuus 20–64-vuotiaista
- Elämänlaatunsa (EuroHIS-8-määritelmä) hyväksi tuntevien osuus yli 65-vuotiaista
- THL:n sairastavuusindeksi
- Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien 20–64-vuotiaiden osuus
- Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten 20–64-vuotiaiden osuus

Satakunnan väestön käytettävissä olevien tulojen jakauma eli hyvinvoinnin jakautuminen on hieman maan keskiarvoa tasaisempi, sillä sitä kuvaava Gini-kerroin on Satakunnassa matalampi (v. 2015 Satakunta 24,8, koko maa 27,3; vaihteluväli 0–100). Vuoteen 2014 verrattaessa Satakunnan tulojakauma on pysynyt ennallaan, mutta maassa keskimäärin tuloerot kasvoivat, sillä v. 2014 gini-kerroin oli alempi, 27.

Satakunnassa elämänlaatunsa (EuroHIS-8-määritelmä) hyväksi tuntevien osuus 20–64-vuotiaista on vähän valtakunnallista tasoa korkeampi. Vuosina 2014–15 Satakunnassa osuus oli 55,9 %, kun maan keskiarvo jäi 55,2 %:iin. 65 vuotta täyttäneissä tilanne on kuitenkin päinvastainen. Vuonna 2015 Satakunnassa elämänlaatunsa hyväksi tuntevien yli 65-vuotiaiden osuus oli 46,3 %, kun vuotta aiemmin se oli vielä 49,8 %. Koko maassa vastaavat arvot olivat 52,4 % ja 51,9 %, eli tyytyväisten määrä on kohentunut päinvastoin kuin Satakunnassa.

Taulukko 2, hyvinvoinnin avainindikaattorit Satakunnassa ja koko maassa

Aihe	Indikaattori	Alue	2014	2015
Hyvinvoinnin jakautuminen	Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot	Koko maa	27	27,3
Hyvinvoinnin jakautuminen	Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot	Satakunta	24,8	24,8
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20-64-vuotiaat	Koko maa	55,2	55,2
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20-64-vuotiaat	Satakunta	55,9	55,9
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet	Koko maa	51,9	52,4
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet	Satakunta	49,8	46,3
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20-64-vuotiaat	Koko maa	90,2	91
Koettu hyvinvointi ja osallisuus	Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20-64-vuotiaat	Satakunta	91,7	90,8
Terveydentila	THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Koko maa	100	
Terveydentila	THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu	Satakunta	97,2	
Terveydentila	Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20-64-v.	Koko maa	31	31,5
Terveydentila	Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20-64-v.	Satakunta	33,9	36,1

THL:n sairastavuusindeksissä (ikävakioitu) Satakunta sijoittuu maan keskiarvoa paremmalle puolelle. Indeksissä on otettu huomioon seitsemän eri sairausryhmää ja neljä eri painotusnäkökulmaa. Indeksin sisältämät sairausryhmät ovat syöpä, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet, mielenterveyden ongelmat, tapaturmat ja dementia. Indeksissä kunkin sairausryhmän yleisyyttä

painotetaan sen perusteella, mikä on ko. sairausryhmän merkitys väestön kuolleisuuden, työkyvyttömyyden, elämänlaadun ja terveydenhuollon kustannusten kannalta. Vuosina 2012–2014 Satakunnan indeksi sai arvon 97,2, kun maan keskiarvo oli 100.

Kuitenkin terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien 20–64-vuotiaiden osuudessa Satakunta jää alle valtakunnallisen tason. Vuonna 2015 osuus oli maakunnassa 36,1 %, kun se vuotta aiemmin jäi vielä 33,9 %:iin. Maassa keskimäärin osuudet olivat vastaavasti hieman alemmat 31,5 % ja 31 %.

Satakunnassa asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten 20–64-vuotiaiden osuus on lähellä maan keskiarvoa. Osuus oli Satakunnassa v. 2015 90,8 %, kun se vuotta aiemmin oli vielä 91,7 %. Koko maassa vastaavat osuudet olivat 91 % ja 90,2 %. Satakunnassa tilanne on siten hieman heikentynyt ja maassa keskimäärin parantunut vuoden aikana.

Elinympäristön laatu

Satakunnan ympäristön nykytila on verrattain hyvä. Alue tarjoaa terveellisen ja viihtyisän elin- ja toimintaympäristön, jossa on omaleimaista lajirikasta luontoa ja kulttuurimaisemia, yleisesti ottaen hyvä ilmanlaatu, riittävästi käyttökelpoista raakavettä sekä monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoavat vesialueet. Pintavesien tila on viime vuosikymmeninä heikentynyt.

Pellot ja metsät ovat hyväkasvuisia ja tuottavat raaka-ainetta maakunnan elintarvike- ja metsäteollisuudelle ja energiantuotantoon. Satakunnan luonto on luonnonolosuhteidensa ja pitkän asutushistorian vuoksi monimuotoista. Toisaalta ihmisten toiminta aiheuttaa myös muutosuhkia luonnolle ja kulttuuriympäristöille. Monimuotoisuuden säilyttäminen edellyttää perustietoa luonnon tilasta. Tiedollisia puutteita Satakunnassa on mm. uhanalaisista luontotyypeistä sekä edelleen mm. Selkämeren vedenalaisesta luonnosta huolimatta valtakunnallisesti toteutetusta vedenalaisen luonnon kartoitustyöstä.

Tulevaisuudessa ympäristön kannalta vaikeimmat ongelmat liittyvät ilmastonmuutokseen, vesistöjen rehevöitymiskehityksen jatkumiseen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyviin haasteisiin. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen, ympäristön kemikalisoituminen sekä paikallinen maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ovat esimerkkejä muista keskeisistä ympäristöongelmista. Ympäristöonnettomuudet ovat myös riski, johon on syytä varautua. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät erityisesti sään ja vesiolojen vaihteluina sekä ääri-ilmiöiden

lisääntymisenä, mikä voi kasvattaa myös tulvavahinkoja tulevaisuudessa.

Satakunnan elinympäristön laatua ja alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuutta on tarkasteltu **laajemmin maakuntaohjelman luvussa 8** (Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 ympäristöselostus).

Kansainvälinen toiminta ja verkostot

Satakunnan kansainvälistymisen merkittävimmät pääväylät suuntautuvat Eurooppaan (EU) ja Kiinaan. EU-alueella keskeinen kohdealue on Itämeren ympäristö. Merkittävin yhteistyötaho on puolestaan West Finland European Office (WFEO) eli Länsi-Suomen Eurooppa-toimisto, joka on neljän maakunnan liiton yhteinen toimipiste Brysselissä (Etelä-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Pohjanmaa ja Satakunta). Toimiston henkilökunta auttaa maakunnan toimijoita kansainvälisessä verkostoitumisessa, yhteistyökumppaneiden löytämisessä, hankerahoituksen selvittämisessä ja EU-tiedon hankkimisessa. Toimisto tukee Satakuntaliittoa muun muassa edunvalvonnassa, EU:n innovaatio-kumppanuuksissa sekä edustaa maakuntaa ja Länsi-Suomea ERRIN-verkostossa *(European Regions for Research and Innovation Network).*

Neljäntoista (14) työryhmän kautta toimiva ERRIN-verkosto vaikuttaa aktiivisesti EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaan alueiden näkökulmasta sekä edesauttaa alueiden välistä yhteistyötä. Satakuntaliitto on lisäksi mukana Euroopan komission perustamassa älykkään erikoistumisen foorumissa (S3) ja sen eri teema-alustoissa (uudistuva teollisuus, energia sekä maa- ja elintarviketalous).

Maa- ja elintarviketalouden alalla toteutettavaa yhteistyötä tukee aktiivinen toiminta ERIAFF-verkostossa *(European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry)*. ERIAFF pyrkii vaikuttamaan eurooppalaisen kestävän ja tuottavan maatalouden innovaatiokumppanuuden *(EIP agricultural productivity and sustainability*) kehitykseen ja sisältöihin. Lisäksi ERIAFF tuo yhteen metsäalan toimijoita ja pyrkii vaikuttamaan EU-tason kysymyksiin metsäasioissa. Verkosto pyrkii edistämään kumppanuuksien syntymistä muun muassa seuraavissa aihepiireissä: biodiversiteetti ja ekosysteemipalvelut, innovatiiviset tuotteet ja palvelut tuotantoketjussa, ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen varautuminen, biotalous, ruokaturva, ruokaturvallisuus ja terveelliset elämäntavat, maatalouden tuottavuus ja resurssitehokkuus.

Itämeren valtioiden alueiden yhteistyöelin BSSSC (Baltic Sea States Subregional Co-Operation) keskittyy aluekehityksen, elämänlaadun, koulutuksen ja nuorison, talouden, turismin, ympäristön sekä sosiaalipuolen kehittämiskysymyksiin. Toiminta edesauttaa satakuntalaisten toimijoiden partneriksi pääsyä esimerkiksi INTERREG Central Baltic- ja Itämeri -ohjelmien hankkeisiin.

Satakuntaliitto on myös Euroopan alueiden järjestön - Assembly of European Regions (AER)- jäsen. Satakunta on osana Länsi-Suomen ohjelma-aluetta mukana myös IQ-Net on verkostossa, joka yhdistää rakennerahasto-ohjelmien parissa työskenteleviä alueellisia ja kansallisia kumppaneita eri puolilta Euroopan Unionia. Sen tavoitteena on parantaa rakennerahasto-ohjelmien laatua kokemuksia vaihtamalla.

Kuluneiden EU-ohjelmakausien aikana satakuntalaisille toimijoille on syntynyt yhteistyöverkostoja ympäri Eurooppaa ja näitä voidaan hyödyntää myös jatkossa. Muun muassa satakuntalaiset Leader-toimintaryhmät ovat kahden viimeisen vuosikymmenen aikana rakentaneet moninaisia yhteistyösuhteita Eurooppaan, ja edistäneet alueensa yhdistysten ja yritysten kansainvälisiä yhteistyösuhteita. Lukuisilla maakunnan eri asteiden oppilaitoksilla on vilkasta kansainvälistä yhteistyötä kehittämishankkeiden sekä opiskelija- ja opettaja/tutkijavaihdon muodossa. Uutena on avautunut koulutusvienti. Kehittäjä-, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kansainvälistä hanke- ja muuta kansainvälistä yhteistyötä tulee edelleen rohkaista ja tukea.

Satakunnalla on Viron Harjumaan (Tallinnan alue) ja Viljandin maakuntien kanssa laaja-alainen yhteistyösopimus. Lähes kaikilla satakuntalaisilla kunnilla on ystävyyskaupunki tai -kaupunkeja, useimmiten Baltiassa ja muissa pohjoismaissa. Etenkin pohjoismaihin suhteet ovat useissa tapauksissa hiipuneet, mutta Viron ja Latvian suunta on yhä aktiivinen. Yhteistyö on kulttuuri- ja nuorisopainotteista, mutta myös yrittäjiä on osallistettu mukaan. Valmiuksia erityisesti yritysyhteistyön vahvistamiseen ystävyyskaupunkien välillä on useassa kunnassa.

Satakunnan Kiina-yhteistyö kasvaa ja kehittyy kaiken aikaa. Satakunnalla on ollut yhteistyösopimus vuodesta 2008 alkaen kiinalaisen Changzhoun kaupungin kanssa. Yhteistyö on tiivistä ja sisältää virallisen ystävyysaluetoiminnan lisäksi korkeakoulujen ja yliopistojen välistä yhteistyötä, opiskelija- ja opettajavaihtoa. Yhteisiä aihealueita ovat mm. uusiutuva energia, automaatio/robotiikka sekä juomaveteen ja ympäristöteknologiaan keskittyvä tutkimus sekä niihin liittyvät kehittämishankkeet. Ikääntymisen teknologiat ja siihen liittyvä osaamisen vienti on voimakkaasti kasvava yhteistyön alue. Changzhoun ohella Ningbon kaupunki on keskeinen ja kasvava yhteistyötaho erityisesti automaation ja robotiikan aloilla. Näiden kaupunkien ohella tekevät maakunnan korkeakoulut ja kehittämisorganisaatiot yhteistyötä myös muiden kiinalaisviranomaisten, -alueiden, kaupunkien ja niissä sijaitsevien oppilaitosten kanssa. Kansainvälisiä kumppanuuksia hyödynnetään maakuntaohjelman kehittämisteemojen edistämiseksi.

Seutukuntien vahvuudet

Toimintaympäristön aluetalouden tarkastelusta on koottu **Satakunnan seutukuntien vahvuuksia** (kuva 16). Vahvuudet edustavat maakunnan osaamispääomaa ja osaltaan edistävät maakunnan kilpailukykyä ja kasvua.

Rauman seutukunta:

- BKT per capita Suomen 3. korkein
- kilpailukyky maan kärkeä
- paljon teollisia investointeja
- runsaasti monipuolista ja tuottavaa vientiteollisuutta etenkin metsä-, konepaja-ja meriteollisuudessa
- vahva elintarvikeketju (alkutuotanto ja elintarviketeollisuus)
- hyvin merkittävä energian tuottaja
- alueen yrityskannan uusiutuminen kiihtynyt

Porin seutukunta:

- vahva resilienssi (teollisuuden monipuolisuus Suomen 7. paras)
- metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus sekä kemianteollisuus vahvoja vientialoja
- teollisten investointien kasvu ripeää
- korkeakoulusektorin hakijamäärä kasvussa
- yritysten tuotekehitys vahvistunut
- automaatio- ja robotiikka vahvassa nosteessa

Pohjois-Satakunta:

- alueen kilpailukyky kokoon nähden hyvä
- korkea BKT per capita suhteessa alueen kokoon
- talouskasvu nopeaa
- monipuolinen teollinen rakenne
- vahva metallituoteteollisuus
- suuria julkisia laitoksia (puolustusvoimat ja kuntoutuskeskus)

Kuva 16. Satakunnan seutukuntien vahvuudet

Maakunnan toimialaprofiili

Työ- ja elinkeinoministeriö on toteuttanut vuonna 2017 **alueiden vahvuuksien analyysin**, jossa on tarkasteltu 18 maakunnan ydinvahvuuksia yritys- ja elinkeinoelämän näkökulmasta. Työn tavoitteena on ollut yhdenmukaisella analyysimallilla kirkastaa maakuntien keskeiset ydinvahvuudet ja suhteelliset kilpailuedut. Lisaksi tavoitteena on ollut tuottaa tietoa vahvuuksista suhteessa muihin alueisiin ja kartoittaa yhteistyön mahdollisuuksia muiden alueiden kanssa.

Satakunnan toimialaprofiili on analyysin mukaan vahvan teollinen, ja sen tueksi on kehittynyt myös muita keskeisiä toimialoja. Satakunnan vahva teollinen toimialarakenne näkyy korkeana työn tuottavuutena. Telakkateollisuus, vientipainotteinen metalliteollisuus sekä energiateollisuus ovat selkeästi muita maakuntia vahvempia. Näiden rinnalle on syntynyt poikkeuksellisen paljon esimerkiksi teollisuutta tukevia palveluita. Myös elintarvikkeiden valmistuksessa ja vesistöjen kunnostuksessa Satakunta on keskimääräistä parempi.

Satakunnan **monipuolinen ja uusiutunut toimialarakenne** täydentää kansainvälisesti orientoitunutta vientiteollisuutta ja sijainti Suomen teollisessa kolmiossa ja satamien läheisyydessä luo mahdollisuuksia laajalle alihankintaverkostolle. Pitkä kokemus kansainvälisestä teollisuudesta ja verkostomainen toiminta ovat luoneet pohjan yritysmyönteiselle toimintamallille, joka näkyy niin maankäytössä kuin yritysten sitoutumisessa maakuntaan.

Satakunnan toimialarakenne ja yrityskanta on monipuolinen. Yritysten nettomäärä on kasvanut ja Satakunnan elinkeinorakenne on pystynyt uudistumaan. Satakunta muodostaa monipuolisen kasvualustan erityyppisille yrityksille. Yritykset ovat myös sitoutuneita Satakuntaan sekä alueen kehittämiseen. Kulttuuri- ja vetovoimatekijöiden osalta Satakunnassa on tapahtumia, jotka luovat maakuntaan positiivisesti näkyvyyttä ja mahdollisuuksia elinkeinotoiminnalle.

Analyysin mukaan osaamisen näkökulmasta oppilaitosten muutoskyky ja joustavuus on alueella ollut poikkeuksellista, mikä on osaltaan mahdollistanut uusien alueen vientipainotteista teollisuutta palvelevien ratkaisujen kehittämistä. Osaamiseen liittyy myös teollisesta toiminnasta periytyvä projektiosaaminen, jossa yritysten toiminta perustuu poikkeuksellisen vahvoihin toimittaja- ja alihankkijaverkostoihin, ja näiden hallinnon osaamiseen.

Infrastruktuuri, erityisesti rakennuskanta ja LNG, mahdollistavat energiaintensiivisen toiminnan. Teollisuuspuistot tekevät Satakunnasta erityislaatuisen. Teollisuus on keskittynyt nauhamaisesti ja teollisuuden kehittäminen on heijastunut ympäristön ja maankäytön

hyödyntämiseen suhteellisena kilpailuetuna. Satakunnassa joustava maankäyttöpolitiikka ja verkostomainen toimintatapa mahdollistavat sen, että teollisuudelle suotuisia toimintaympäristöjä saadaan kehittymään. Satakunnan toimintaympäristö on suotuisa elintarviketuotannon osa-alueille. Lisaksi Satakunnan meriympäristö luo mahdollisuuksia ammattikalastukselle.

Alueellisen erikoistumisen näkökulmasta Satakunnan **keskeisiä erikoisaloja** ovat meritekninen teollisuus sekä erikoistuneet teollisuuden palvelut (logistiikka ja kunnossapito). Meri- ja teknologiateollisuuden osalta Satakunnassa ollaan panostamassa tuotekehitykseen ja seuraavan sukupolven tuotteisiin ja palveluihin. Tämän lisäksi elintarviketeollisuus on jo nyt suuri, mutta jossa nähdään olevan potentiaalisia kasvu- ja tuotekehitysnäkymiä. Tämä koskee myös pakkausteollisuutta.

Nousevat ja voimakkaan kasvun toimialat kytkeytyvät biotalouteen. Näitä ovat elintarvikeketjun sekä myös kemiallisen metsäteollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiseen liittyvät mahdollisuudet. Energia-alan potentiaalisia sovellusaloja ovat aurinko, tuuli ja biokaasu sekä LNG. Uusia avauksia on syntynyt peliteollisuudessa, jossa on vahva tutkimuspohja erityisesti oppimiseen liittyvissä peliratkaisuissa. Elämystuotanto ja tapahtumien järjestäminen sekä matkailu ovat nousevia, potentiaalisia aloja, joissa on jo jonkin verran kasvua. Samoin turvallisuusalalla kasvua on odotettavissa erityisesti ydinvoimatuotannon ja puolustushallinnon näkökulmasta. Muina näkökulmina mainittiin myös yksityiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pakkausteollisuus älypakkausten näkökulmasta. Tulevaisuuden nousevina kehitysaloina nousi erityisesti robotiikka ja sen soveltaminen alueen teollisuudessa.

4. Satakunnan aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet

Toimintaympäristötarkastelusta ja maakuntaohjelman valmisteluprosessin aineistosta nousevat Satakunnan kehittämisen voimavarat, rajoitteet sekä olemassa olevaan osaamiseen, voimavaroihin ja vahvuuksiin perustuvat aluekehittämiskokonaisuudet, jotka mahdollistavat Satakunnan kilpailukyvyn ja elinvoiman vahvistumisen. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä osaaminen antaa alueelle parhaan kasvupotentiaalin. (Kuva 17)

Voimavarat kuvastavat maakunnan osaamis- ja rakennetekijöitä, jotka osaltaan toimivat maakunnan kehittämisresursseina. Voimavarat kattavat sekä rakenteellisia että osaamistekijöitä.

Nämä ovat kokonaisuuksia, jotka ovat maakunnan aluekehittämisen kannalta merkittäviä kuten esim. maakunnan sijainti rannikolla, teollisuuden monipuolisuus ja luonnonympäristö. Osaamistekijät tuovat esille maakunnan toimijoiden vahvoja sisältöjä. Rajoitteet ovat niitä, joiden vaikutusta pyritään vähentämään aluekehittämisen keinoin.

Älykäs erikoistuminen edistää maakunnan osaamista ja erikoistumista. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa maakunnan erityisten ominaisuuksien ja voimavarojen tunnistamista, kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien ja voimavarojen tuomista tulevaisuudennäkymän tueksi.

VOIMAVARAT

- kansainvälisesti merkittävät teknologiateollisuuden osaamiskeskittymät: mm. meri-, automaatio-, robotiikka-, metalli-, värimetalli- ja energiaklusteri, korkean teknologian teollisuusalueet ja -vyöhykkeet
- monipuolinen teollisuuden toimialarakenne, teollisuuden vientipainotteisuus
- monipuolinen energiantuotanto, tulevaisuuden ympäristö- ja energiateknologioihin liittyvä osaaminen
- osaaminen biotalouden ja kiertotalouden osa-alueilla
- hyvinvointiteknologia- ja hygieniaosaaminen
- monipuolinen koulutustarjonta
- automaatio-, robotiikka-, data-analytiikka-, tekoäly- ja pelillisyysosaaminen
- kansainvälisen tason osaaminen vesiensuojelussa ja tutkimuksessa, vesistöjen ja muun luonnonympäristön hoidossa
- jalostustoiminnan yritykset investoivat maakuntaan, yritysten investoinnit tutkimukseen ja innovointiin
- verkostoitunut yrittäjyyden edistämisen yhteistyö
- satamat, lentokenttä
- varuskunnat
- pohjavesivarat
- kansallinen, ylimaakunnallinen ja kansainvälinen verkostoituminen ja yhteistyö, maakunnan~~tien~~ sisäisten verkostojen vahvuus
- monimuotoinen luonto- ja kulttuuriympäristö, monipuolinen ja rikas kulttuuriperintö
- elämystalous (kulttuuri, matkailu, tapahtumat, hyvinvointipalvelut)
- viihtyisä elinympäristö ja toimiva, arjen sujuvuuden mahdollistava yhdyskuntarakenne, vaihtoehtoiset asuinympäristöt, toimivat paikallisyhteisöt, järjestöjen monipuolinen osaaminen ja yhteistyö
- erityisosaamista usealla turvallisuuden osa-alueella, pelastusharjoitusalue

RAJOITTEET

- väestön väheneminen, suuret alueelliset erot väkiluvun muutoksessa ja ikärakenteen vinoutumisessa
- julkisen tutkimus- ja kehittämisrahoituksen vähäisyys
- työvoiman saatavuusongelmia, pulaa erityisosaajista joillakin aloilla (esim. bioteknologia, ICT)
- työvoiman kohtaanto-ongelmat
- työperäinen maahanmuutto vähäistä
- ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitosten aloituspaikkojen karsiminen
- kansainvälistymisvalmiudet
- matkailun maakunnallisen koordinaation vähäisyys
- puutteita liikenneyhteyksissä, liian hitaat yhteydet
- alemman tieverkon heikko kunto
- vesistöjen tilan heikkeneminen ja hidas elpyminen

ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN

- Teollisuuden uudistuminen
- Energia
- Biotalous, kiertotalous
- Sininen kasvu
- Hyvinvointiteknologia ja -palvelut
- Turvallisuus
- Automaatio ja robotiikka
- Elämystalous

Kuva 17. Satakunnan aluekehittämisen voimavarat ja rajoitteet sekä älykäs erikoistuminen

5. Kehittämisen toimintalinjat

Satakunnan maakuntaohjelman kehittämisen toimintalinjoilla tähdätään kilpailukyvyn ja elinvoiman vahvistamiseen. Onnistuminen näissä parantaa ja ylläpitää satakuntalaisten ihmisten hyvinvointia ja johtaa Satakunnan tulevaisuuskäsikirjan mukaiseen tahtotilaan Hyvä elämä Satakunnassa 2035.

Toimintalinjat vastaavat Satakunnalle keskeisiin haasteisiin; työikäisen väestön väheneminen, nuorten ulkopuolisuus ja vanhusväestön kasvu, teollisuuden rakennemuutos ja teollisten työpaikkojen väheneminen, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja vesien tilan heikkeneminen, julkisten palvelujen muutos ja saavutettavuuden heikkoudet.

Kehittämisteemoittain kuvataan strategisella tasolla tavoitteet, seurantamittarit sekä tuodaan esille mahdollisia rahoituslähteitä. Satakunnan aluekehittämisen toimintalinjojen edistämiseksi on tunnistettu kaikkia teemoja yhdistäviä, läpileikkaavia sisältöjä Satakunnan maakuntaohjelman toimintalinjat, niiden keskeiset vaikuttavuustavoitteet sekä läpileikkaavat sisällöt on esitetty kuvassa 18.

Maakuntaohjelman kehittämisteemojen keskeisiä vaikutuksia on esitetty kehittämisteemojen yhteydessä. Laajempi vaikutusten arviointi on esitetty luvussa 8.

Maakuntaohjelmassa tuodaan esille neljän vuoden aikana toteutettavat strategiset kehittämiskokonaisuudet, joihin voidaan kytkeä rahoitus- ja muut resurssit

Kehittämisrahoituksella tuetaan määräaikaan sidottua kehittämistä; kokeiluja, pilotointia, osaamista, uusien mallien rakentamista ja juurruttamista. Kehittämisen ja niin sanotun perustoiminnan välisen yhteyden syventäminen on oltava hanketoiminnan lähtökohtana.

Aluehallintoviranomaiset tukevat maakuntaohjelman toimintalinjojen ja painopisteiden mukaista hankkeiden suunnittelua ja eteenpäinviemistä sekä joustavaa toteutusta. Maakunnan strategisten kehittämistavoitteiden toteuttamisessa suuri merkitys on maakunnan toimijoilla, jotka omista lähtökohdistaan edistävät maakunnan tavoitteiden toteuttamista.

Toimintalinjat täydentävät toisiaan ja niillä on vaikutusta toisiinsa. Kehittämisteemoittain tuodaan esille kytkeytyminen maakunnan älykkääseen erikoistumiseen, valtakunnallisiin aluekehittämistavoitteisiin (Aluekehittämispäätös), hallitusohjelmaan, maakunnan edunvalvontaan, osaamisen kehittämiseen, digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämiseen ja kansainvälisyyden edistämiseen.

Toimintalinjalla 1
KANNUSTAVAA YHTEISÖLLISYYTTÄ
tavoitellaan mahdollisimman monelle satakuntalaiselle maakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa vahvistavaa, mielekästä tekemistä yhteisössämme, yrittäjinä, opiskelijoina tai työntekijöinä.

Toimintalinjalla 2
PUHDASTA ELINVOIMAA
tavoitellaan elinkeinoelämän menestystä vahvistamalla maakunnan tukijalkoja ja kasvua mahdollistavia aloja; uudistuvaa teollisuutta, energia-alaa ja elintarvikeketjua, bio- ja kiertotaloutta sekä sinistä kasvua.

Toimintalinjalla 3
IHMISLÄHTÖISIÄ RATKAISUJA
tavoitellaan ratkaisuja satakuntalaisten palvelujen turvaamiseksi, hyvinvoinnin edistämiseksi, turvallisuuden tunteen kasvattamiseksi sekä maakunnan vetovoiman ja saavutettavuuden parantamiseksi.

Osaamisen vahvistaminen
Kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän ennakointi- ja innovaatiotoiminnan maakunnallisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen. Satakunnan vahvuuksiin ja voimavaroihin perustuvien osaamiskeskittymien vahvistaminen osana maakunnan älykästä erikoistumista. Aineettoman arvonluonnin osaamisen edistäminen. Satakunnassa tehdään aktiivista edunvalvontaa maakunnan osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseksi.

Kansainvälistyminen
Kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja avaa uusia yhteyksiä elinkeinoelämälle ja tutkimukselle. Kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentuminen ja verkostoissa toimiminen ovat merkittäviä tekijöitä maakunnan kärkialojen vahvistumiselle.

Digitalisaatio
Digitalisaatio on sekä toimintatapojen uudistamista, sisäisten prosessien digitalisointia että palveluiden sähköistämistä. Kokonaisuuteen sisältyy mm. tekoälyn, automaation ja robotiikan osaamisen hyödyntäminen. Digitalisaatio luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja palveluja.

Kuva 18. Satakunnan maakuntaohjelman toimintalinjojen tavoitteet ja läpileikkaavat sisällöt.

TOIMINTALINJA 1 Kannustavaa yhteisöllisyyttä

Kannustavan yhteisöllisyyden toimintalinja tavoittelee mahdollisimman monelle satakuntalaiselle maakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa vahvistavaa, mielekästä tekemistä yhteisössämme, yrittäjinä, opiskelijoina tai työntekijöinä. Tavoitteena on saada kaikki työvoimapotentiaali käyttöön. Toimintalinjan 1 kehittämisteemat ovat yrittäjyys sekä työllisyys ja sosiaalinen osallisuus.

Kehittämisteema 1: Yrittäjyys

Tavoitteena on lisätä kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen sekä kattavien ja laadukkaiden neuvonta- ja tukipalvelujen avulla. Satakunnassa toteutetaan yrittäjyyskasvatusta nykyistä laajemmin koulutuksen kaikilla asteilla. Yrittäjyyskasvatusosaamisen kansainvälistä verkottumista jatketaan ja vahvistetaan edelleen. Opiskelijoiden kohdalla yrittäjyyskasvatuksen lisäksi tärkeitä ovat työelämävalmiuksien kehittäminen ja yrityskiihdyttämötoiminta.

Aloittavia ja toimintaansa kehittäviä yrittäjiä sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksia tuetaan. Kattavat ja laadukkaat maakunnalliset ja kansalliset yrityspalvelut tukevat yrittäjänä menestymistä yrityksen elinkaaren kaikissa vaiheissa.

Yritysten liiketoimintaympäristöjen kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja verkostoituminen myös kansainvälisesti edistävät kasvun mahdollisuuksia.

Yrittäjiä kannustetaan työelämän laadun ja tuottavuuden parantamiseen, tuotekehitykseen, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen ja näiden kautta kasvuun.

Avainasemassa yrittäjyyden tukemisessa ovat yritykset ja kunnat. Toimintaa tukevat ELY-keskuksen palvelut ja elinkeinojen kehittämisorganisaatioiden, sekä koulutusorganisaatioiden resurssit ja palvelut.

Kehittämislinjaukset		
• Edistetään uutta liiketoimintaa, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä ja digitalisaatiota. • Edistetään kattavien ja laadukkaiden yritysneuvonta- ja tukipalvelujen kehittämistä. • Tuetaan pk-yritysten työelämän laadun ja tuottavuuden kehittämistä, henkilöstön ja yrittäjien osaamisen nostoa sekä kasvu- ja rakennemuutosalojen räätälöidyn koulutuksen kehittämistä. • Lisätään kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen avulla ja edistetään yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä koulutuksen kaikilla asteilla.		
Keskeisiä vaikutuksia	**Seurantamittarit**	**Rahoituslähteitä mm.**
+ Elinvoiman vahvistuessa paremmat taloudelliset edellytykset kehittää mm. hyvinvointipalveluita ja ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä - Ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia.	▪ yrittäjyysaktiivisuus (yrittäjien osuus työssäkäyvistä) on vähintään maan keskitasolla ▪ syntyneet uudet yritykset toimialoittain (lkm) ▪ kasvuyritysten määrä ja liikevaihto ▪ yrittäjyyden kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet	▪ ESR ▪ Momentti 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (ELY) ▪ EAKR Toimintalinja 1 ▪ Maaseuturahasto ja Leader ▪ OKM, TEM, Tekes ▪ INTERREG Central Baltic prioriteetti 1 ▪ COSME

- Edistää Aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistuvaa kasvua
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 1. Työllisyys ja kilpailukyky kärkihanketta: Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla

Kehittämisteema 2: Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus

Tavoitteena on ulkopuolisuuden ehkäisy ja kaiken työvoimapotentiaalin käyttöönotto. Satakunnassa on tarjolla vaihtoehtoisia ja yksilöllisiäkin polkuja ammattiin ja työhön. Oppimisympäristöjä ja vaihtoehtoisia tapoja suorittaa ammatillinen tutkinto tai tutkinnon osia kehitetään edelleen Pyritään löytämään ratkaisuja työvoiman kohtaanto-ongelmien vähentämiseen. Työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin sekä oppilaitosten uudenlaiset sopimukselliset menettelyt ja koulutuskokeilut tarjoavat yksilöllisiä ratkaisuja ammattiin valmistumiseen ja työllistymiseen. Nuoret kouluttautuvat ammatteihin, joissa työllistyy.

Työelämävalmiuksien parantaminen ja työelämälähtöinen oppiminen auttavat kiinni työelämään. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville ja ulkopuolisuuden uhan alla oleville, erityisesti nuorille, kohdennetaan monipuolisia tukitoimia työelämävalmiuksien ja elämänhallintaan liittyvien asioiden varmistamiseksi.

Kehittäminen edellyttää verkostomaisen yhteistyön toimivuutta koko nuorisoikäluokan osalta sekä joustavan ja reagointikykyisen aikuiskoulutuksen roolin vahvistamista. Tuetaan rakenteissa ja toiminnassa nuorten palvelujen kokoamista yhteen, mukaan lukien vapaaehtoistoiminta ja – palvelut. Kehittäminen perustuu maakunnan osaamis- ja koulutustarpeiden huomioimiseen, mikä parantaa työvoiman saatavuutta.

Työorganisaatioiden kehittämisessä painopisteitä ovat uudistumista ja muutosvalmiutta lisäävän osaamisen kehittäminen pk-yrityksissä, työhyvinvointia ja työssä jaksamista parantavien toimintamallien ja palvelujen kehittäminen sekä TKI-toimintaa tukeva osaamisen siirto. Maahanmuuttajille suunnattavat palvelut vaikuttavat merkittävästi ulkomaisen työvoiman saantiin ja juurtumiseen alueelle. Työllisyyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen liittyvien tavoitteiden toteuttamiseen osallistuvat kunnat, työhallinto ja oppilaitokset tukenaan kolmannen sektori, elinkeinoelämä ja työnantajat.

Kehittämislinjaukset

- Edistetään uusien ratkaisujen ja toimintamallien sekä monikanavaisten neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistä ja eri toimijoiden verkosto- ja yritysyhteistyön kehittämistä.
- Tuetaan nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työmarkkinoille pääsyä edistävien palvelumallien ja verkostojen kehittämistä. Tuetaan palvelumallien kehittämistä heikossa työmarkkina-asemassa olevien syrjäytymisen ehkäisemiseksi.
- Edistetään maahanmuuttajien työelämävalmiuksia ja kotoutumista sekä kehitetään maahanmuuttajien rekrytointipalveluita.
- Tuetaan työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja oppilaitosten yhteistyötä sekä koulutuskokeiluja.
- Tuetaan joustavaa ja reagointikykyistä aikuis – ja täydennyskoulutusta.
- Kehitetään vaihtoehtoisia tapoja suorittaa tutkintoja. Tuetaan mm. työvaltaisia koulutusmahdollisuuksia erityisesti nuorille sekä työpajatoiminnan opinnollistamista esim. mahdollisuudella suorittaa tutkintoja ja niiden osia osana työpajatoimintaa.
- Tuetaan työelämävalmiuksien, elämänhallinnan ja työhyvinvoinnin parantamiseen tähtääviä toimia.
- Edistetään koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymisen sujuvuutta.
- Edistetään työvoiman liikkuvuutta

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ vaihtoehtoiset opintopolut lisäävät eri ryhmien mahdollisuuksia ammattitutkintoon ja työllistymiseen - työpaikkojen mahdollinen keskittyminen kaupunki- ja kuntakeskuksiin lisää muuttoa syrjäisiltä maaseutualueilta keskuksiin	▪ työllisyysaste ▪ työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret (NEET, 15–29 v.) ▪ pitkäaikaistyöttömien ja rakennetyöttömien määrä ▪ Maahanmuuttajien lkm ▪ uudet ratkaisut ja toimintamallit neuvonta- ja ohjauspalveluissa. ▪ Työllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ ESR Toimintalinjat 3, 4 ja 5 ▪ INTERREG Central Baltic, prioriteetti 4 ▪ Leader ▪ OKM ▪ TEM

- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.
- Edistää aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistuvaa kasvua
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 1. Työllisyys ja kilpailukyky kärkihankkeita: Uudistetaan työvoimahallinto työllistymistä tukevaksi sekä Paikallista sopimista edistetään ja työllistämisen esteitä puretaan sekä painopistealueen 2. Osaaminen ja koulutus kärkihankkeita Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan ja Nopeutetaan siirtymistä työelämään

TOIMINTALINJA 2 Puhdasta elinvoimaa

Puhtaalla elinvoimalla Satakunnassa tavoitellaan elinkeinoelämän menestystä vahvistamalla maakunnan tukijalkoja ja kasvua mahdollistavia aloja; uudistuvaa teollisuutta, energia-alaa ja elintarvikeketjua, bio- ja kiertotaloutta sekä sinistä kasvua. Toimintalinjan 2 kehittämisteemoja ovat uudistuva teollisuus, energia, bio- ja kiertotalous sekä sininen kasvu

Kehittämisteema 3: Uudistuva teollisuus

Tavoitteena on maakunnan teollisuuden kasvu ja uusiutuminen. Teollisuuden uusiutumiskyvyn vahvistaminen turvaa Satakunnan elinvoiman perustan. Tavoitteena on, että maakunnan elinkeinorakenne on maan monipuolisimpia ja maakunnan osuus Suomen viennistä kasvaa.

Satakunnan teollisuuden kasvuohjelman, Teollisuuspilotti 2020:n tavoitteena on edistää teollisuuden kasvua, kilpailukykyä ja uudistumista sekä turvata teollista toimintaa ja minimoida kasvun hidasteita. Teollisuuden uudistuminen sisältyy maakunnan älykkääseen erikoistumiseen. Teollisuuspilotin avulla voidaan luoda ja testata teollista toimintaa monipuolisesti uudistavaa teollisuuspuisto-strategiaa, jota voidaan laajentaa myös kansalliseksi toimintamalliksi. Tavoitteena on luoda maailman paras teollisuusalueisiin perustuva kokeiluympäristö.

Vienti- ja kasvuyrityksille on merkittävää koulutus- ja innovaatioympäristöjen ja kumppanuuksien kehittäminen. Satakunnassa vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, mikä mahdollistaa esim. uusien teknologioiden pilotoinnin. Verkostoitumisella edistetään maakunnan osaamista ja erikoistumista. Teollisuuden tuotteiden ja palveluiden jalostusarvoa kasvatetaan ja luodaan edellytykset uusille markkina-avauksille ja sitä kautta kansainväliselle kasvulle. Uusiutuvan teollisuuden osaaminen ja arvoverkot houkuttelevat maakunnan kehittyviin teollisuuspuistoihin lisää toimijoita ja investointeja. Teollisuuden toiminnan turvaamiseksi on tärkeää kehittää toimintaympäristöä tavalla, joka tukee yritysten kilpailukykyä, parantaa niiden toimintaedellytyksiä ja varmistaa toiminnan jatkon Satakunnassa. Kasvun hidasteiden poistamisessa pääroolissa ovat julkisten toimijoiden toimet maankäytön, asumisen, liikenteen ja koulutuksen sekä yleisen infrastruktuurin osalta. Sääntelyn ennustettavuus ja lupakäytäntöjen sujuvoittaminen ovat merkittäviä suotuisan toimintaympäristön tekijöitä.

Tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä kehittämisorganisaatioiden osaamisen hyödyntäminen on välttämätöntä uusiutumiselle. Maakunnan uusiutuvan teollisuuden osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun. Satakunnan merkitystä kansallisessa teollisuuspolitiikassa tehdään tunnetuksi myös maakunnan edunvalvontatyössä.

Kehittämislinjaukset

- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.
- Vahvistetaan Satakunnan teollisuuden uudistumiskyvyn tekijöitä.
- Kehitetään uusia teknologisia ratkaisuja ja innovaatioita teollisuudelle esim. digitalisaatioon, robotiikkaan, automaatioon, logistiikkaan ja resurssitehokkuuteen liittyen.
- Edistetään data-analytiikan, tekoälyn ja pelillistämisen mahdollisuuksien hyödyntämistä.
- Edistetään logistiikkaratkaisujen sekä logistisisten palvelujen kehittämistä ml. sähköinen saavutettavuus.
- Edistetään Satakunnan teollisuuden kasvuohjelman – Teollisuuspilotin toteuttamista
- Edistetään maakunnan kannalta merkittävien kasvuvyöhykkeiden, kasvukäytävien sekä teemaverkostojen toteutumista.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ maakunnan elinvoima vahvistuu + positiivinen työllisyysvaikutus - energiankulutuksen mahdollinen lisääntyminen	▪ elinkeinorakenteen monipuolisuus ▪ BKT per capita ▪ vientiyritysten määrä (kaikki toimialat) ▪ teollisuuden investoinnit ▪ Kehittämisteeman tavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ EAKR Toimintalinjat 1 ja 2, AIKO ▪ Maaseuturahasto, Leader ▪ INTERREG Central Baltic , P1 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL1, Horisontti 2020, Tekes

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.
- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.
- Edistää aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistumisella kasvua.
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 1 Työllisyys ja kilpailukyky kärkihanketta Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla sekä painopistealueen 5. Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen kärkihanketta Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö.

Kehittämisteema 4: Energia

Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan asemaa monipuolisen energiaosaamisen ja -tuotannon keskittymänä. Kasvumahdollisuuksia tarjoavat esim. energiainnovaatiot, teknologian kehittäminen, tuotekehitys ja energiatehokkuuden edistäminen samoin kuin metsä-, kemian ja energiateollisuuden uudet biopohjaiset tuotteet ja materiaalit, sekä näitä tukevat teknologiat ja palvelut.

Satakunnan kaasutalous vahvistuu ja biokaasutuotanto luo uutta liiketoimintaa erityisesti maaseudulle. Teollisuuden ja alkutuotannon sivuvirtoja hyödyntämällä voidaan tuottaa uusia tuotteita ja innovaatioita, biopohjaisia raaka-aineita ja jalosteita muun teollisuuden käyttöön tai energiajakeita energian tuotantoon. Biokaasutuotannon kasvattaminen edellyttää logistiikan ja infrastruktuurin kehittämistä raaka-aineen saatavuuden ja tuotteiden menekin turvaamiseksi. Energia- ja resurssitehokkuuden sekä lähienergian edistäminen tukevat vähähiilisyyttä.

Bioenergian hankintalogistiikan ja raaka-aineen saatavuuden kehittäminen luo perusedellytykset bioenergiatalouden kehittymiselle ja bioenergian käytön lisäämiselle.

Bioenergian lisäyspotentiaalia on mm. metsähakkeen, kierrätyspolttoaineiden ja biokaasun hyödyntämisen lisäämisessä. Energiateknologian mahdollisuudet luovat uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia esim. tuulivoiman, aurinkoenergian, kaasu ja metaanitalouden, vesivoiman hyödyntämiseen sekä ydinvoima-alalle. Tavoitteena ovat uusiutuvien energiamuotojen kokonaisratkaisut. Esimerkiksi merituulivoimapuiston rakentaminen yhdistää energia-, offshore- ja teknologiateollisuuden osaamista uudella tavalla, joka ei ole sidoksissa perinteisiin toimiala- tai klusterirajoihin.

Satakunnassa edistetään monipuolista energia-alan osaamista ja koulutusta sekä liiketoimintaa. Kehitetään energiatehokkaita teollisuuden energia- ja ympäristöteknologisia ratkaisuja sekä edistetään niiden käyttöönottoa. Uusiutuvan energian tuotantoa, käyttöä ja siihen liittyvää yrittäjyyttä edistetään.

Energiateeman yhteistyötä tehdään myös yli maakuntarajojen erityisesti Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen kanssa. Maakunnan energiaosaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun.

Kehittämislinjaukset

- Vahvistetaan Satakunnan asemaa monipuolisen energiatuotannon osaamiskeskittymänä.
- Edistetään monipuolista energia-alan osaamista ja koulutusta, liiketoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä.
- Edistetään uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä sekä liiketoimintaosaamista.
- Edistetään biokaasutuotannon edellytyksiä kehittämällä mm. logistisia ratkaisuja.
- Edistetään liikennebiopolttoaineiden tuotannon kehittämistä
- Edistetään vähähiilisyyttä ja tavoitetta hiilineutraalista Lounais-Suomesta vuoteen 2040 mennessä.
- Edistetään energiatehokkaiden teknologioiden kehittämistä ja käyttöä.
- Kehitetään suljetun kierron järjestelmiä sekä hajautettua energiantuotantoa.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ edesauttaa hajautettujen energiantuotanto-ratkaisujen kehittämistä + vähähiilisyys edistää ilmastopäästöjen vähenemistä	▪ energiankulutus ▪ uusiutuvan energian osuus maakunnan energiankulutuksessa ja –tuotannossa ▪ HINKU-kuntien määrä Satakunnassa ▪ Energian kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ EAKR Toimintalinjat 1 ja 2 ▪ INTERREG Central Baltic prioriteetti 1 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL2 ▪ Maaseuturahasto, Leader ▪ Alueelliset kokeilut ja innovaatiot (AIKO) ▪ Horisontti 2020, Tekes

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.
- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.
- Edistää aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistumisella kasvua
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 4. Biotalous ja puhtaat ratkaisut kärkihanketta Hiilettömään, puhtaaseen, uusiutuvaan energiaan kustannustehokkaasti.

Kehittämisteema 5: Bio- ja kiertotalous

Tavoitteena on kehittää **biotalouden** kasvulle kilpailukykyinen toimintaympäristö sekä luoda uutta monialaista yrittäjyyttä ja työpaikkoja sekä uusia ekosysteemejä ja pitkälle jalostettuja korkean arvonlisäyksen biopohjaisia tuotteita ja palveluja kehittämistoimien ja rohkeiden kokeilujen kautta. Oppilaitosten, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden sekä yritysten toimialat ylittävä yhteistyö sekä osaamisen hyödyntäminen ja kehittäminen on välttämätöntä uusien biopohjaisten liiketoiminta-mahdollisuuksien ja ratkaisujen kehittymiselle Satakunnassa. Robotiikka, automaatio, data-analytiikka ja cleantech ovat esimerkkejä teknologioista, jotka mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja. Tärkeimpiä biopääoman luonnonvaroja Satakunnassa ovat metsien, maaperän, peltojen, vesistöjen ja meren biomassa eli eloperäinen aines sekä makea vesi.

Tavoitteena on kehittää maakunnan elintarvikeklusterin elinvoimaisuutta. Vastuullisen, lähellä tuotetun ruuan arvostus sekä kansainvälisille markkinoille pääsy kasvattaa satakuntalaisen ruuan kysyntää ja arvonlisäystä. Satakunnassa parannetaan osaamista alkutuotannossa ja jalostusyrityksissä, panostetaan tuotteiden jalostusarvon kasvattamiseen sekä lähiruuan käytön edistämiseen. Julkisten hankintojen kohdistuminen lähellä tuotettuun ruokaan vahvistaa ruokaketjun kilpailukykyä. Satakunnan elintarvikealan imagoa vahvistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti. Kehittämistoimia suunnataan mm. innovatiivisiin ja kestäviin tuotantomenetelmiin ja – teknologioihin, ravinteiden kierrätykseen, sivuvirtojen hyödyntämiseen, vesien suojeluun, työvoiman saantiin, tehokkaampiin logistisiin ratkaisuihin ja kuluttajalähtöiseen tuotekehitykseen.

Tavoitteena on kehittää maakunnan metsäbiotalouden elinvoimaisuutta. Metsäbiotalouden ekosysteemit mahdollistavat uusia ratkaisuja. Biotalouden uusissa arvoketjuissa syntyy palveluliiketoiminnan mahdollisuuksia erityisesti pk-yrityksille (esim. ekosysteemipalvelut, luontomatkailu). Uusia mahdollisuuksia on myös puurakentamisessa.

Maakunnan biotalouden osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun. Yhteistyötä tehdään yli maakuntarajojen erityisesti Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen kanssa.

Tavoitteena on hyödyntää **kiertotalouden** ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia Satakunnassa. Kiertotalouden ja cleantechin liiketoiminta ja vienti kasvavat. Energia- ja materiaalitehokkuuden osaamisen vahvistuminen sekä ympäristöliiketoiminnan kasvu edistävät vähähiilisyyttä.

Satakunnan teolliset symbioosit luovat mahdollisuuksia teollisuuden siirtymiselle energia- ja. materiaalitehokkaaseen ja vähähiiliseen toimintatapaan. Teollisuuden ja alkutuotannon sivuvirtoja hyödyntämällä voidaan tuottaa uusia tuotteita ja innovaatioita, biopohjaisia raaka-aineita ja jalosteita muun teollisuuden käyttöön.

Kiertotalouden edistäminen edellyttää toimijoiden yhteistyötä ja sitoutumista sekä osaamisen kehittämistä. Luonnonvarojen vastuullisella ja innovatiivisella käyttämisellä voidaan vahvistaa alue- ja paikallistaloutta, luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä työpaikkoja. Kiertotalouden edistämiseksi tulee kehittää logistiikka- ja liikkumisratkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita.

Tavoitteena on kehittää toimintamalleja ja menetelmiä sekä erillisin demohankkein luoda mahdollisuuksia kiertotalouteen, jonka osaaminen on osa maakunnan älykkään erikoistumisen profiilia. Satakunta ja Varsinais-Suomi muodostavat Lounais-Suomen Life IP-ydinalueen ”alueellinen resurssitehokkuus – kohti kiertotaloutta” Suomessa.

Kehittämislinjaukset
• Edistetään vastuullisen, lähellä tuotetun ruuan tuotantoa ja kulutusta. • Kehitetään ruokaketjun kilpailukykyä, digitalisaatiota ja resurssitehokkuutta sekä edistetään elintarvikkeiden vientiä. • Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. • Vahvistetaan biotalouden yrittäjyyttä, osaamista ja koulutusta. • Edistetään logistiikkaratkaisujen sekä logistisisten palvelujen kehittämistä ml. sähköinen saavutettavuus. • Edistetään metsävarojen monipuolista ja kestävää hyödyntämistä luonnon monimuotoisuus huomioiden. • Kehitetään innovatiivisia ja pitkälle jalostettuja biopohjaisia tuotteita ja edistetään puurakentamista. • Huolehditaan luonnonympäristöistä ja vesistöistä sekä metsien käytön ja suojelun tasapainosta. • Kehitetään palveluliiketoimintaa biotalouden arvoketjuissa (esim. ekosysteemipalvelut, luontomatkailu). • Edistetään teollisuuden ja alkutuotannon sivuvirtojen hyödyntämistä ja teollisia symbiooseja. • Kehitetään innovatiivisia menetelmiä esim. ravinteiden kierrätykseen. • Tuetaan sellaisten teknologioiden ja toimintamallien käyttöönottoa, jotka edistävät kiertotaloutta. • Vahvistetaan kiertotalouden osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ pohjautuu uusiutuviin luonnonvaroihin ja uusiin toimintamalleihin, koko ketjun kehittäminen luo tilaa uusille yrityksille + kiertotalouden vahvistaminen avaa uusia mahdollisuuksia mm metsäteollisuudelle - riittämätön suunnittelu ja pelkästään taloudellisin perustein tehdyt toimenpitee heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristön viihtyisyyttä - kiertotalouteen siirtyminen edellyttää uudenlaisia toimintaympäristöjä ja vaatii toimijoilta taloudellisia investointeja	• elintarviketeollisuuden tuotanto, liikevaihto ja vientiyritysten määrä • metsäteollisuuden tuotanto, liikevaihto ja vienti • hakkuukertymä • uudet yritykset toimialoittain (lkm) • kiertotaloutta edistävien teknologioiden käyttöönotto • loppusijoitettava jäte • kasvihuonekaasupäästöt • Bio- ja kiertotalouden kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ Maaseutuohjelma, Leader ▪ EAKR toimintalinja 2 ▪ Alueelliset kokeilut ja innovaatiot (AIKO) Tekes ▪ YM, MMM ▪ INTERREG Central Baltic prioriteetti 1,2 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL2 ▪ Horisontti 2020, LIFE, EIP ▪ Meri- ja kalatalousrahasto

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.
- Edistää aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistumisella kasvua
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 4. Biotalous ja puhtaat ratkaisut kärkihankkeita Suomalainen ruuantuotanto kannattavaksi kauppatase ja sininen biotalous nousuun, Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön, Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä ja Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin.

Kehittämisteema 6: Sininen kasvu

Tavoitteena on sinisen kasvun mahdollisuuksien hyödyntäminen ja osaamisen vahvistaminen. Tämä edellyttää elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä kuntien ja viranomaisten yhteisiä strategisia tavoitteita ja kehittämislinjauksia.

Sinisellä kasvulla tarkoitetaan EU-tasolla merten luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Satakunnassa sinisellä kasvulla tarkoitetaan laajemmin veteen liittyvää TKI-toimintaa, meriteollisuutta, meriklusteria, vesiosaamisen kehittämistä, pohjavesiä, vesien suojelua, kalataloutta, virkistystä, hyvinvointipalveluja ja vesistömatkailua kaikissa vesistöissä. Siniselle kasvulle on Satakunnassa vahvat perusteet ja vesiluonnonvarojen hyödyntämiseen kestävällä pohjalla liittyy huomattava innovaatio- ja kasvupotentiaali. Satakunnassa on vesien hoidossa ja suojelussa merkittävää kansainvälistä osaamista.

Merelliset elinkeinot toimivat positiivisen rakennemuutoksen ajureina. Lounais-Suomen meriklusterissa on monipuolista osaamista ja alueella toimii huomattava määrä eri merielinkeinojen harjoittajia, eturintamassa telakat ja niiden alihankintaverkostoon kuuluvat yritykset.

Veteen liittyvää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa, vesiensuojelua ja sen ympärillä tehtävää yhteistyötä vahvistetaan edelleen, myös kansainvälisten verkostojen avulla.

Sisävesien tila on Satakunnassa paikoin heikko ja vesien tilan parantamiseen onkin satsattu mm. pitkäjänteisten vesienhoitosuunnitelmien ja -ohjelmien avulla sekä mm. kunnostamalla vesiekosysteemiä kokonaisuutena. Myös pohjavesien hyvästä tilata tulee huolehtia. Pohjavedet muodostavat Satakunnassa merkittävän alueellisen luonnonvaran. Kotimaisen kalan saatavuutta ja kulutusta sekä vesiviljelyn kestäviä ratkaisuja edistetään. Vesiluonnonvarojen hyödyntäminen tarjoaa mahdollisuuksia myös palveluliiketoiminnan kasvulle Satakunnassa.

Merialuesuunnittelu tukee merialueen pitkäjänteistä kehittämistä ja edistää sinistä kasvua sekä ympäristön- ja luonnonsuojelua sovittamalla alueellisesti näiden tarpeita ja tavoitteita yhteen. Satakunnassa sinisen talouden potentiaalia on meriteollisuuden ja -teknologian ohella mm. vesistömatkailussa ja merellisissä hyvinvointipalveluissa, kalataloudessa, vesiviljelyssä ja energiassa. Maakunnan sinisen kasvun osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun.

Kehittämislinjaukset

- Vahvistetaan meriklusteriin ja satakuntalaiseen meriteknologiaan liittyvää osaamista sinisen kasvun perustana.
- Edistetään uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia meriklusterissa.
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.
- Kehitetään luonnon ja vesistöjen kestävään käyttöön perustuvaa liiketoimintaa esim. matkailu-, virkistys- ja hyvinvointipalveluja.
- Huolehditaan pohjavesivarojen kunnosta ja kestävästä käytöstä.
- Vahvistetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä kotimaisen kalan saatavuuden turvaamiseksi.
- Vähennetään hajakuormitusta valuma-alueilla, parannetaan sisävesien ja merialueen vesien laatua.
- Vahvistetaan sinistä kasvua tukevaa osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta - edellyttää siirtymistä uudenlaiseen teknologiaan ja tämä voi vaatia mittavia taloudellisia panostuksia	▪ Meriteollisuuden liikevaihto ▪ syntyneet uudet yritykset toimialoittain (lkm) ▪ pohjavesien tila ▪ pintavesien ekologinen tila ▪ kaupallisten kalastajien määrä ▪ Kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ EAKR toimintalinja 2 , AIKO ▪ Maaseutuohjelma, Leader ▪ YM, MMM, EIP, LIFE ▪ Meri- ja kalatalousrahasto ▪ INTERREG Central Baltic P1,2 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL2 ja TL3, Horisontti 2020,

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.
- Edistää Aluekehittämispäätöksen painopistettä 1. Uudistumisella kasvua:
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 4. Biotalous ja puhtaat ratkaisut kärkihankkeita Kiertotalouden läpimurto ja puhtaat ratkaisut käyttöön ja Suomalainen ruuantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun.
- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.

TOIMINTALINJA 3: Ihmislähtöisiä ratkaisuja

Toimintalinja tavoittelee ratkaisuja satakuntalaisten palvelujen turvaamiseksi, hyvinvoinnin edistämiseksi, turvallisuuden tunteen kasvattamiseksi sekä maakunnan vetovoiman ja saavutettavuuden parantamiseksi. Toimintalinjan 3 kehittämisteemat ovat vetovoima, hyvinvointi, turvallisuus ja saavutettavuus.

Kehittämisteema 7: Vetovoima

Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan vetovoimaa uusien asukkaiden, työvoiman, opiskelijoiden, paluumuuttajien, työperäisten maahanmuuttajien, yritysten ja matkailijoiden houkuttelemiseksi Satakuntaan. Vetovoimaa lisätään huolehtimalla koulutuksesta, yrityspalveluista, matkailu- ja kulttuuripalveluista, maahanmuuttajien palveluista, maakunnan tunnettuuden ja työvoiman liikkuvuuden edistämisestä sekä arvokkaasta luonto- ja kulttuuriympäristöstä.

Uusien asukkaiden tavoittelussa Satakunnan vetovoimatekijöitä ovat tilava ja edullinen asuminen, monimuotoinen luonto ja hoidetut kulttuuriympäristöt, aktiiviset paikallisyhteisöt, monipuoliset työpaikat teollisuudessa ja palveluissa, turvallisuus, puhtaus ja kohtuulliset etäisyydet maakunnan sisällä. Satakunnan tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden yhteistyötä ja kansainvälisyyttä tuetaan tavoitteena niiden tunnettuuden ja vetovoiman lisääminen.

Kulttuurilla, taiteella, laadukkaalla arkkitehtuurilla ja kulttuuriympäristöllä on merkittävä rooli identiteetin luojana, elinympäristön viihtyvyyden lisääjänä, alueen innovatiivisen ympäristön vahvistajana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Elämyspalvelut, kuten laadukkaat kulttuuri- ja matkailupalvelut sekä tapahtumat sekä niihin liittyvä osaaminen lisäävät maakunnan vetovoimaisuutta ja elinvoimaa. Matkailun kehittämisessä painottuu digitalisaation hyödyntämisen, kansainvälisyyden sekä palvelujen myynnin uusien ratkaisujen, laadun ja ympärivuotisuuden kehittäminen. Matkailu- ja kulttuurialoilla verkostomainen yhteistyö ja monialaisen yhteistyön koordinointi vahvistavat alan toimijoiden kehittymisedellytyksiä. Vetovoimaisuuden vahvistamiseen vaikuttavat useat toimijat; kunnat, yritykset, yhteisöt ja oppilaitokset.

Maakunnan elämystalouden osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun. Satakunnan vahvuuksia ja osaamista nostetaan esiin myös maakunnan edunvalvontatyössä.

Kehittämislinjaukset

- Tuetaan elinympäristöjen viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta sekä ympäristön parempaa tilaa edistäviä toimia sekä asukashankinnan toimenpiteitä.
- Huolehditaan arvokkaista luonnon- ja kulttuuriympäristöistä.
- Kehitetään elämystalouden (mm. matkailu, kulttuuri, tapahtumat) kasvun mahdollistavaa toimintaympäristöä sekä yritysten liiketoiminta- ja tuotekehitysosaamista ja kansainvälistymisvalmiuksia sekä edistetään digitalisaation hyödyntämistä.
- Vahvistetaan maakunnan markkinointia ja viestitään satakuntalaisesta osaamisesta, elinkeinoelämän menestystarinoista, maakunnan palveluista, matkailusta, kulttuurista, taiteesta ja tapahtumista.
- Kehitetään kuntien keskusten ja kylien vetovoimaisuutta
- Vahvistetaan Satakunnan toimintaympäristöä kotimaisten ja ulkomaisten investointien houkuttelemiseksi maakuntaan.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ kulttuuri- ja luonnonympäristöjen arvostus lisää kuntien ja yritysten kilpailukykyä -yritysten ja asukkaiden houkuttelu markkinoinnilla vie resursseja ja tulokset ovat heikosti todennettavissa	▪ väestönmuutos ▪ matkailutulo, investoinnit ▪ asumisväljyys, asuinkustannukset ▪ vetovoiman kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ Maaseutuohjelma, Leader,EIP ▪ EAKR toimintalinja 2, AIKO ▪ YM, OKM, TEM, Tekes ▪ INTERREG Central Baltic, P1,2 ▪ INTERREG BSR, TL2 ja TL3 ▪ Horisontti 2020, CreMA, LIFE

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista
- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.
- Edistää Aluekehittämispäätöksen painopisteitä 1 Uudistumisella kasvua, 2. Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta ja 3. Hyvinvointia kumppanuuksilla.

Kehittämisteema 8: Hyvinvointi

Tavoitteena on kehittää maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin edellytyksiä. Arjen palvelujen saatavuuden varmistaminen maakunnan asukkaille edellyttää uusien ratkaisujen löytämistä palvelujen järjestämiseen, esim. eri sektoreita (julkiset organisaatiot, yrittäjät, yhdistykset) yhdistäviä uusia palveluratkaisuja ja niihin liittyviä toimintamalleja. Uusien tapojen luomiseen palveluiden tuottamisessa kannustetaan myös edistämällä sopimuksellisuutta, luomalla toimintaympäristöjä pienille palveluyrityksille sekä ottamalla huomioon yhdistysten monipuolinen toiminta ja osaaminen. Kolmannen sektorin rooli hyvinvoinnin edistäjänä liittyy asukkaiden osallistumiseen mutta myös erilaisten palvelujen tuottamiseen.

Sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvä yrittäjyys ja uudet kumppanuudet sekä asukkaiden osallistaminen ja vaikutusmahdollisuudet palvelujen suunnitteluun ja omaa elinpiiriään koskevien asioiden valmisteluun sekä korostuvat uuden maakunnan aloittaessa työnsä.

Vaikuttamisen mahdollisuuksia ja osallistamisen malleja eri-ikäisten omaan elinpiiriinsä ja palveluihinsa liittyvien ratkaisujen tekemiseen ja suunnitteluun tulee kehittää.

Asukkaiden hyvinvointia edistävät myös monipuoliset kulttuuripalvelut sekä liikuntapalvelut. Taiteella, kulttuurilla, liikunnalla sekä luonto- ja kulttuuriympäristöllä on myönteiset vaikutukset ihmisen hyvinvointiin. Hyödynnetään hyvinvointipalvelujen käyttäjälähtöisessä palvelumuotoilussa saatuja kokemuksia ja laajennetaan kehittämistoimintaa kansainvälisessä yhteistyössä.

Julkisten resurssien ja palveluiden kohdentamiseksi etsitään uusia palvelukonsepteja ja innovaatioita ikäihmisten kotona selviytymisen tukemiseen sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen tarpeisiin. Maakunnan hyvinvointiteknologian osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun.

Kehittämislinjaukset

- Edistetään hyvinvointiteknologiaan, hyvinvointipalveluihin ja –matkailuun, ikääntyvien palveluihin sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyviä innovaatioita ja niiden tuotteistamista, osaamista ja yrittäjyyttä.
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.
- Edistetään yhdistysten, järjestöjen, kansalaistoiminnan, yritysten ja kunnan ja muiden julkisten toimijoiden vuoropuhelua sekä yhteistyön vahvistamista.
- Edistetään asiakaslähtöistä ja osallistavaa palvelumuotoilua julkisissa palveluissa.
- Tuetaan paikallisyhteisöjen asukaslähtöistä suunnittelua ja kehittämistä.
- Tuetaan asukasvaikuttamisen toimintamallien käyttöönottoa osallisuuden vahvistamiseksi.
- Huolehditaan asukkaiden hyvinvoinnista kehittämällä laadukkaita kulttuuri- ja liikuntapalveluja ja edistämällä niiden alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta.
- Edistetään kulttuuri-, hyvinvointi- ja luovien alojen osaamista, yrittäjyyttä, liiketoimintaa, kansainvälistymistä sekä verkostomaista yhteistyötä. Kehitetään aineetonta arvonluontia.
- Kehitetään taide-, kulttuuri-, arkkitehtuuri- ja luontopohjaisia hyvinvointi- ja matkailupalveluja.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä -	▪ THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu ▪ Satakunnan kuntien sähköiset hyvinvointikertomukset (lkm) ▪ hyvinvoinnin kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ ESR ▪ EAKR toimintalinja 2 , AIKO ▪ Maaseutuohjelma, Leader ▪ OKM, AVI, STEA ▪ INTERREG Central Baltic ▪ CreMA

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista
- Edistää Aluekehittämispäätöksen painopistettä 3. Hyvinvointia kumppanuuksilla
- Edistää Hallitusohjelman painopistealueen 2. Osaaminen ja koulutus kärkihanketta Parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sekä painopistealueen 3. Hyvinvointi ja terveys kärkihanketta Palvelut asiakaslähtöisiksi, Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta, Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omahoitoa.

Kehittämisteema 9: Turvallisuus

Tavoitteena on, että ihmisten turvallisuuden tunne kasvaa ja riskitilanteiden toteutuessa Satakunnassa pelastus- ja varautumisjärjestelmät toimivat.

Riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua ja koulutusta kehitetään edelleen. Maakunnallista yhteistyötä arjen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi lisätään. Edistetään asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen turvallisuusriskien ennaltaehkäisyä turvallisuussuunnittelulla.

Turvallisuuden tunne on vähentynyt niin maaseudulla kuin kaupunkikeskustoissa. Ilmastonmuutos ja sen seurauksena vaihtelevat sääolosuhteet lisäävät konkreettisia ihmisten arkea uhkaavia turvallisuuden riskejä.

Myös elinkeinoelämän turvallisuuskulttuurin ylläpitämiseen tulee kehittää toimintamalleja ja ratkaisuja. Satakunnassa on aloitettu maakunnallinen turvallisuussuunnittelu.

Arjen turvallisuuden parantaminen on laaja-alaista viranomaisyhteistyötä, ja sidoksissa aktiiviseen paikalliseen kehittämiseen. Viranomaisyhteistyön rooli kasvaa rakenteiden ja toimintaympäristön muutoksessa.

Palvelujen kehittämiseen tarvitaan julkinen sektori, yritykset, ja yhdistykset. Maakunnan turvallisuusalan osaaminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja mahdollisuuksia kasvuun.

Kehittämislinjaukset

- Vahvistetaan maakunnallista yhteistyötä arjen turvallisuuden ylläpitämiseksi
- Vahvistetaan riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua, pilotointia ja koulutusta
- Edistetään asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen turvallisuusriskien ennaltaehkäisyä turvallisuussuunnittelulla
- Vahvistetaan maakunnan turvallisuuden ja varautumisen toimintaympäristöä
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+ väestön turvallisuuteen panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä -heikko varautuminen ilmastonmuutoksesta aiheutuviin sään ääri-ilmiöihin (esim. tulvatorjunta) lisää taloudellisten menetysten riskiä	▪ yhteistyön vahvistuminen ▪ riskienhallinnan ja varautumisen vahvistuminen ▪ Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20–64-vuotiaat ▪ turvallisuuden kehittämistavoitteita edistävät toimet / hankkeet.	▪ EAKR toimintalinja 2 ▪ Alueelliset kokeilut ja innovaatiot (AIKO) ▪ Maaseutuohjelma, Leader ▪ INTERREG Central Baltic prioriteetti 1,2 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL2 ▪ Horisontti 2020

- Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista
- Edistää Aluekehittämispäätöksen painopistettä 3. Hyvinvointia kumppanuuksilla

Kehittämisteema 10: Saavutettavuus

Tavoitteena on turvata kilpailukykyisen elinkeinoelämän ja hyvän asumisen edellytykset. Yhteydet ja logistiikka toimivat hyvin ja palvelut ovat tasavertaisesti saavutettavissa. Tehokas alue- ja yhdyskuntarakenne yhdessä haja-asutusalueiden tarjoamien monipuolisten elinkeino- ja asumismahdollisuuksien kanssa on Satakunnan vahvuus. Maakunnan liikenneverkon tulee vastata logistiikan, elinkeinoelämän, matkailun ja erityisesti maakunnan valtakunnallisestikin merkittävän teollisuuden tarpeita. Pääteiden sekä rautatie-, meri- ja lentoyhteyksien tulee olla elinkeinoelämän kuljetusten kannalta kilpailukykyisiä. Alemman asteinen tieverkko on keskeisessä roolissa biotalouden arvoketjun toimivuuden kannalta.

Maakunnasta tulee eri liikennemuodoilla olla hyvät yhteydet muualle Suomeen ja ulkomaille. Junayhteyksien Tampereelle ja Helsinkiin tulee olla yksityisautoa nopeampia ja houkuttelevampia vaihtoehtoja. Muihin läheisiin maakuntakeskuksiin ja isoimpiin seutukeskuksiin tulee olla toimivat joukkoliikenneyhteydet. Taajamissa kevyen liikenteen verkko tukee kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä.

Liikenneverkon kehittämiseksi toteutetaan hanketasoista jatkuvaa liikennejärjestelmätyötä Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa määritettyjen tavoitteiden ja maakuntaohjelman kehittämislinjausten pohjalta.

Satakunnassa tehdään aktiivista edunvalvontaa valtion liikennepolitiikkaan ja -investointiratkaisuihin vaikuttamiseksi. Edunvalvonnan keinoin vaikutetaan maakunnan elinkeinoelämää ja asukkaita palvelevien sujuvien yhteyksien ja infrastruktuurin (tie-, raide-, lento-, meri- ja tietoliikenne) kehittämiseen, turvallisuuteen ja toimivuuteen sekä mm. Suomen liikenneverkon Satakuntaa koskevien pysty- ja poikittaisyhteyksien kehittämiseen.

Liikennejärjestelmän tulee mahdollistaa myös eläminen ja yritystoiminta maaseudulla sekä pienemmissä asutuskeskuksissa. Tässä korostuu alemman tieverkon riittävä kunto ja logistiikan sekä henkilökuljetusten tehokas organisointi mahdollisesti tietoteknisiä ratkaisuja hyödyntäen. Tietoliikenneyhteyksien edistämisessä on Satakunnassa tehty onnistuneita ratkaisuja, mutta edelleen yhteyksissä on kehitettävää. Kattavat ja laadukkaat tietoliikenneyhteydet edistävät osaltaan julkisten palvelujen saatavuutta ja parantavat siten kansalaisten osallistumismahdollisuuksia.

Kehittämislinjaukset

- Satakunnan fyysistä ja sähköistä saavutettavuutta parannetaan kansainvälisesti, ylimaakunnallisesti ja maakunnallisesti.
- Edistetään Satakunnan saavutettavuutta, kestävää yhdyskuntarakennetta ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä kasvukäytäväajattelun avulla.
- Edistetään satamien turvallisuutta ja tehokkuutta.
- Ylläpidetään kattavia liikenneyhteyksiä ja maakunnan tieverkon kuntoa.
- Edistetään Satakunnan joukkoliikenteen kehittämistä (turvallisuus, matka-aika, yhteydet, palvelut) ja pendelöinnin mahdollisuuksia (erityisesti raideliikenteessä).
- Edistetään ja pilotoidaan logistisia ratkaisuja uudistavia kokeiluympäristöjä ja toimintamalleja, vaihtoehtoisia liikennemuotoja ja uusia digitaalisia liikennepalveluja, sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä (esim. kaasun liikennekäyttö).

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä mm.
+Satakunnan vetovoima toimintaympäristönä kasvaa + Hyvä saavutettavuus edistää Satakunnan elinkeinoelämän kilpailukykyä + Paremmat joukkoliikenneyhteydet vähentävät henkilöauton käyttöä + Ympäristöystävällisempien polttoaineiden käyttö vähentää päästöjä + Uusia, toimivampia logistisia ratkaisuja ja palveluja +tietolikenneyhteyksen parantaminen vähentää liikkumisen kustannuksia ja päästöjä -tieverkon korjausvelkarahoituksen suuri tarve	▪ Hankkeiden eteneminen ▪ Matka-ajat Helsinkiin, Tampereelle, Turkuun, Vaasaan ja Tukholmaan. ▪ Joukkoliikenteen matkustajamäärien kehitys (erityisesti raideliikenteessä) ▪ Perustienpidon ja joukkoliikenteen ostoon tarkoitetun rahoituksen taso Satakunnassa (riippuvainen koko maan rahoitustasosta) ▪ Vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkon laajuus ja käyttö liikenteessä ▪ Tieverkon kunto ja ruuhkaisuus (LiVi:n käyttämiä mittareita hyödyntäen) ▪ Tietoliikenneyhteyksien kattavuus, sähköisen saavutettavuuden kehitys	▪ EAKR toimintalinja 2 ▪ Alueelliset kokeilut ja innovaatiot (AIKO) ▪ INTERREG Central Baltic prioriteetti 3 ▪ INTERREG Baltic Sea Region, TL3 ▪ Horisontti 2020, EIP ▪ YM, LVM

- Tukee Lounais-Suomen positiivisen rakennemuutoksen vauhdittamista.
- Edistää aluekehittämispäätöksen painopistettä 2. Elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta
- Edistää hallitusohjelman painopistealueen 5 Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen kärkihanketta Rakennetaan digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristö.

6. Temaattiset kehittämiskokonaisuudet

Maakuntauudistuksen myötä alueiden ja valtion yhteistyön yhdeksi välineeksi tulee ns. aluekehittämisen neuvottelumenettely (aluekehityskeskustelu), jota pohjustaa maakuntien tilannekuvan laadinta. Uuden maakunnan *aluekehityksen* tilannekuva tulee todennäköisesti temaattisesti käsittelemään alueiden elinvoimaa, työllisyyttä, elinkeinoja, elinympäristöä, saavutettavuutta sekä väestön osaamista ja hyvinvointia. Lisäksi tilannekuva sisältää maakuntien laadullisen itsearvioinnin alueen tilasta ja uudistumisen tekijöistä; ennakointitietoa ja tulevaisuuden arviointia.

Uuden maakunnan aluekehittämisneuvottelujen aineistona on mahdollista käyttää maakuntaohjelman strategisista aluekehittämislinjauksista nousevia temaattisia kehittämiskokonaisuuksia, joilla on myös kansallista vaikuttavuutta. Temaattiset kehittämiskokonaisuudet (kuva 19) perustuvat olemassa olevaan osaamiseen, voimavaroihin ja vahvuuksiin, jotka tuottavat Satakuntaan kilpailukykyä ja elinvoimaa.

Kuva 19. Temaattiset kehittämiskokonaisuudet

Positiivinen rakennemuutos

Positiivisella rakennemuutoksella tarkoitetaan tilannetta, jossa alueen elinkeinorakenne ja työllisyys muuttuvat nopeasti, kun yritys perustaa uuden tuotantoyksiön tai lisää muuten merkittävästi työpaikkoja. Yhden toimialan positiiviset uutiset aktivoivat koko alueen elinkeinoelämää, mikä puolestaan johtaa kasvuun myös muilla toimialoilla ja muualla Suomessa. Tällä hetkellä positiivinen rakennemuutos on käsillä erityisesti Lounais-Suomessa, mutta vastaavia tilanteita voi olla edessä myös muualla Suomessa. Globaalissa ympäristössä toimivat yritykset vaativat laadukkaat toimintaedellytykset sekä osaavaa työvoimaa. Positiivisen rakennemuutoksen edistäminen edellyttää paitsi nopeita ja tehokkaita lyhyen aikavälin toimia, myös pidemmän aikavälin muutoksia.

Lounais-Suomessa on tunnistettu seuraavat positiivisen rakennemuutoksen kehittämistarpeet, jotka sisältyvät Satakunnan maakuntaohjelman kehittämisteemoihin ja –linjauksiin seuraavasti:

- **Työvoiman saatavuus:** Työvoiman voimakas kysyntä, tekniikan osaamisvaje ja työvoimatarjonnan kohtaanto-ongelma vaikeuttaa rekrytointeja. Maahanmuuttajien ja ulkomaisen työvoiman potentiaali saatava käyttöön. (Kehittämisteema 2. Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus)

- **Saavutettavuus:** Tavaraliikenteen ja työmatkaliikenteen liikennemäärien voimakas lisääntyminen luo pullonkauloja teollisuuden ja talouden kasvulle. (Kehittämisteema 10 Saavutettavuus)

- **Koulutus:** Tekniikan osaajapula ja koulutuksen tarjontavaje yhdistettynä alan heikkoon vetovoimaan muodostavat kasvun pullonkaulan. (Läpileikkaava teema Osaamisen vahvistaminen ja Kehittämisteema 2 Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus)

- **T&K:** Tekniikan osaamiskeskittymän/-alustojen puuttuminen ei edistä yritysten sijoittumista alueelle ja tutkimuksen & kehityksen edelläkävijyyttä. (Kehittämisteema 3 Uudistuva teollisuus)

- **Markkinointi/Tunnettuus:** Alueen ja avointen työpaikkojen heikko tunnettuus muualla Suomessa. Edistetään alueen omilla toimenpiteillä. (Kehittämisteema 7 Vetovoima)

- **Tietopohja:** Päätöksenteon pohjaksi tarvitaan luotettavaa, oikea-aikaista ja tarkoituksenmukaista tietoa (Aluekehittämisen tilannekuvan ajantasainen seuranta)

7. Maakuntaohjelman toteutus ja seuranta

Maakuntaohjelman toteutuksen ja sen vaikutusten seurannassa keskeinen työkalu tulee olemaa maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma, jonka laadintaan osallistuvat keskeiset sidosryhmät ja joka käsitellään maakunnan yhteistyöryhmässä, sen sihteeristössä, ja hyväksytään maakuntahallituksessa. Maakuntavaltuustolle laaditaan seurantaraportti maakuntaohjelman toteutumisesta vuosittain. Vuonna 2020 aloittava uusi valtuusto voi tarvittaessa tarkistaa maakuntaohjelman.

Maakuntaohjelman toimenpiteet täsmentyvät joka toinen vuosi laadittavassa toimeenpanosuunnitelmassa, jossa määritetään myös maakuntaan suunnattavat rakennerahastojen indikatiiviset rahoituskehykset. Hankehaut ja hankkeiden toteutus, erityisesti rakennerahastojen, maaseudun kehittämisrahaston ja INTERREG Central Baltic –ohjelman osalta, ovat keskeinen keino ohjata ja edistää maakuntaohjelman toteutusta. Ohjelmilla on kullakin omat seurantaindikaattorinsa, joiden toteutumista seurataan ohjelmien seurantakomiteoissa. Keskeinen toimielin maakuntaohjelman toteutuksessa ja seurannassa on maakunnan yhteistyöryhmä, joka käsittelee myös uuden lain mukaisen maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman. Käytännön hanketyössä tiivistä yhteensovitusta tehdään rahoittavien viranomaisten välillä. Myös aluehallintoviranomaisten päätöksenteon ulkopuolella olevia kehittämishankekokonaisuuksia pyritään seuraamaan ja yhteen sovittamaan (esim. INTERREG Central Baltic –ohjelma).

Osa maakuntaohjelman toimenpiteistä edellyttää selkeästi valtion resurssointia, erityisesti liikenne – ja vesienhoitohankkeissa. Yritystoiminnan, teollisuuden ja palvelujen kehittämisessä merkittävää on myös EU- ja kansallinen lainsäädäntö ja valtion ja kuntien välinen työnjako. Maakunnallisesti kehittämisen reunaehtoihin voidaan vaikuttaa myös maankäytöllä ja kaavoitusratkaisuilla.

Maakuntaohjelman toteutumisen seurantaindikaattorit on esitelty liitteissä 4 ja 5. Toteutumista seurataan lisäksi osana teemakohtaisia maakunnallisia foorumeita. Erityisesti maakuntaohjelman seurantaa ja toteutusta palvelevat alue-ennakointi ja TKI (tutkimus, kehitys, innovaatio) -yhteistyö. Myös Lounais-Suomen ympäristöohjelman 2030 toteutumisen seuranta linkittyy Satakunnan maakuntaohjelman seurantaan.

Satakunnan alue-ennakoinnin vuosikello sisältää viisi säännöllistä aluekehityksen seurantaa ja ennakointia palvelevaa tilaisuutta:

- Maakunnallinen alue-ennakoinnin foorumi järjestetään keväällä. Foorumin tehtävänä on tarjota maakunnalliselle suunnittelu ja kehittämistyölle ennakoinnin keskustelufoorumi.
- Alueellisia kehitysnäkymiä tarkastellaan kaksi kertaa vuodessa (kevät-syksy) Satakunnan ELY-keskuksen koordinoimana seuduittaisena yhteistyönä. Satakuntaliitto osallistuu alueellisten kehitysnäkymien laadintaan.
- Satakuntaliitto koordinoi osaamis- ja työvoimatarvekatsauksen laadinnan syksyllä. Laadintaprosessi sisältää mm. asiantuntijatyöpajojen toteutuksen ja aineiston analysoinnin. Katsaus on osa alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamista ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelua osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua.
- Satakuntaliitto järjestää syksyllä Tulevaisuusfoorumin, jossa tarkastellaan maakunnallisen kehittämisen ajankohtaisia teemoja sekä tulevan vuoden ennakointiteemoja aluekehittämisen lähtökohdista.

Kansalliset välineet maakuntaohjelman toteuttamisessa

Valtion aluehallintoviranomaiset edistävät maakuntaohjelman toteuttamista. Maakunnassa valtiota edustava aluekehittämisen toimija on tätä ohjelmaa laadittaessa vuonna 2017 **Satakunnan ELY-keskus**. Se hoitaa E-vastuualueen eli elinkeinoihin, työvoimaan, osaamiseen ja kulttuuriin liittyviä tehtäviä sekä hallinnoi ja toteuttaa EU:n maaseutuohjelman alueellista kehittämisstrategiaa. **Varsinais-Suomen ELY-keskuksen** toimivaltaan kuuluvat Satakunnan liikenne- ja ympäristöasiat sekä kalatalousasiat ja maahanmuuttajien kotouttamiseen ja turvapaikan hakijoiden vastaanottoon liittyvät yhteensovitus- ja suunnittelutehtävät. Länsi-Suomessa ELY:jen rakennerahastohankkeiden hallinnointi on keskitetty **Keski-Suomen ELY:yn. Lounais-Suomen aluehallintovirasto (AVI)** edistää alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä toimialueellaan. Ohjaus- ja valvontatehtävien lisäksi AVI arvioi peruspalvelujen saatavuutta ja tukee peruspalvelujen toimintaedellytysten kehittämistä mm. kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen sekä oppilaitosrakentamisen osalta.

Kaupunkipolitiikka

Kaupunkipolitiikka on kansallista politiikkaa, jolla vastataan kaupunkien erityistarpeisiin. Sen tavoitteena on edellytysten luominen kaupunkiseutujen kehittämiselle ja siten koko Suomen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kansallisessa aluekehittämisessä hallitus on painottanut kaupunkipolitiikkaa ja pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaisesti hallitus tukee kaupunkiseutujen ja kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyn parantamista muun muassa kehittämällä sopimuspohjaista yhteistyötä valtion kanssa. Kasvusopimusten tavoitteena on elinkeinoelämän kasvun ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Kasvusopimuksia voidaan tehdä kaupunkien,

kasvuvyöhykkeiden ja teemakohtaisten kaupunkiverkostojen kanssa. Sopimukset on laadittu vuosille 2016 – 2018. Valtion puolelta sopimusvalmistelusta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö.

Pohjoinen kasvuvyöhyke

Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakunnat ovat mukana Pohjoisen kasvuvyöhykkeen kasvusopimuksessa, joka muodostaa Etelä-Suomen 13 kaupungin ja kuuden maakunnan yhteistyöverkoston. Mukana ovat Espoon, Helsingin, Kotkan, Kouvolan, Lahden, Lohjan, Porin, Porvoon, Rauman, Salon, Turun, Uudenkaupungin ja Vantaan kaupungit sekä Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien liitot. Pohjoinen kasvuvyöhyke -yhteistyön koordinaatiosta vastaavat yhdessä hankkeen isäntäorganisaatiot Turun kaupunki ja Uudenmaan liitto. Kesäkuussa 2016 allekirjoitettiin valtion ja alueellisten toimijoiden välillä valtion ja Pohjoisen kasvuvyöhykkeen välinen kasvusopimus 2016-2018.

Kasvuvyöhyke kokoaa alueellaan valtion, kaupunkien, elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden keskeiset edustajat rakentamaan uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja elinvoimaa Suomeen. Pohjoisella kasvuvyöhykkeellä on erinomainen geopoliittinen sijainti, toimiva infrastruktuuri ja monipuolinen osaamisperusta. Se on alusta ennakkoluulottomille digitaalisten palvelukonseptien kokeiluille ja piloteille. Pohjoinen kasvuvyöhyke on kansainvälisesti houkutteleva elinkeinoelämän toimintaympäristö. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen kehittäminen pohjautuu hallitusohjelman ja sen kärkihankkeiden edistämiseen ja tähtäimenä on Suomen ja sen alueiden kestävän kasvun ja elinvoimaisuuden edistäminen.

Pohjoisen kasvuvyöhykkeen tavoitteena on luoda kestäviä, perinteisiä ja digitaalisia liikenne- ja kuljetuspalveluita, tuottaa ketterä innovaatioiden kehitysalusta ja hyödyntää kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet innovaatioiden kaupallistamisessa. Tavoitteena on myös lisätä yhtenäisen työmarkkina- ja talousalueen yhteistoiminnallisuutta ja saavuttaa siten skaalautuvia etuja koko alueelle sekä vahvistaa Suomen houkuttelevuutta elinkeinoelämän toimintaympäristönä.

Seutukaupungit

Seutukaupungeilla on merkittävä rooli alueensa ja ympäristönsä elinvoiman ja elinkeinoelämän kehittäjinä. Työ- ja elinkeinoministeriön alueelliset innovaatiot ja kokeilut sisältää Seutu-ohjelman, jonka tavoitteena on uudistaa seutukaupunkien elinkeinoelämän ekosysteemejä erityisesti palvelumuotoilua hyödyntäen ja kansainvälisyyteen tähdäten. Ekosysteemien uudistamisessa lähdetään liikkeelle seutukaupunkien olemassa olevista vahvuuksista ja elinkeinoelämästä. Ohjelma tähtää näiden vahvuuksien ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn säilymiseen ja kasvamiseen seutukaupungeissa. Satakunnasta mukana Seutu-ohjelmassa ovat Huittinen, Kokemäki ja Rauma.

Maaseutu- ja saaristopolitiikka

Saaristolaki velvoittaa kaikkia viranomaisia ottamaan huomioon saariston erityisaseman toiminnassaan. Saaristopäätöksellä on vaikutusta muun muassa kuntien valtionosuuksiin, yritystukiin, kuntien tukialue- ja EU:n tavoitealueasemaan sekä liikenneyhteyksien kehittämiseen. Hallitus päätti 2016 palauttaa saaristo-osakunnille saaristolisät ja osoitti tarkoitukseen 10 miljoonaa euroa vuodesta 2017 alkaen. Saaristokunnat ja saaristo-osakunnat edustavat suurimpia saaristoalueita, joihin kohdistuvat tehokkaimmat saaristopoliittiset toimet. Valtioneuvosto antoi 8.12.2016 asetuksen saaristokunnista ja muiden kuntien saaristo-osista, joihin sovelletaan saaristokuntaa koskevia säännöksiä. Asetus on voimassa vuoden 2019 loppuun saakka. Porin kaupungista tuli uuden asetuksen myötä saaristo-osakunta. Saaristo-osakuntaa koskevia säännöksiä sovelletaan Porissa jatkossa saariin, joihin ei ole kiinteää tieyhteyttä sekä Reposaareen.

Maaseutupolitiikan keskeisin tavoite on edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja asukkaiden hyvinvointia. Maaseudun vahvuuksien hyödyntäminen edellyttää elinvoimaisia maaseutuyhteisöjä, joissa on toimiva infrastruktuuri ja palvelut. Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma (2014-2020) korostaa paikallisten olosuhteiden huomioon ottamista maaseudun kehittämisessä ja päätöksenteossa. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman vision mukaan maaseutu on yritteliäisyyteen ja luovuuteen kannustava hyvä elämisen ympäristö.

Ennakoitu rakennemuutos ERM

Satakunnan ennakoidun rakennemuutoksen suunnitelma (ERM) on laadittu perustuen Sipilän hallitusohjelman mukaiseen Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kärkihankkeeseen Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO). Pääministeri Sipilän hallitusohjelman mukaan hallitus tukee alueiden omiin vahvuuksiin perustuvan kilpailukyvyn parantamista. Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (AIKO) on hallituksen Kilpailukyky – kärkihankkeen toimenpide, jonka rahoittamiseen on käytössä 30 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018.

AIKO-rahoituksella tuetaan aluelähtöisiä ennakoidun rakennemuutoksen toimia, joilla on tarkoitus vauhdittaa alueilla rakennemuutosta, toteuttaa nopeita ja kokeiluluonteisia uusia toimenpiteitä sekä vahvistaa kykyä sopeutua elinkeinorakenteen muutokseen. AIKO-rahoituksen hankkeista päättävät maakuntien liitot maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmien pohjalta.

Satakunnan ennakoidun rakennemuutoksen suunnitelma eli varautumissuunnitelma on laadittu osaksi maakuntaohjelman

toimeenpanosuunnitelmaa. Varautumissuunnitelman laadinta ei liity vain AIKO-rahoitukseen vaan maakunnan aluekehittämisen kokonaisuuteen. Satakunnan maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman täydennys varautumissuunnitelman osalta on laadittu Työ- ja elinkeinoministeriön ohjeistuksen (TEM/2190/09.01.01/2015) mukaisesti.

Maakuntaohjelman toteuttamisen rahoitusinstrumentit

Rakennerahastot, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto ovat Satakunnalle tärkeitä maakuntaohjelman toteuttamisen rahoitusvälineitä. Niiden kesken pyritään täydentävyyteen ja yhteensovittamiseen. Satakunnassa on yhteen sovitettu maaseutu-, rakennerahasto- ja maakuntaohjelmia pääsääntöisesti Satakunnan ELY:n ja Satakuntaliiton yhteistyönä. Edellä mainittujen rahastojen lisäksi maakunnan toimijat toteuttavat myös mm. INTERREG Central Baltic- ja INTERREG Baltic Sea Region –ohjelmien sekä muiden kansainvälisten rahoitusohjelmien kautta maakuntaohjelman toteutusta tukevaa hanketoimintaa.

EU:n rakennerahastoja ovat mm. **Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR).** Nämä on Suomessa yhdistetty kansalliseksi ”Kestävää Kasvua ja työtä” –rakennerahasto-ohjelmaksi. Rakennerahasto-ohjelman EAKR:n toimintalinjat ovat pk-yritystoiminnan kilpailukyvyn edistäminen sekä uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen. Molemmissa toimintalinjoissa edistetään vähähiiliseen talouteen siirtymistä. ESR:n kolme toimintalinjaa ovat työllisyys ja työvoiman liikkuvuus, koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta. Ohjelman perusrahoituksesta osa käytetään valtakunnallisiin teemoihin. Rakennerahastojen maakunnalliset rahoituskehykset muodostavat merkittävän rahoitusinstrumentin, jota voidaan suunnata maakuntaohjelman määrittelemiin strategisiin aluekehittämisteemoihin.

ESR:n rooli on keskeinen koulutuksen työelämälähtöisyyden ja elinikäisen oppimisen kehittämisessä, joissa maaseutuohjelman keinot ovat rajalliset. Rakennerahastoissa voidaan maaseuturahastoa laajemmin koota mm. eri oppilaitosten, kehittäjäorganisaatioiden, yrittäjien ja julkisten toimijoiden yhteisiä verkostoja sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Hyvinvointipalveluiden tuottamisessa tapahtuvat muutokset koskettavat koko maakuntaa ja niiden kehittämisessä tehdään tiivistä koordinaatiota eri rahastojen kesken.

EAKR:n painopisteenä on edellytysten luonti innovaatioiden kehittämiselle, uusien yritysten syntymiselle ja olemassa olevien pk-yritysten kasvulle ja kansainvälistymiselle. Keskeistä on myös osaamiskeskittymien ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tukeminen. Maaseutuohjelmasta voidaan rahoittaa näitä tukevia hankkeita erityisesti maaseudun mikroyritysten toimintaympäristöjen näkökulmasta. Yhteensovitustyötä tehdään hankekohtaisesti eri rahastojen välillä. Suorissa yritystuissa noudatetaan pääsääntöä, jonka mukaan maaseutualueilla toimivien mikroyritysten sekä mahdollisesti myös pienten yritysten kehittämistoimet ohjataan maaseuturahastoon ja EAKR:n kohderyhmänä ovat koko maakunnan alueella toimivat (mikroyrityksiä suuremmat) pk-yritykset.

Uudet maakunnat aloittavat vuoden 2020 alusta ja Työ- ja elinkeinoministeriö on ohjeistanut maakuntia rakennerahaston ohjelmahallinnon järjestämisestä vuodesta 2019 eteenpäin sekä mm. hankkeiden periyttämisestä uusiin maakuntiin. Satakunnassa maakunnan yhteistyöryhmä on ottanut selkeän kannan, että Satakunnan tulee olla oma itsenäinen rakennerahastohallinnosta vastaava ns. välittävä toimielin vuodesta 2019 eteenpäin. Maakuntauudistuksessa tulee varmistaa, että mm. rakennerahasto-ohjelman toteuttaminen voi jatkua keskeytymättömänä ja hankkeet periytetään maakuntiin sujuvasti.

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisstrategia 2014–2020 sisältää kolme painopistettä: ammatillinen ja erikoistunut osaaminen, uudet ratkaisut ja innovaatiot sekä dynaaminen yrittäjyys. Kehitettävät toimialat on ryhmitelty neljään pääluokkaan, jotka ovat elintarvikeketju, metsä & energia, maaseudun yritykset sekä yhteisöt. Kaikkia kehittämistoimia yhdistävät kaksi läpileikkaavaa teemaa: ympäristön kestävä käyttö sekä yhteistyö. Rahoituksen tehokas koordinointi eri rahastojen kesken on tärkeää maakuntaohjelman tavoitteiden edistämisessä. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen on rahastojen yhteinen tavoite.

Maaseutuohjelman kohderyhmänä ovat maaseutualueilla toimivat mikro- ja pienet yritykset, kun taas rakennerahastot voivat rahoittaa pk-yrityksiin kohdistuvia toimia koko Satakunnan alueella. ESR:n ydinkohderyhmää ovat pk-yritysten lisäksi työttömät ja erityisesti nuoret, maahanmuuttajat ja pitkäaikaistyöttömät. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen lisääminen on mahdollista rakennerahastoissa mm. yrityksiin kohdistuvilla verkostomaisilla koulutushankkeilla. Alkutuotannon kehittäminen keskittyy maaseuturahastoon.

Alueellisen maaseudun kehittämisstrategian sekä toimintaryhmien Leader-kehittämisstrategioiden toimeenpanon yhtymäkohdista ja työnjaosta on tehty yhteiset linjaukset. Satakunnassa toimii viisi Leader-toimintaryhmää: Leader Pohjois-Satakunta, Leader Karhuseutu, Leader Pyhäjärviseutu, Leader Ravakka sekä Leader Joutsenten reitti.

8. Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 ympäristöselostus

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) ja sitä täydentävä asetus (347/2005), ns. SOVA-laki ja -asetus, edellyttävät että maakuntaohjelman valmisteluun tulee liittää sen ympäristövaikutusten arviointi. Lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävää kehitystä.

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenne on monipuolinen

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen ja saavutettavuuden perustekijät ovat maakunnan sijainti Pohjanlahden rannalla, hyödynnettävissä olevat meri- ja lentoyhteydet muuhun Eurooppaan, suurten vesistöjen jokilaaksot taajamineen sekä monipuolinen maaliikennejärjestelmä. Keskeisen osan liikenneverkosta muodostavat rannikon kaupunkien sekä niiden suurten satamien ja sisämaan väliset tavara- ja henkilöliikenteen kuljetusketjut. Aluerakenteen keskusverkon (kuva 20) muodostavat palveluja tarjoavat kaupungit ja muut seudulliset keskukset, joiden välillä on toiminnallisesti yhtenäinen vuorovaikutus ja saavutettavuuden turvaavat liikenneyhteydet. Satakunnan aluerakenne tarjoaa monipuoliset edellytykset yhdistää asuminen, työ, palvelu- ja luontohakuisuus tavoilla, jotka ilmentävät ja toteuttavat erilaisia elämäntyylejä.

Yleinen palvelujen saavutettavuus ja kattavuus ovat Porin ja Rauman seutukunnissa pääosin hyvät osin selvästi koko maan keskiarvoa suuremman väestötiheyden ja kuntien välisten suhteellisen lyhyiden etäisyyksien ansiosta. Sen sijaan Pohjois-Satakunnassa väestötiheys on maan keskiarvoa matalampi ja etäisyydet suuriin keskuksiin pidempiä, jolloin palvelujen saatavuus on ainakin joiltain osin muuta Satakuntaa heikompi. Digitalisaatio on yksi ratkaisukeino palvelujen saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen myös harvaan asutuilla alueilla. Lisäksi uusien toimintamallien kehittäminen voi tuoda kohennusta palveluihin.

Porin ja Rauman seuduilla saavutettavuus on lähellä maan kärkitasoa, sillä Helsingin, Tampereen ja Turun seudut sijaitsevat melko lähellä. Se lisää palvelujen saatavuutta ja edistää yritysten toimintaedellytyksiä esim. alihankinnassa ja asiakassuhteissa. Myös pendelöinti tapahtuu valtaosin maakunnan sisällä, koska satakuntalaisista työllisistä 93 % työskentelee maakunnassa.

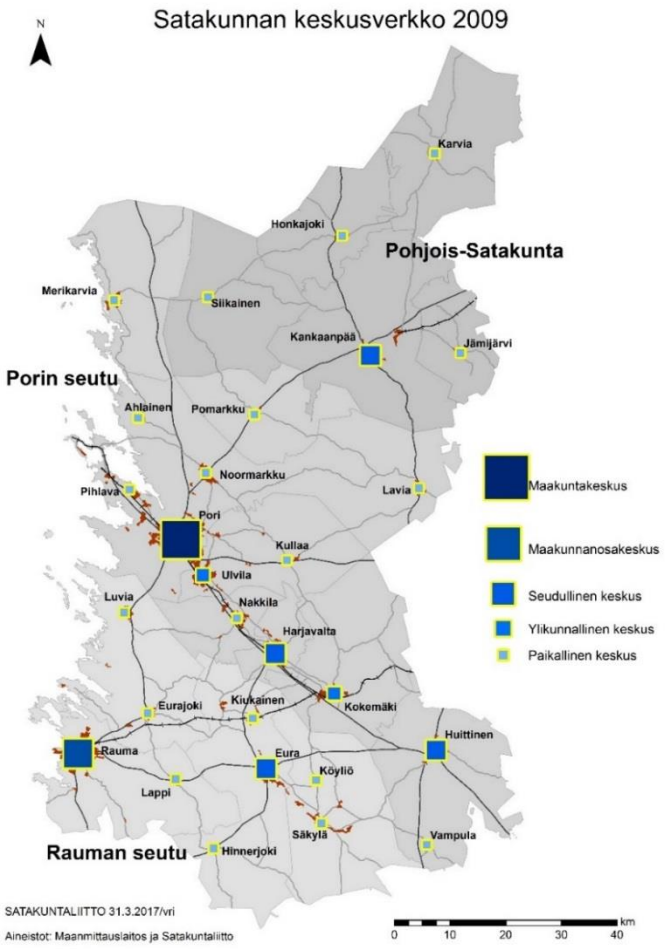

Kuva 20. Satakunnan keskusverkko.

Monimuotoinen elinympäristö

Luonnon- ja kulttuuripiirteiden alueelliset vaihtelut ovat pohjana elinympäristön ominaispiirteille Satakunnassa. Pinnanmuodoiltaan Satakunnan maakunta on matalaa ja loivapiirteistä. Maanpinta kohoaa melko loivasti rannikolta sisämaahan päin siirryttäessä siten, että Pohjois-Satakunnassa maanpinta on korkeimmillaan. Harjujaksot tuovat vaihtelua peltojen ja metsien tasaiseen olemukseen. Maakunnan korkein kohta löytyy Hämeenkankaalta, jossa Soininharju nousee 180 metriä merenpinnan yläpuolelle. Kokemäenjokilaakso on alueen alavinta seutua.

Satakunnan maakunta on yksi Suomen vanhimpia asuttuja alueita, mitä ilmentävät alueen rakennettu kulttuuriympäristö ja muinaisjäännökset. Monimuotoinen luonto ja rikas kulttuuriympäristö ovat keskeisiä maakunnan elinympäristön vahvuustekijöitä. Pellot ja metsät ovat hyväkasvuisia ja tuottavat raaka-ainetta maakunnan elintarvike- ja metsäteollisuudelle ja energiantuotantoon.

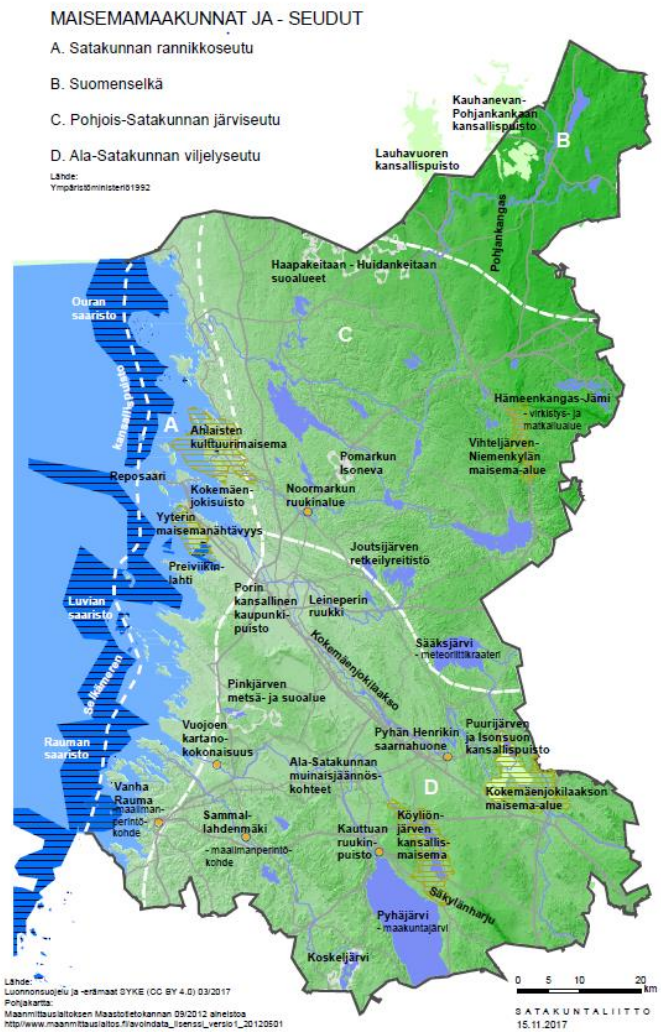

Kuva 21. Satakunnan pinnanmuodot ja ympäristöllisesti merkittävimmät vetovoimatekijät.

Eri puolilla Satakuntaa on useita valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti arvokkaita luonto- ja maisemakokonaisuuksia sekä kulttuuri-ympäristöjä (kuva 21) ja niitä hyödynnetään mm. luontomatkailun kehittämisessä. Esimerkiksi Pohjois-Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan rajaseuduilla sijaitsevalla luontomatkailualueella on vireillä suoteemainen Geopark-hanke, jossa tavoitellaan UNESCOn Geopark-jäsenyyden hakemista vuonna 2018.

Pintavesien tila haasteena Satakunnassa

Satakunnassa on terveellinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, yleisesti ottaen hyvä ilmanlaatu, riittävästi käyttökelpoista raakavettä sekä monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoavat vesialueet. Pohjavedet muodostavat Satakunnassa merkittävän alueellisen luonnonvaran. Satakunnassa on runsaat pohjavesivarannot ja runsaimmat esiintymisalueet sijaitsevat Hämeen- ja Pohjankankaalla Pohjois-Satakunnassa sekä Säkylänharjun-Virttaankankaan alueella Kaakkois-Satakunnassa. Hiekka- ja sora-alueiden pohjavettä voidaan lähes ongelmitta käyttää yhdyskuntien ja teollisuuden tarpeisiin. Kaikki pohjavesialueet luokitellaan ja rajataan uudelleen vuosina 2017-2019. Uudessa tarkastelussa huomioidaan myös pohjavesistä riippuvaiset ekosysteemit, kuten lähteet.

Satakunnan maakunnan alueelle sijoittuu neljä päävesistöaluetta sekä lukuisia pieniä rannikkoalueelle sijoittuvia vesistöalueita. Vesistöt ovat luonnonoloiltaan ja ominaisuuksiltaan varsin erilaisia. Päävesistöalueet ovat Karvianjoki (36), Eurajoki (34), Kokemäenjoki (35) ja Lapinjoki (33). Rannikkoalueen vesistöt kuuluvat Selkämeren rannikkoalueen valuma-alueeseen. Kokemäenjoen vesistöalue sijaitsee valtaosin Satakunnan ulkopuolella. Alueen jokien virtaamanvaihtelut ovat suuria ja joet ovat herkkiä tulvimaan. (ymparisto.fi/ymparistontila2017).

Pintavesien ekologinen tila on Satakunnassa keskimääräistä huonompi muuhun maahan verrattuna. Suurin ongelma on rehevöityminen. Vesien tilan parantamiseksi tähtäävien toimien vaikutukset näkyvät viiveellä. Myönteistä kehitystä hidastavat vesialtaiden pohjaan varastoituneet ravinteet, jotka esimerkiksi hapettomissa oloissa palaavat takaisin kiertoon.

Ilmastonmuutoksen myötä runsastuneet sateet lisäävät valuntaa ja sateisuus vaikuttaakin merkittävästi vesien tilaan. Vesienhoidon tavoitteena on kaikkien pintavesien hyvä ekologinen tila. Kuvassa 23 esitetty pintavesien tilannearvio perustuu vuonna 2013 valmistuneeseen ekologiseen luokitukseen, joka päivitetään vuonna 2019 osana vesienhoidon suunnittelua. Yhdyskuntien jätevesien typpi- ja fosforikuormitus on ollut laskeva (kuva 22).

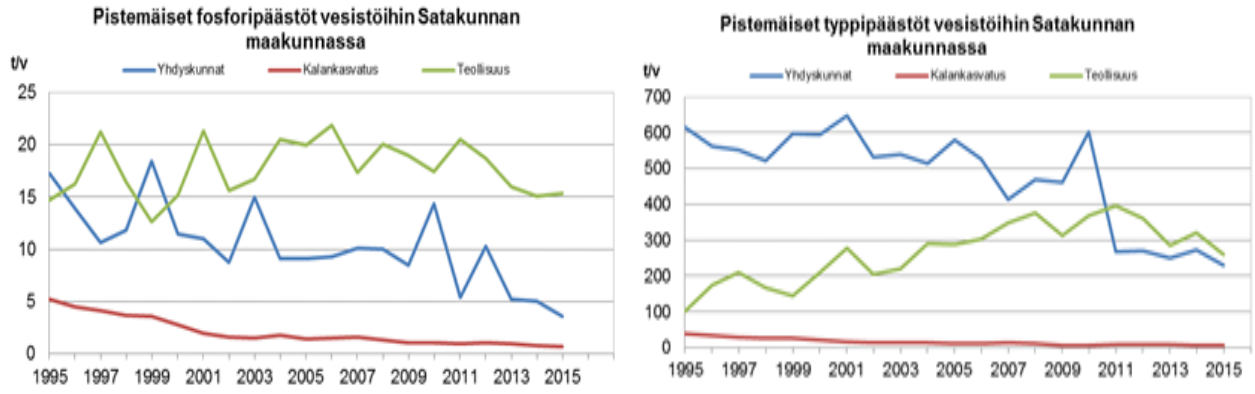

Kuva 22. Pistemäisten fosfori- ja typpipäästöjen kehitys Satakunnassa (www.ymparisto.fi/ymparistontila2017)

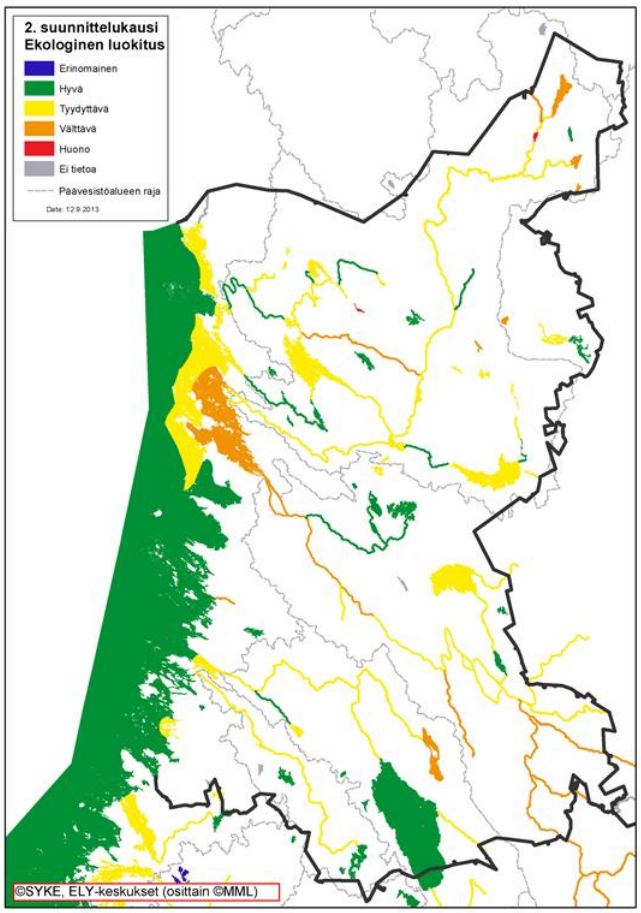

Kuva 23. Pintavesien ekologinen tila 2013.

Ilmastonmuutos etenee ja luonnon monimuotoisuus vähenee tulevaisuudessa

Ympäristön kannalta vaikeimmat ongelmat tulevaisuudessa liittyvät vesistöjen rehevöitymiskehityksen jatkumiseen, ilmastonmuutokseen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyviin haasteisiin. Luonnon monimuotoisuuden väheneminen, ympäristön kemikalisoituminen sekä paikallinen maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ovat esimerkkejä muista keskeisistä ympäristöongelmista. Ympäristöonnettomuudet ovat myös riski, johon on syytä varautua.

Mikromuoveihin ja lääkejäämiin liittyviin vesistöriskeihin on havahduttu vasta viime aikoina. Mikromuovit ovat alle 5 mm:n kokoisia muovihiukkasia. Pitkäikäisyytensä vuoksi vesistöihin päätyvät mikromuovit voivat olla ympäristöriski. Mikromuovit kulkeutuvat vesistöihin mm. yhdyskuntajätevesien ja vaikutukset näkyvät erityisesti sään ja vesiolojen vaihteluina sekä ääri-ilmiöiden lisääntymisenä, mikä voi kasvattaa myös tulvavahinkoja tulevaisuudessa. Maa- ja metsätalousministeriö on nimennyt Satakunnan merkittäviksi tulvariskialueiksi Huittisten ja Porin tulvariskialueet. Rauman rannikkoalue kuuluu merkittävään meritulvien riskialueeseen.

Satakunnan kasvihuonepäästöt vähentyneet

Satakunnan kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet noin 49 prosenttia vuodesta 2007 vuoteen 2014. Vähennys päästöissä johtuu muun muassa hiilen ja öljyn osuuden vähentymisestä sekä biopolttoaineiden suuden lisääntymisestä energiantuotannossa. Sekä teollisuuden että liikenteen päästöt ovat molemmat vähentyneet yli 50 prosenttia vuodesta 2007 vuoteen 2014.

Vuonna 2014 Satakunnan energiantuotannosta (sisältäen sähkön, kaukolämmön ja teollisuuslämmön tuotannon) 26 prosenttia perustui uusiutuviin energialähteisiin eli tuuli- ja vesivoimaan sekä puupohjaisiin biopolttoaineisiin. Vuonna 2012 uusiutuvan energian osuus oli 22 %. Vuonna 2014 hiilidioksidivapaata energiantuotannosta oli 63 %. (Kuvat 24 ja 25).

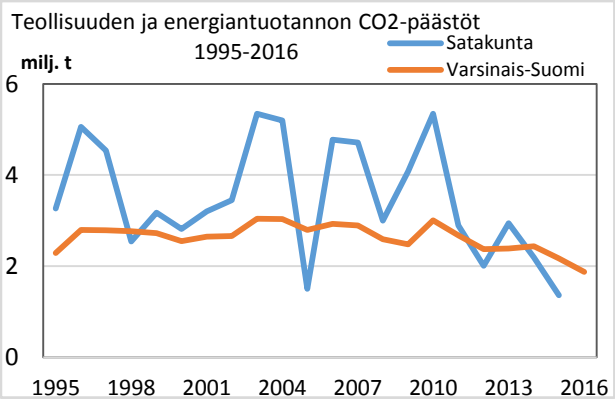

Kuva 24. Teollisuuden ja energiantuotannon hiilidioksidipäästöt (CO2) ilmaan ovat kääntyneet Satakunnassa laskuun (VAR ELY 2017).

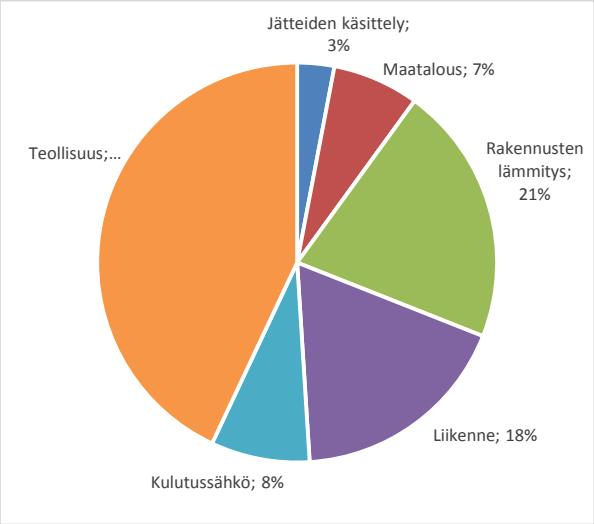

Kuva 25. Satakunnan käyttöperusteisten kasvihuonepäästöjen jakauma vuonna 2014 (Satahima 2017).

Hiilidioksidivapaaksi energiantuotannoksi on katsottu vesi- ja tuulivoimaan perustuvan tuotannon lisäksi myös ydinvoima. Energiantuotannosta 31 % perustui kotimaisiin energialähteisiin eli vesi- ja tuulivoimaan, puupohjaisiin polttoaineisiin, jätepolttoaineisiin ja turpeeseen. (Satahima-hanke 2017, www.pori.fi/paastoraportti).

Liikenteen tunnuslukuja

Satakunnan liikenteen tunnusluvut, kuten kulkutapajakauma tai matkojen keskipituudet ovat melko lähellä koko maan keskiarvoa. Matkoista noin 60 % tehdään henkilöautolla, lyhyitä matkoja tehdään jalan ja polkupyörällä. Joukkoliikenteen osuus jää vähäiseksi muutaman prosentin tuntumaan. Muutokset ovat olleet vähäisiä, joskin autoliikenne on ollut lievässä kasvussa niin liikennesuoritteen kuin kulkutapaosuudenkin osalta yhdyskuntarakenteen hitaasti etenevästä hajautumiskehityksestä johtuen. Positiivinen rakennemuutos tulee lisäämään tavara- ja henkilöliikennettä erityisesti valtatiellä 8. Porin kaupunkialue ja Kokemäenjokilaakson nauhataajama ovat lähinnä potentiaalisia alueita joukkoliikenteelle. Kävelylle ja pyöräilylle on edellytyksiä palveluiden ja työpaikkojen läheisyydessä.
Myös rautatieliikenteessä yleiskuva on vakaa, ja suuria muutoksia matkustajamäärissä ei pitkällä aikavälillä ole tapahtunut. Porin ja Tampereen välisen radan vuosittaiset matkustajaluvut ovat asettuneet vajaaseen 300 000 matkustajaan. Rautateiden käyttö on asukaslukuun nähden vähäisempää kuin muualla Suomessa johtuen ensi sijassa siitä, ttä matka-ajat eivät ole parempia kuin henkilöautolla, ja Turun suuntaan ei ole ollenkaan ratayhteyttä. Lentoliikenne on taantunut pahasti parhaista vuosista, vuosituhannen alun reilusta 60 000 vuosittaisesta matkustajasta viime vuoden 10 000 matkustajaan. Rautateiden ja satamien tonnimäärät eivät ole palautuneet kymmenen vuoden takaisiin huippulukemiin. Näistä ollaan oltu noin 10 – 20 % alemmalla tasolla jo useiden vuosien ajan, eikä tässä ole tapahtunut muutoksia.

Liikenneturvallisuudessa pidemmän ajan trendi on koko Suomen tavoin ollut tasaisesti paraneva, joskin aivan viime vuosina kuolleiden määrä on vakiintunut noin 15 – 20 henkeen vuodessa ja loukkaantuneiden määrä hieman vajaaseen 400 henkeen. Johtuen suuresta vuosittaisesta vaihtelusta, ei voida kuitenkaan tehdä sitä johtopäätöstä, että laskeva trendi onnettomuuksissa olisi loppunut, vaan tilannetta pitää vielä seurata. Joukkoliikenteen katsotaan olevan taloudellisesti kannattavaa alueilla, joilla väentiheys on vähintään 20 asukasta/hehtaari. Satakunnassa tällaisia alueita ovat Porin ja Rauman keskustat sekä eräät niiden reuna-alueet.

Älyliikenne voi tulevaisuudessa parantaa julkisen liikenteen edellytyksiä myös muualla kuin vain varsinaiselle joukkoliikenteelle soveltuvalla alueella, kun käyttöön saadaan mahdollisesti kustannustehokkaita ja toimivia vaihtoehtoja yksilöllisen liikenteen ja varsinaisen joukkoliikenteen väliin. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi kutsupohjainen joukkoliikenne, jakeluliikenteen ja henkilöliikenteen yhdistäminen ja erilaiset jakamistalouteen liittyvät ratkaisut. Osa näistä ratkaisuista toimii oman auton omistamisen vaihtoehtona myös tiiviimmin asutuilla alueilla. Osa älykkään liikenteen palveluista, kuten yhteiskäyttöautot edellyttävät joukkoliikenteen tapaan riittävää väestöpohjaa ja riittävän sekoittunutta kaupunkirakennetta.

Toimivat matkaketjut on avain joukkoliikenteen käytön lisäämiseen. Tarpeen on fyysiset solmupisteet, joissa kulkuneuvon ja kulkutavan vaihto onnistuu helposti. Porissa on avattu uusi matkakeskus rautatieaseman yhteyteen, joka on esimerkki solmupisteestä. Keskeisiä ovat myös autojen ja pyörien liityntäpysäköintipaikat ja Porin matkakeskusta pienemmät solmut: rautatie- ja linja-autoasemat. Tarpeen on myös ajantasainen ja helposti saatavilla oleva informaatio ja yhteensopivat lipputuotteet.

Satakunnan maa-alan jakautuminen kaupunki-maaseutu –alueluokituksessa

Kaupungin-maaseudun alueluokitus on Suomen ympäristökeskuksen ja Oulun yliopiston maantieteen laitoksen laatima koko maan kattava alueiden ominaisuuksia kuvaava luokitus. Luokituksen tilasivat työ- ja elinkeinoministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja se julkistettiin ensimmäisen kerran vuonna 2013.

Aluetypologian luokitus perustuu asukastiheyteen ja asuinpaikkojen välisiin etäisyyksiin. Satakunnan maakunnan alueelle laaditussa aluetypologiakartan tekstissä on esitetty väkiluvut ja työpaikat sekä vastaavat kunkin luokan osuudet koko maan keskimääräisistä lukuarvoista. Satakunnan alueesta suurin osa kuuluu luokkaan ”ydinmaaseutu” ja myös aluetyypit ”kaupungin kehysalue” ja ”kaupungin läheinen maaseutu” ovat yliedustetumpia kuin mitä maakunnan väestöosuus edellyttäisi. Huomion arvoista on, että kullakin näistä aluetyypeistä Satakunnassa on väestöosuutta vastaava työpaikkamäärä. ”Ulompi kaupunkialue” ja ”kaupungin kehysalue” taas ovat tyypiltään asuinalueita, joista pendelöidään kaupunkialueiden työpaikkoihin. (kuva 26) Tarkasteltaessa väestön ja työpaikkojen jakautumista alueluokituksen eri luokkiin ja vertailtaessa Satakuntaa koko maan lukuihin, voidaan havaita ydinmaaseudun merkityksen korostuvan Satakunnassa. Myös kaupungin kehysalue on laajan Kokemäkijoenlaakson ansiosta hieman koko maan osuutta suurempi. Satakunnassa sisemmällä kaupunki-alueella asuvien osuus on koko maan osuutta merkittävästi pienempi, koska kaikkein suurimpien kaupunkien väkiluku on Satakunnan kaupunkiseutuja huomattavasti korkeampi. (Kuva 27) Luokituksen sisältämät seitsemän luokkaa jakautuvat kolmeen kaupunkialueluokkaan ja neljään maaseutualueluokkaan.

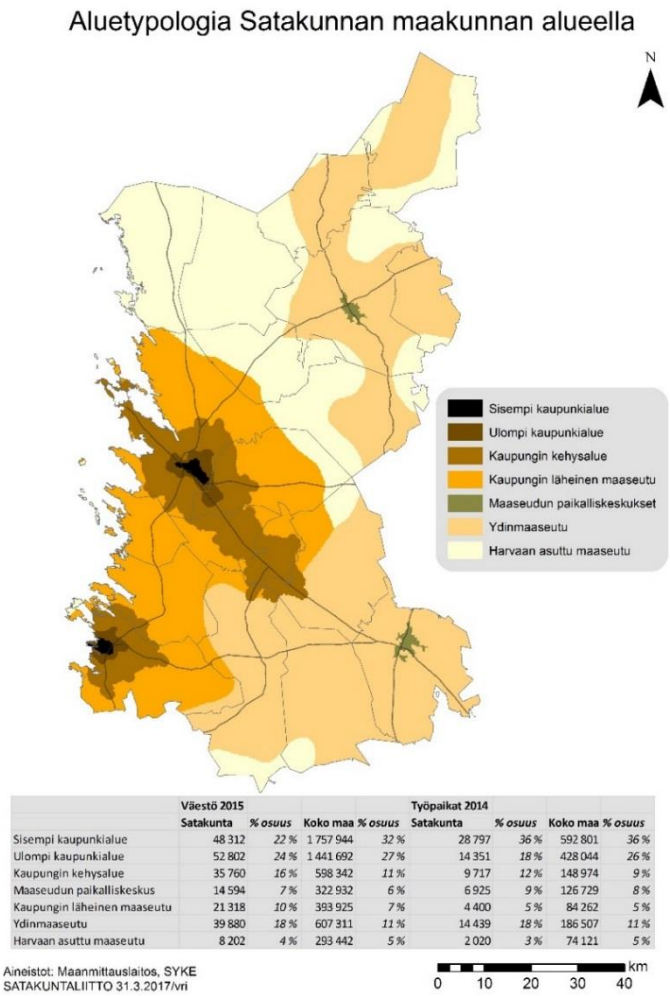

	Väestö 2015				Työpaikat 2014			
	Satakunta	% osuus	Koko maa	% osuus	Satakunta	% osuus	Koko maa	% osuus
Sisempi kaupunkialue	48 312	22 %	1 757 944	32 %	28 797	36 %	592 801	36 %
Ulompi kaupunkialue	52 802	24 %	1 441 692	27 %	14 351	18 %	428 044	26 %
Kaupungin kehysalue	35 760	16 %	598 342	11 %	9 717	12 %	148 974	9 %
Maaseudun paikalliskeskus	14 594	7 %	322 932	6 %	6 925	9 %	126 729	8 %
Kaupungin läheinen maaseutu	21 318	10 %	393 925	7 %	4 400	5 %	84 262	5 %
Ydinmaaseutu	39 880	18 %	607 311	11 %	14 439	18 %	186 507	11 %
Harvaan asuttu maaseutu	8 202	4 %	293 442	5 %	2 020	3 %	74 121	5 %

Kuva 26. Kaupunki-maaseutu –alueluokitus Satakunnan alueella.

Kaupunkiluokat ovat:

Sisempi kaupunkialue: Luokka kuvaa kaupunkien tiivistä ja yhtenäistä tehokkaasti rakennettua aluetta. Satakunnassa tähän luokkaan kuuluvat Porin ja Rauman keskusta-alueet.

Ulompi kaupunkialue: Luokka koostuu erillisistä lähiöistä, kaupan, teollisuuden ja toimistojen reunakaupungista sekä toisaalta kaupungin viheralueista ja alemman tehokkuuden asuinalueista, jotka kuitenkin ovat selvästi yhtenäistä kaupunkialuetta. Satakunnassa ulompaan kaupunkialueeseen kuuluvat Porin ja Rauman keskustaa ympäröivät vyöhykkeet.

Kaupungin kehysalue: Luokka kuvaa välittömästi fyysiseen kaupunkialueeseen kytkeytyvää osaa kaupungin ja maaseudun välivyöhykkeestä. Luokkaa määritettäessä on tunnistettu kaupunkiseudun lähitaajamia ja huomioitu alueen aika- ja matkaetäisyyksiä. Kehysalue kattaa kaupungin välittömässä läheisyydessä olevat sekoittuneet alueet. Siihen sisältyy sekä tiiviitä taajama-alueita että maaseutumaisia alueita. Kehysalueella on kaupunkien viherrakennetta tukevia alueita, mutta sieltä löytyvät myös kaupungin tulevat kasvualueet. Satakunnassa on laaja Kokemäenjokilaaksoa myötäilevä kehysalue, joka ulottuu rannikolta Harjavallan ja Kokemäen rajaseudulle. Lisäksi Rauman kaupunkialuetta ympäröi kehysalue.

Maaseutuluokat ovat:

Maaseudun paikalliskeskukset: Luokkaan kuuluu kaupunkien vaikutusalueen ulkopuolelle jääviä pienempiä keskuksia, jotka voivat olla pieniä kaupunkimaisia taajamia, joilla on selkeä keskusta, tai isoja maaseutumaisia kirkonkyläkeskuksia. Tähän luokkaan kuulumisen kriteereitä ovat riittävä väestömäärä, asukastiheys, työpaikkojen määrä sekä aluetehokkuus. Keskuksen on siis oltava riittävän suuri ja tiivis kuuluakseen tähän luokkaan. Satakunnassa tähän luokkaan kuuluvat Huittisten ja Kankaanpään keskustaajamat.

Kaupungin läheinen maaseutu: Luokka kuvaa maaseutumaista aluetta, joka on toiminnallisesti ja fyysisesti lähellä kaupunkialueita, ja se rajataan suhteessa jo rajattuihin kaupunkialueisiin. Luokan rajaus perustuu potentiaaliseen saavutettavuuteen ja ydinkaupunkialueille suuntautuvaan työssäkäyntiin, ja sillä kuvataan kaupunkien laajempaa toiminnallista työssäkäyntialuetta. Kaupungin läheinen maaseutu pitää sisällään erityyppisiä maaseutualueita: taajamia, ydinmaaseudun kaltaisia maaseutualueita sekä harvaan asuttuja alueita. Satakunnassa kaupungin läheiseen maaseutuun kuuluvat Porin ja Rauman kaupunkien vaikutusalueeseen kuuluvat maaseutumaiset alueet, jotka eivät kuulu kaupungin kehysalueeseen.

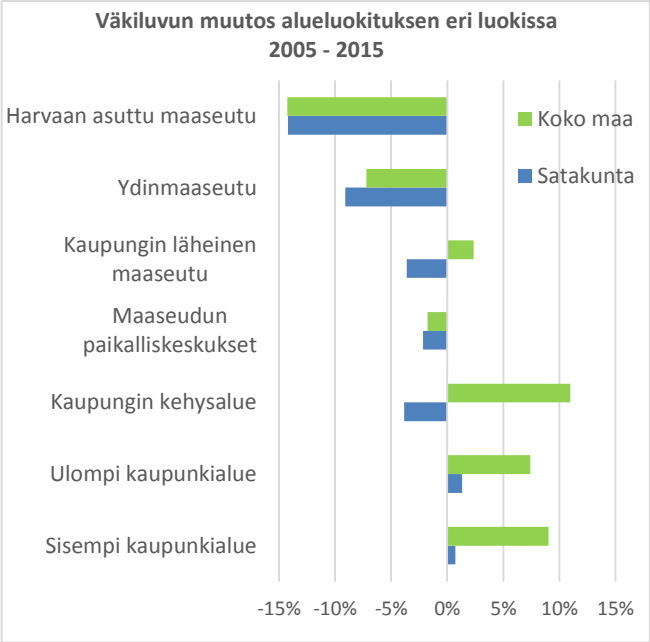

Kuva 27. Väkiluvun muutos alueluokituksen eri luokissa 2005 - 2015

Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 ympäristövaikutusten arviointi

Satakunnan maakuntaohjelman vaikutusten arvioinnissa on otettu huomioon kestävän kehityksen elementit, jotta arvioinnista tulee riittävän kattava ja kokonaisvaltainen. Arvioinnissa mahdollisina näkökulmina on huomioitu seuraavia teemoja; taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ekologiset vaikutukset**.** Arviointitaulukko esitetään tämän tekstin lopussa.

Ohjelmaluonnoksen toimintalinjat perustuvat Satakunnan tulevaisuuskäsikirjan 2035 kehittämisen teemoihin, ja teema/painopistevalinnat ovat syntyneet valmisteluprosessin myötä. Kansainvälistyminen, osaamisen kehittäminen ja digitalisaatio ovat ohjelman läpileikkaavia teemoja. Teemavalintoihin ovat vaikuttaneet edellisen maakuntaohjelman arviointi, satakuntalaisille sidosryhmille suunnatut tilaisuudet sekä verkkokyselyt, joissa on koottu aineistoa sekä näkemyksiä strategisten kehittämislinjausten laatimiseksi. Lisäksi yleisöllä on ollut mahdollisuus esittää mielipiteitään ja ehdotuksiaan koko valmisteluprosessin ajan ohjelman verkkosivun (satakuntaliitto.fi/maakuntaohjelma) kautta.

Vaikutusten arviointi liitettiin kiinteäksi osaksi prosessia heti alusta alkaen. Tavoitteena oli kasvattaa toimijoiden yhteistä ymmärrystä kehittämisen suunnasta ja valittavien toimenpiteiden mahdollisista vaikutuksista. Maakunnan yhteistyöryhmä toimi ympäristövaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä ja maakuntaohjelman laadintaa koskevaan sidosryhmätyöhön sekä kyselyihin osallistui laajalti myös ympäristöpuolen toimijoita. Ohjelman valmistelua ja sisältöluonnosta käsiteltiin mm. Satakunnan aluesuunnittelun yhteistyöryhmässä kevään aikana kaksi kertaa. Lisäksi Satakuntaliitto toteutti osana maakuntaohjelman valmistelua seutukuntakierroksen keväällä 2017. Verkkokyselyn vastauksissa on ollut mahdollista nostaa esille mm. ympäristöä koskevia hankekokonaisuuksia ja tämä näkyi saaduissa vastauksissa. Ohjelmaa varten laadittiin tilannekuva-analyysi ja Satakunnan ympäristön tilan kuvaus oli osa analyysiä. Tilannekuva-analyysi ja edellisen ohjelman arviointi ja seurannan tulokset ovat myös vaikuttaneet ohjelman teemasisältöjen valintaan.

Ohjelman laadintaprosessille valtakunnan tasolla asetettu laadinta-aikataulu on ollut tiukka ja tämä on ollut haaste niin prosessin toteuttamiselle kuin ympäristövaikutusten arvioinnille. Aikataulupaineista huolimatta prosessiin on saatu kytkettyä laaja osallistujajoukko ja aiempiin valmisteluprosesseihin nähden uutta on, että maakuntaohjelmaluonnos on nähtävillä kahdessa vaiheessa. Kesä-elokuussa (19.6.–4.8.2017) ohjelmaluonnos oli kommentoitavana Satakuntaliiton verkkosivuilla. Kesäkuun nähtävilläolo tuotti palautetta lähinnä ohjelman sisältöön ja tehtyihin valintoihin. Ympäristöselostuksesta ei esitetty erillisiä kommentteja. Lisäksi laadintaprosessiin on sisältynyt erillinen tulevaisuuden trendejä koskeva tarkastelu. Syksyllä 2017 ohjelma asetettiin maakuntahallituksen käsittelyn jälkeen virallisesti nähtäville 4.9.2017 – 13.10.2017 väliseksi ajaksi ja samalla ohjelmaluonnos lähetettiin lausuntokierrokselle. Lausuntovaiheen palautteessa ympäristöselostus todettiin huolella laadituksi. Ohjelma-asiakirjan sisältöön tehdyt täydennykset ja muutokset eivät muutoin aiheuttaneet tarkistustarpeita ympäristö-selostukseen. Laadintaprosessi on kuvattu ohjelma-asiakirjan luvussa 2.

Ympäristövaikutusten kannalta on merkillepantavaa, että ympäristöarvojen kunnioittaminen ja vastuullisuus nähtiin mm. laadintaprosessin aikaisissa keskusteluissa luonnolliseksi osaksi kehittämistä ja koettiin tärkeänä elinkeinoelämän ja yritystoiminnan menestymisen kannalta.

Toimintalinjassa 1, Kannustavaa yhteisöllisyyttä, Ihmisten aktiivinen toimiminen yhteisössä yrittäjinä, opiskelijoina tai työntekijöinä vahvistaa Satakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa. Yritystoiminnan ympäristövaikutukset ja –vaateet on pitkälti jo sisällytetty lainsäädäntöön. Tässä toimintalinjassa voidaan tehdä pitkäjänteistä työtä ympäristötietouden ja –asenteiden muokkaamiseksi erityisesti osana yrittäjyyskasvatusta, nuorten elämänhallintaa ja työelämävalmiuksiin liittyviä hankkeita, joiden toiminnasta osa voi kohdistua esimerkiksi maisemanhoitotoimenpiteisiin.

Toimintalinjakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella esille nousseita keskeisiä vaikutuksia:

- Vahvistaa maakunnan elinvoimaa
- Lisääntyvä yritystoiminta kasvattaa alueen verotuloa tai kompensoi teollisten työpaikkojen menetyksestä johtuvaa verotulojen vähenemää
- Elinvoiman vahvistuessa paremmat taloudelliset edellytykset kehittää mm. hyvinvointipalveluita ja ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä
- Riittämätön ja asukkaiden näkökulman sivuuttava suunnittelu melua, hajua tms sisältävien yritystoimintojen sijoittamisessa vähentää etenkin lähiasukkaiden elinympäristöjen viihtyisyyttä
- Osallistuminen koulutukseen ja työmarkkinoille lisää yleensä yksilön ja lähipiirin hyvinvointia
- Vaihtoehtoiset opintopolut lisäävät eri ryhmien mahdollisuuksia ammattitutkintoon ja työllistymiseen
- Kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä
- Työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuriteollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen
- Ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia.
- Tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia

Toimintalinjassa 2, Puhdasta elinvoimaa, elinkeinoelämän menestys, puhdas ympäristö ja vetovoima ylläpitävät Satakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa. Satakunnassa on paljon ympäristöteknologiaan nojaavaa osaamista sekä pitkät perinteet muun muassa vesiensuojeluyhteistyössä. Molempia halutaan maakuntaohjelmassa edelleen edistää. Alkutuotannon ja ruokaketjun kehittämisessä halutaan vastata ihmisten kasvavaan kysyntään puhtaasta ruuasta ja ekologisista tuotantotavoista. Matkailua ja hyvinvointipalveluita halutaan kehittää luontoa ja ympäristöä kestävästi hyödyntäen. Teollisuuden, biotalouden ja sinisen kasvun kehittämisessä on kuitenkin aina riski ympäristön kuormittumiseen ja vesistöjen rehevöitymiseen, mikä pyritään ottamaan huomioon toimintalinjojen teemoissa. Vähähiilisyys ja tavoite hiilineutraalista Lounais-Suomesta ja kiertotalous on nostettu esille aiempia ohjelmia vahvemmin. Biotalous ja sininen kasvu ovat myös uusia teemakokonaisuuksia ja niiden toteuttamiseen liittyy ympäristön kannalta monia myönteisiä näkökulmia mm. fossiilisen energiankäytön vähentämiseen liittyen, mutta toimenpiteiden hallitsemattomalla toteuttamisella voi olla myös kielteisiä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja ympäristön tilaan. Tästä syystä suunnitteluun ja ympäristövaikutusten hallintaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Toimintalinjakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella esille nousseita keskeisiä vaikutuksia:

- Maakunnan elinvoima vahvistuu; esimerkiksi innovaatiot ja osaamisen vahvistuminen lisäävät maakunnan elinvoimaisuutta
- Tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit vaikuttavat välillisesti uusien yrityksien syntymiseen sekä luovat mahdollisuuksia uusille liiketoiminnoille
- Yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä.
- Biotalous yhdistää monia alkutuotannon ja jalostustoiminnan aloja sekä lopputuotteiden markkinoita
- Kiertotalouteen siirtyminen edellyttää investointeja ja uudenlaisia toimintaympäristöjä sekä kysynnän että tarjonnan näkökulmasta. Kiertotalous on kokonaisuudessaan taloutta vahvistava samalla, kun sen avulla voidaan vähentää luonnonvarojen käyttöä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia
- Edesauttaa hajautettujen energiantuotantoratkaisujen kehittämistä
- Elinvoiman vahvistumisella on välillisiä myönteisiä vaikutuksia mm. terveyteen ja elinympäristön viihtyisyyteen vaikuttaviin tekijöihin sekä hyvinvointipalvelujen kehittämiseen
- Vähähiilisyys ja tavoite hiilineutraalista Lounais-Suomesta edistävät omalta osaltaan ilmastopäästöjen vähenemistä ja siirtymistä fossiilisista polttoaineista uusiutuvaan energiaan
- Biotalous vähentää riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisee hyvin suunniteltuna ja toteutettuna ekosysteemien köyhtymistä sekä luo uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Biotalouteen kuuluu olennaisena osana myös se, että luonnonvaroja ei tuhlata, vaan niitä käytetään ja kierrätetään tehokkaasti.
- Ruokaketjun kestävyyttä voidaan parantaa ottamalla huomioon alueen raaka-ainetuotanto ja jalostus sekä sesonki- ja kasvisruokailu. Myönteisiä vaikutuksia voidaan saada myös ruokaketjujen lyhentämisellä sekä paikallisten ruokajärjestelmien vahvistamisella.
- Kiertotalous siirtää elinkaarensa lopussa olevat tavarat uudeksi resurssiksi, sulkee materiaali- ja energiakiertoja teollisissa systeemeissä ja minimoi jätteet materiaalikierroilla
- Vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukee sinisen biotalouden tuotteiden ja palveluiden kehittymistä ja markkinointia
- Uudet innovaatiot ja osaamisen vahvistaminen luovat edellytyksiä mm. uusille ympäristöinnovaatioille, edistävät ympäristöystävällistä elinkeinotoimintaa sekä vaikuttavat välillisesti mm. luonnonvarojen kestävän käytön edistämiseen (mm. resurssitehokkuus)

Toimintalinjassa 3, Ihmislähtöisiä ratkaisuja, panostaminen vetovoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseen, turvalliseen elinympäristöön ja yleensäkin turvallisuuteen sekä hyvät liikenne- ja tietoliikenneyhteydet edesauttavat Satakunnan kilpailukyvyn ja elinvoiman vahvistumista. Tässä toimintalinjassa pyritään vahvimmin varautumaan jo tiedossa ja olemassa oleviin ympäristöriskeihin maakunnallisen turvallisuussuunnittelun kautta ja korostetaan elinympäristön viihtyisyyttä ja vetovoimaisuutta sekä ympäristön parempaa tilaa edistävien toimien merkitystä. Satakunnassa on vahva halu edelleen kehittää maantieliikennettä. Raide- ja tietoliikenneyhteyksien parantuminen maakunnassa olisi ympäristön kannalta myönteinen asia.

Toimintalinjakohtaisen vaikutusten arvioinnin perusteella esille nousseita keskeisiä vaikutuksia:

- Vetovoiman lisääntyminen vahvistaa väestö- ja yrityspohjaa, jolla on vaikutusta aluetalouteen
- Luonto- ja hyvinvointimatkailun ja palvelujen kehittymisellä on aluetalousvaikutuksia
- Kulttuuri- ja luonnonympäristön tunnistaminen, arvostus ja vetovoima vaikuttavat myönteisesti kuntien ja yritysten kilpailukykyyn
- Hyvät yhteydet parantavat maakunnan saavutettavuutta ja imagoa
- Vaarana on, että päätieverkon kehittämiseltä ei jää rahaa sivuteiden ylläpitoon ja kehittämiseen
- Tieto- ja henkilöliikenneyhteydet parantavat monimuotoisen työnteon mahdollisuuksia, vähentävät paikasta toiseen liikkumisen tarvetta ja taloudellisia kustannuksia
- Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä ympäristötietoisuuden lisääntyminen vahvistavat ihmisten ympäristösuhdetta ja identiteettiä vaikuttaen mm. elinoloihin ja viihtyvyyteen
- Hoidettu ympäristö ja esimerkiksi Satakunnan monipuolinen luonto- ja kulttuuriympäristö vaikuttavat maakunnan imagoon. Ympäristön hyvä tila on perusta maakunnan vetovoimalle, ihmisten hyvinvoinnille ja turvallisuudelle
- Turvallisuussuunnittelu ja ennakointi vähentävät ympäristövahinkoja riskitilanteissa
- Rata- ja tietoliikenneyhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ympäristövaikutuksia

Yhteisvaikutusten osalta on hyvä huomioida, että peruslähtökohdiltaan Satakunnan maakuntaohjelman tavoitteena on myönteisten vaikutusten saavuttaminen ja toisaalta kielteisten vaikutusten minimointi. Maakunnan elinvoiman vahvistuminen, palvelujen turvaaminen ja hyvinvoinnin kasvu edesauttavat omalta osaltaan huomion kiinnittämistä elinympäristön viihtyisyyteen ja ympäristön tilasta huolehtimiseen. Ilmastonmuutoksen hillinnän ja kiertotalouden merkitys korostuvat ohjelmassa aiempia ohjelmia enemmän ja ovat perusteltuja valintoja myös myönteisten ympäristövaikutusten kannalta.

Kiertotalous, biotalous ja sininen kasvu linkittyvät vahvasti niin toteuttamisen kuin vaikutusten näkökulmasta toisiinsa. Biotalouden ja sinisen kasvun teemakokonaisuudet ovat ympäristövaikutuksiltaan pääsääntöisesti myönteisiä edellyttäen, että suunnittelussa ja käytännön tason toteutuksessa kiinnitetään huomiota myös mahdollisten negatiivisten ympäristövaikutusten hallintaan. Ohjelman myönteisten vaikutusten edistämisen kannalta käytettävissä olevat resurssit asettavat omat haasteena ja mm. osaamisen vahvistamisen ja yhteistyön merkitys osana ohjelman ja etenkin aiempaan ohjelmaan nähden korostuvat uusien teemakokonaisuuksien toteuttamisessa. Maakuntaohjelman tavoitteelliset sisällöt täsmentyvät kaksivuotiskausittain laadittavissa maakunnallisissa toimeenpanosuunnitelmissa.

Yksityiskohtainen vaikutusten arviointi tehdään hankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä. Vastuu kunkin hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnista kuuluu hankkeen toteuttajalle voimassa olevan ympäristölainsäädännön mukaisesti. Rahoittajan vastuulla on arvioida hakemuksessa esitetyn ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyys ja pyytää hakijalta tarvittaessa lisäselvityksiä. Niin ympäristö- kuin muidenkin vaikutusten kannalta on tärkeää, että maakuntaohjelmaa toteuttavien hankkeiden vaikutukset, tehtyjen arviointien riittävyys mukaan lukien hankkeen toteuttamisen edellytykset (luvat, kaavat jne) otetaan hyvissä ajoin huomioon mm. kehittämishankkeissa ja ennen lopullisen rahoituspäätöksen tekoa. Sama periaate korostuu erilaisten suunnitelmien laadinnassa. Ympäristön tilaan haitallisesti vaikuttavat hankkeet ja toteuttamistoimet tulee suunnitella siten, että mahdolliset haitalliset vaikutukset ympäristöön jäisivät mahdollisimman vähäiseksi.

Lounais-Suomen ympäristöohjelma 2030 on olennainen ympäristön tilan kehittämisen asiakirja Satakunnassa. Ympäristöohjelma on tehty rohkeiden ja kekseliäiden ympäristötekojen moottoriksi. Ohjelma toteuttaa kumppanuushengessä Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntastrategioita ja -ohjelmia. Ympäristöohjelmaa toteutetaan viiden kehityspolun avulla, joita pitkin suunnataan kestävään tulevaisuuteen (http://www.lounaistieto.fi/ymparistonyt/).

Lounais-Suomen ympäristöohjelmassa 2030 esitetyt haasteet ovat ilmastonmuutos ja sen vaikutukset, luonnon monimuotoisuus, vesien tila, luonnonvarojen käyttö, kulttuuriympäristön arvostus sekä kestävä kulutus ja tuotanto. Ympäristöohjelmassa on nostettu esiin viisi kehittämisen kokonaisuutta, joilla haasteisiin vastataan: 1) Kestävät valinnat käyttöön, 2) Luonto- ja kulttuuriympäristö hyvinvointia parantamaan, 3) Lähivedet hyvään kuntoon, 4) Ruokalautanen ympäristövaikuttajana sekä 5) Ekotehokas energia alueen vahvuudeksi. Nämä teemat nousevat esille myös Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 sisällössä. Ympäristöohjelman toteutumisen seuranta linkittyy myös Satakunnan maakuntaohjelman seurantaan.

Maaseutuvaikutusten arviointi

Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 luonnoksesta 2 toteutettiin maaseutuvaikutusten arviointi maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaoston kokouksessa 26.9.2017. Maaseutuvaikutusten arvioinnin tarkoituksena oli selvittää, kuinka hyvin Satakunnan maakuntaohjelma 2018-2021 tukee ja kehittää maaseudun elinvoimaisuutta ja miten maaseudun olosuhteet on ohjelmassa otettu huomioon. Maaseutuvaikutusten arvioinnissa maakuntaohjelman keskeiset maaseutuvaikutukset tunnistettiin ja kuvataan kehittämisteemoittain.

Yleisesti voidaan todeta, että Satakunnan maakuntaohjelma on myös maaseudun kannalta mahdollistava, eikä sen kehittämisteemoihin ja –linjauksiin sisälly alueellisia rajauksia tai kohdennuksia. Maaseutuvaikutuksien todettiin olevan siten monilta osin samoja kuin muiden arviointiteemojen (taloudelliset, sosiaaliset, ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset) arviot. Maaseutuvaikutusten arvioinnissa kiinnitettiin kuitenkin erityisesti huomiota seuraaviin asioihin:

- Yrittäjyyden erityistarpeet ja haasteet ovat erilaisia syrjäseuduilla kuin kaupungeissa. Yrittäjyyden tukeminen ja yrittäjyyteen kannustaminen maaseudulla on erityisen tärkeää. Maaseudun yrittäjyyttä tukemalla turvataan samalla maaseudun palveluja.
- Työpaikkojen ja koulutuksen keskittyminen keskuksiin heikentää maaseutualueiden asemaa ja houkuttelevuutta. Osaavan työvoiman saaminen maaseudun yrityksiin koetaan haasteellisena .
- Neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee turvata myös maaseudun nuorille. Vaihtoehtoiset tavat tutkintojen suorittamiseen ja verkko-oppiminen ja esim. työssäoppiminen mahdollistavat kouluttautumisen myös maaseudulla.
- Teollisuuden uusiutumisessa on tärkeää huomata kytkennät maaseudulle alihankintaketjujen kautta, teollisuus tarvitsee maakunnan uudistuvia raaka-aineita. Maaseutualueille on hyötyä isoista, esim. alkutuotannon raaka-aineita hyödyntävistä investoinneista.
- Hajautettu energiantuotanto on maaseudulle mahdollisuus. Tulisi raivata lainsäädännöllisiä esteitä ja muita rajoitteita, jotka estävät kannattavaa tuotantoa. Tarjoaa uusia toimeentulon mahdollisuuksia maaseudun yrittäjille ja yrittäjyydelle.
- Kiertotalous, biotalous, energia ja matkailu aloja, joita ei voida kehittää ilman maaseutualueita.
- Ravinteiden kierrätys on parhaimmillaan kannattavuuden parantamista tiloille, haitta-aineet voivat rajoittaa käyttöä maataloudessa.
- Vesistöjen kestävään käyttöön perustuvien matkailupalvelujen kehittämisessä on vielä tehtävää maakunnassa. Verkostomaisella kehittämisellä päästään liikkeelle.
- Viestintä ja markkinointi ovat tärkeitä maaseudun kehittämisen kannalta.
- Kulttuuripalvelut tulee tuottaa lähellä käyttäjiä. Maaseudun yhteisöillä on tärkeä rooli palvelujen tuottajana.
- Leader-toiminnalla on vaikuttavuutta maaseudun asukkaiden hyvinvointiin.
- Terveys- ja hyvinvointipalvelujen tulee myös maaseudulla perustua julkisiin palveluihin, esim. kolmas sektori ei ratkaise maaseudun palvelutarjontaa.
- Osana turvallisuutta tarvitaan kehittyneet tietoliikenneverkot, joiden varaan voidaan rakentaa myös luotettavia palveluita. Tietoliikenneverkon toimivuus on mahdollisuus maaseudun kannalta (etätyö- ja opiskelu, liiketoiminta)
- Turvallisuuteen liittyen myös energiansaantikysymykset esillä, systeemi haavoittuvainen ääriolosuhteissa (sähkökatkokset)
- Elintarvikkeiden huoltovarmuus Suomessa on heikentynyt
- Maaseudun kannalta tiestön kunto, liikenneyhteydet töihin ja kouluun sekä tietoliikenneyhteydet ovat tärkeitä. Alempiasteisen tieverkon kunto on keskeistä biotalouden menestyksellisen harjoittamisen kannalta.

Kehittämisteemakohtainen vaikutusten arviointi

TOIMINTALINJA 1: KANNUSTAVA YHTEISÖLLISYYS			
Yrittäjyys			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ maakunnan elinvoima vahvistuu + lisääntyvä yritystoiminta kasvattaa alueen verotuloa tai kompensoi teollisten työpaikkojen menetyksestä johtuvaa verotulojen vähenemää + yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa - hallitsematon riskinotto ja epärealistiset kasvuodotukset saattavat johtaa aluetalouden heikkenemiseen	+ parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä + yrittäjyyskasvatus parantaa nuorten osallisuutta ja itsetuntoa + ikääntyvän työttömyysuhan alla olevan näkeminen potentiaalisina yrittäjinä saattaa lisätä arvostusta ja yksilön hyvinvointia + verkostojen muodostuminen tarjoaa sosiaalista vertaistukea - riittämätön ja asukkaiden näkökulman sivuuttava suunnittelu melua, hajua tms. sisältävien yritystoimintojen sijoittamisessa vähentää etenkin lähiasukkaiden elinympäristön viihtyisyyttä.	+ kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyyttä + työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuriteollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen -ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia. - tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia.	+ Maaseudun yrittäjyyttä tukemalla turvataan samalla maaseudun palveluja. Maaseutuyrittäjyyden erityistarpeet ja haasteet ovat erilaisia syrjäseuduilla kuin kaupungeissa + kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyyttä - yritysten neuvonta- ja tukipalvelujen mahdollinen keskittyminen keskuksiin heikentää maaseudun yritysten palvelujen saavutettavuutta. - ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia. - mikäli suunnataan liikaa kehittämistoimia kasvu- ja rakennemuutosaloille, voi heikentää maaseutualueiden yrittäjyyttä.
Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus			
+ nuorten osallistuminen koulutukseen ja pääsy työmarkkinoille kasvattaa pitkällä tähtäimellä verotuloa ja vähentää yhteiskunnan kustannuksia - koulutukseen ja työmarkkinoille johtamaton koulutus ja aktivointitoiminta vie suuria julkisen talouden panostuksia	+ osallistuminen koulutukseen ja työmarkkinoille lisää yleensä yksilön ja lähipiirin hyvinvointia + vaihtoehtoiset opintopolut lisäävät eri ryhmien mahdollisuuksia ammattitutkintoon ja työllistymiseen - työpaikkojen mahdollinen keskittyminen kaupunki- ja kuntakeskuksiin lisää muuttoa syrjäisiltä maaseutualueilta keskuksiin aiheuttaen mm. palvelutason heikkenemistä maaseutualueilla - tuloksiin johtamaton aktivointi lisää turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä	+ aktivointiprojektit voivat sisältää luonnon ja kulttuuriympäristön konkreettisia hoitotoimenpiteitä + koulutus kasvattaa tietoisuutta ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta siihen + työllisyyden kasvu vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuriteollisuuden kehittymiseen ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä	+ Vaihtoehtoiset tavat tutkintojen suorittamiseen ja verkko-oppiminen ja esim. työssäoppiminen mahdollistavat kouluttautumisen myös maaseudulla. - työpaikkojen ja koulutuksen mahdollinen keskittyminen kaupunki- ja kuntakeskuksiin lisää muuttoa syrjäisiltä maaseutualueilta keskuksiin aiheuttaen mm. palvelutason heikkenemistä maaseutualueilla - osaavan työvoiman saatavuuden haasteet heikentävät maaseudun yritysten kilpailukykyä - neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee turvata myös maaseudun nuorille.

TOIMINTALINJA 2: PUHDASTA ELINVOIMAA			
Uudistuva teollisuus			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ kasvattaa aluetalousvaikutuksia + maakunnan elinvoima vahvistuu + tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit vaikuttavat välillisesti uusien yrityksien syntymiseen sekä luovat mahdollisuuksia uusille liiketoiminnoille + yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa	+ Työllisyysvaikutus positiivinen, + Uusiutuvalla teollisuudella on myönteisiä imagovaikutuksia + uusilla innovaatioilla, osaamisen vahvistumisella ja verkostoitumisella on välillisiä myönteisiä vaikutuksia mm. terveyteen ja viihtyisyyteen vaikuttaviin tekijöihin sekä hyvinvointipalvelujen kehittämiseen	+ edellytyksiä uusille ympäristöinnovaatioille, esim. päästöjen vähentäminen + yhteistyö koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa yritysten kilpailukykyä ja mahdollisuutta vastata mm. kulutustottumusten muutosten sekä ympäristö- ja muun lainsäädännön tuomiin haasteisiin + luonnonvarojen kestävän käytön edistäminen, esim. kierrätyksen lisääntyminen - vaikutuksia maisemaan, myös luonnonvarojen käytön kautta - kulutuksen kasvaessa energian-käyttö lisääntyy, mikä lisää energian tuotantotarvetta	+ teollisuuden uusiutumisessa kytkennät maaseudulle alihankintaketjujen kautta, teollisuus tarvitsee maakunnan uudistuvia raaka-aineita + yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa - vaikutuksia maisemaan, myös luonnonvarojen käytön kautta
Energia			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ vahvistaa Satakunnan asemaa monipuolisena energiantuotantomaakuntana +vähähiilisyyttä toteuttavat energiatehokkuus, kestävästi tuotetut uusiutuvat energiamuodot, materiaalitehokkuus sekä viisas liikkuminen ja kestävä kulutus. Nämä liittyvät monin tavoin toisiinsa ja edesauttavat uusien tuotantotapojen kehittämistä ja käyttöönottoa + panostukset tutkimus- ja tuotekehitykseen parantavat mm. maakunnan energiantuotannon toimivuutta ja tehokkuutta sekä luovat samalla mahdollisuuksia uusille ympäristöystävällisille sekä kilpailukykyisille liiketoiminnoille	+ edesauttaa hajautettujen ja yksilöllisten energiantuotantoratkaisujen kehittämistä + mahdollistaa uudenlaisten asumismuotojen kehittämistä	+ vähähiilisyys ja tavoite hiilineutraalista Lounais-Suomesta edistävät omalta osaltaan ilmastopäästöjen vähenemistä ja siirtymistä fossiilisista polttoaineista uusiutuvaan energiaan	+ hajautettu energiantuotanto maaseudulla suuri mahdollisuus, jos vain mahdollistetaan. maaseudulla sijaitsee mahdollisuudet uuden liiketoiminnan synnyttämiseen. + Tarjoaa uusia toimeentulon mahdollisuuksia maaseudun yrittäjille ja yrittäjyydelle Hajautetun energiantuotannon kasvun esteenä mm. lainsäädäntö ja muut käytännöt, jotka rajoittavat kannattavaa tuotantoa.
Bio- ja kiertotalous			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+biotalouden kehittäminen luo uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja + koko ketjun kehittäminen luo tilaa uusille yrityksille - kannattavuusongelmat etenkin alkutuotannossa ovat todellisia - epävarmuus tulevaisuudesta vähentää investointihaluja etenkin alkutuotannossa + kiertotalous on kokonaisuudessaan taloutta vahvistava samalla, kun sen avulla voidaan vähentää	+ työllisyysvaikutus positiivinen + aktiivinen maatalous on runko maaseudun asukkaille ja maaseudun asuttuna pitämiselle - työvoimapula voi estää kehittymistä - kausityö lisää yksilöiden epävarmuutta omasta taloudesta ja hyvinvoinnista - elinympäristön laatu voi heikentyä ja voi vähentää asuinviihtyisyyttä + arvomaailmat muuttuvat, koska kiertotalouteen siirtymisessä on	+pohjautuu uusiutuviin luonnonvaroihin ja uusiin toimintamalleihin +biotalous vähentää riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista ja ehkäisee hyvin suunniteltuna ja toteutettuna ekosysteemien köyhtymistä + biotalouteen kuuluu olennaisena myös se, että luonnonvaroja ei tuhlata, vaan niitä käytetään ja kierrätetään tehokkaasti +ruokaketju kestävyyttä voidaan parantaa ottamalla huomioon alueen raaka-ainetuotanto ja jalostus sekä sesonki- ja kasvisruokailu, myönteisiä vaikutuksia voidaan saada myös ruokaketjujen lyhentämisellä sekä paikallisten ruokajärjestelmien vahvistamisella + lähiruoka vähentää kuljetuksia	+biotalouden kehittäminen luo uutta talouskasvua ja uusia työpaikkoja + biotalouden logistiikka palvelee myös maaseudun asuttuna säilymistä + aktiivinen maatalous on runko maaseudun asukkaille ja maaseudun asuttuna pitämiselle + koko ketjun kehittäminen luo tilaa uusille yrityksille + lähiruoka vähentää kuljetuksia + aktiivinen alkutuotanto säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa + viljelykasvien valinnoilla on vaikutuksia maaperään

luonnonvarojen käyttöä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia + kiertotalouden periaatteiden soveltaminen on myös tärkeä tapa yrityksille tehostaa oman toimintansa kustannustehokkuutta ja ennakoida tiettyjen luonnonvararesurssien niukkuuden vaikutusta toimintaansa + pidemmällä aikavälillä työllisyys voi kasvaa + edelläkävijäyrityksillä on mahdollisuus taloudellisiin menestystarinoihin + tuontituotteita korvataan kotimaisilla, osin uusilla tuotteilla + kiertotalous avaa mahdollisuuksia mm. metsäteollisuudelle, jonka uudet tuotteet voivat parhaimmillaan olla tärkeä osa kiertotaloutta - kiertotalouteen siirtyminen voi aiheuttaa menetyksiä niille toimijoille, jotka eivät ole riittävän ketteriä ja sopeudu muutokseen innovatiivisesti ja uusia ratkaisuja tuoden - kiertotalouteen siirtyminen edellyttää uudenlaista toimintaympäristöä sekä kysynnän että tarjonnan näkökulmasta ja vaatii mm. taloudellisia investointeja - Kiertotalouden kehittymistä voi hidastaa oikein kohdennettujen politiikkatoimien ja arvomaailman hitaus sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vähäisyys -kiertotalouden edistäminen vaatii tuotepolitiikan kehittämistä	viime kädessä kyse arvomaailman muutoksesta kaikilla yhteiskunnan tasoilla.	+ aktiivinen alkutuotanto säilyttää ja hoitaa kulttuurimaisemaa + viljelykasvien valinnoilla on vaikutuksia maaperään + kalatalouden kehittäminen hoitaa vesiekosysteemejä + vesistöjen kunnostus- ja parantamishankkeita toteuttamalla vähennetään vesistöihin kohdistuvaa kuormitusta ja rehevöitymistä sekä parannetaan vedenlaatua ja vesistöjen käyttömahdollisuuksia pitkällä tähtäimellä - riittämätön suunnittelu ja pelkästään taloudellisin perustein tehdyt toimenpiteet heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristön viihtyisyyttä + kiertotalous vastaa globaaleihin ympäristöhaasteisiin lyhyellä aikavälillä kiinnittämällä huomion haitallisten materiaalikiertojen korvaamiseen haitattomimmilla materiaalikierroilla +Kiertotalous siirtää elinkaarensa lopussa olevat tavarat uudeksi resurssiksi, sulkee materiaali-ja energiakiertoja teollisissa systeemeissä ja minimoi jätteet +ruoan hävikin vähenemistä ja metsäteollisuuden materiaalien käytön tehostumista + kiertotalous näyttäytyy positiivisena mahdollisuutena laajemmassa ympäristöpolitiikan kokonaisuudessa +Kiertotaloudessa ympäristöhyötyjä saavutetaan kierrätyksen ohella kun materiaalikiertoja korvataan puhtaammilla ja energiatehokkaimmilla kierroilla - kiertotalous lisää kotimassa taloudellista aktiviteettia ja sitä kautta myös päästöjä	- kannattavuusongelmat etenkin alkutuotannossa ovat todellisia - epävarmuus tulevaisuudesta vähentää investointihaluja etenkin alkutuotannossa - riittämätön suunnittelu ja pelkästään taloudellisin perustein tehdyt toimenpiteet heikentävät luonnon monimuotoisuutta ja elinympäristön viihtyisyyttä + kiertotalous avaa mahdollisuuksia mm. metsäteollisuudelle, jonka uudet tuotteet voivat parhaimmillaan olla tärkeä osa kiertotaloutta + pidemmällä aikavälillä työllisyys voi kasvaa + kiertotalous on kokonaisuudessaan taloutta vahvistava samalla, kun sen avulla voidaan vähentää luonnonvarojen käyttöä ja niistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia + ravinteiden kierrätys – parhaimmillaan kannattavuuden parantamista tiloille + luomutuotanto hyväksyttävää myös kiertotalouden näkökulmasta - haitta-aineet voivat rajoittaa käyttöä maataloudessa
Sininen kasvu			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ vahva kasvusektori, merkittäviä kasvun mahdollisuuksia Satakunnassa + Suomeen tuodaan enemmän vettä kuin täältä viedään. Ulkomailta tuodun pulloveden korvaaminen laadukkaalla kotimaisella vesijohtovedellä tasapainottaisi osaltaan veden negatiivista kauppatasetta +Vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukee sinisen biotalouden kehittymistä. +vesistöihin joutuvia ylimääräisiä ravinteita hyödynnetään liiketaloudellisissa arvoketjuissa. Uudet vesibiotuotteet ovat kasvava ja kehittyvä liiketoiminta-alue	+ edellyttää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin vahvaa sitoutumista ja yhteistyöllä monialaisten kumppanuuksien sekä yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön kehittämistä, voidaan aikaansaada asiakaslähtöisiä ja asukkaita hyödyntäviä ratkaisuja	+siniseen kasvuun perustuva liiketoimintojen kehittäminen ja kasvupotentiaali perustuvat pitkälti hyvälaatuisiin vesistöihin. Ilman hyvälaatuisia vesistöjä monet sinisen biotalouden kehittämistä koskeva suunnitelmat ovat vaarassa kariutua pitkällä tähtäimellä. Hyvän suunnittelun ja toteutuksen merkitys korostuvat teeman toimenpiteissä +ekosysteemien toimivuuden ja samalla niiden hoidon ja suojelun merkitys vesivarojen kestävässä käytössä kasvaa + kehitettään uusia tuotantoteknologioita ja esimerkiksi uudet vesiviljelylaitokset hyödyntävät vähäpäästöistä kiertovesitekniikkaa +erilaiset tuotannolliset symbioosit, kuten vesi-, ravinne- ja energiatalouden yhteensovittaminen, on huomattava mahdollisuus uuden taloudellisen	+Vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukee sinisen biotalouden kehittymistä. +vesistöihin joutuvia ylimääräisiä ravinteita hyödynnetään liiketaloudellisissa arvoketjuissa. Uudet vesibiotuotteet ovat kasvava ja kehittyvä liiketoiminta-alue + rakennetuissa vesistöissä on käytössä vaikuttavia tapoja elvyttää vaelluskalojen elinkiertoja ja kunnostustoimenpiteet tuottavat uutta liiketoimintaa. + erilaiset tuotannolliset symbioosit, kuten vesi-, ravinne- ja energiatalouden yhteensovittaminen, on

+ rakennetuissa vesistöissä on käytössä vaikuttavia tapoja elvyttää vaelluskalojen elinkiertoja ja kunnostustoimenpiteet tuottavat uutta liiketoimintaa. - edellyttää panostamista uudenlaiseen tekniikkaan ja tämä voi vaatia mittavia taloudellisia panostuksia - tuotannossa tapahtuvat odottamattomat ongelmat (myrskyt, laitteiden rikkoutuminen) etenkin merialueilla lisäävät taloudellista riskiä		toiminnan lähteeksi ja teollisen toiminnan kestävyyden parantamiseksi + meressä ja vesistöissä olevia ravinteita ja haitallisia biomassoja sekä niihin sitoutunutta energiaa hyödynnetään liiketoiminnassa ja uudet arvoketjut parantavat vesiympäristön tilaa sekä ihmisten ruokaturvaa ja energian saatavuutta. -alan kasvuun kohdistuvat riskitekijät liittyvät tuotannon ekologisten vaikutusten hallintaan, tuotannon markkinariskeihin, kalaterveyteen sekä yleisesti uuteen teknologiaan liittyviin ekologisiin ja taloudellisiin riskeihin. - voi aiheuttaa riskejä vesien hyvän tilan saavuttamiselle -uusiin teknologioihin ja toimintoihin voi liittyä myös epävarmuuksia toiminnan ekologisesta kestävyydestä. Näihin seikkoihin liittyviä riskejä tulee hallita ja riskitasoa pienentää määrätietoisella panostuksella tutkimukseen ja kehittämiseen.	huomattava mahdollisuus uuden taloudellisen toiminnan lähteeksi ja teollisen toiminnan kestävyyden parantamiseksi -alan kasvuun kohdistuvat riskitekijät liittyvät tuotannon ekologisten vaikutusten hallintaan, tuotannon markkinariskeihin, kalaterveyteen sekä yleisesti uuteen teknologiaan liittyviin ekologisiin ja taloudellisiin riskeihin. - voi aiheuttaa riskejä vesien hyvän tilan saavuttamiselle -uusiin teknologioihin ja toimintoihin voi liittyä myös epävarmuuksia toiminnan ekologisesta kestävyydestä. Näihin seikkoihin liittyviä riskejä tulee hallita ja riskitasoa pienentää määrätietoisella panostuksella tutkimukseen ja kehittämiseen
TOIMINTALINJA 3: IHMISLÄHTÖISIÄ RATKAISUJA			
Vetovoima			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ kulttuuri- ja luonnonympäristön tunnistaminen ja arvostus lisäävät kuntien ja yritysten kilpailukykyä + luonto- ja hyvinvointimatkailun ja palvelujen kehittymisellä on aluetalousvaikutuksia + vetovoiman lisääntyminen vahvistaa väestö- ja yrityspohjaa jolla on vaikutusta aluetalouteen + matkailijat ja tapahtumavieraat jättävät maakuntaan rahaa + puhdas luonnonympäristö parantaa asukkaiden elinympäristöä ja tukee elinkeinojen, mm. matkailu mahdollisuuksia - yritysten, asukkaiden ja matkailijoiden houkuttelu mm. markkinoinnilla vie resursseja ja tulokset ovat usein heikosti todennettavissa lyhyellä aikajänteellä	+ maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä ympäristötietoisuuden lisääntyminen vahvistavat ihmisen ympäristösuhdetta ja identiteettiä vaikuttaen mm. elinoloihin ja viihtyvyyteen + Hoidettu ympäristö ja esim. Selkämeren kansallispuiston tunnettuus vaikuttavat maakunnan imagoon + vetovoiman kasvu vahvistaa maakunnan ja sen asukkaiden itsetuntoa + matkailijat lisäävät palvelujen kannattavuutta ja parantavat vakituisen väestön palvelutarjontaa - tulomuuttajien ja kantaväestön välille voi syntyä ristiriitaa ja eriarvoisuutta - matkailun kasvu voi aiheuttaa haittaa alueen asukkaille ja mökkiläisille	+ luonto- ja kulttuuriympäristö- hankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä + luonto- ja kulttuuriympäristöhankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vaikuttavat Satakunnan vetovoimaan viihtyisänä asuin- ja matkailualueena + uusi maakuntaan sijoittuva yritys saattaa pelastaa arvokkaan kulttuurihistoriallisen kohteen + tulomuutto rikastuttaa kulttuuria - väestön ja matkailijoiden liikkuminen lisää henkilöliikennettä - suuret tapahtumat kuormittavat ympäristöä ja infraa - yritysten houkuttelu ja yritystonttien harkitsematon sijoittelu voi aiheuttaa luonto- ja kulttuuriympäristöhaittaa - virkistyskäyttöön sopivien luontoalueiden vähäisyys tai kulkua ohjaavien rakenteiden puute voi johtaa herkkien alueiden kulumiseen ja elinympäristöjen tuhoutumiseen	+ luonto- ja hyvinvointimatkailun ja palvelujen kehittymisellä on aluetalousvaikutuksia + vetovoiman lisääntyminen vahvistaa väestö- ja yrityspohjaa jolla on vaikutusta aluetalouteen, viestintä ja markkinointi tärkeää maaseudun imagon nostamiseksi. + matkailijat ja tapahtumavieraat jättävät maakuntaan rahaa + puhdas luonnonympäristö parantaa asukkaiden elinympäristöä ja tukee elinkeinojen, mm. matkailun mahdollisuuksia + matkailijat lisäävät palvelujen kannattavuutta ja parantavat vakituisen väestön palvelutarjontaa + Maaseutualueille on hyötyä isoista esim. alkutuotannon raaka-aineita hyödyntävistä investoinneista. - matkailun kasvu voi aiheuttaa haittaa alueen asukkaille ja mökkiläisille - virkistyskäyttöön sopivien luontoalueiden vähäisyys tai kulkua ohjaavien rakenteiden puute voi johtaa herkkien alueiden kulumiseen ja elinympäristöjen tuhoutumiseen

Hyvinvointi			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä +hyvinvointipalveluiden kehittäminen edistää kustannustehokkuutta	+ edistää väestön sosiaalista hyvinvointia + tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy +vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät yritystoimintojen kehittymistä ja väestön hyvinvointia	+ hyvinvointipalvelujen kehittäminen edistää kustannustehokkuutta ja vähentää välillisesti mm. luonnonvarojen käyttöä	+ edistää väestön sosiaalista hyvinvointia + peruspalvelut säilyvät + tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy + vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät yritystoimintojen kehittymistä ja väestön hyvinvointia + toimiva asukasvaikuttamisen kanava lisää asukasviihtyvyyttä ja vahvistaa identiteettiä ja luottamusta
Turvallisuus			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ väestön turvallisuuteen ja hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä - tulvasuojeluhankkeiden toteuttamisen viivästyminen lisää tulviin liittyvien taloudellisten menetysten riskiä	+ peruspalvelut säilyvät + turvallisuuden tunne lisääntyy + hyvinvointi lisääntyy + toimiva asukasvaikuttamisen kanava lisää asukasviihtyvyyttä ja vahvistaa identiteettiä ja luottamusta	+ turvallisuussuunnittelu ja ennakointi vähentää ympäristövahinkoja riskitilanteissa - tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen muuttaa maisemakuvaa	+ turvallisuuden tunne lisääntyy + hyvinvointi lisääntyy - energiansaantikysymykset korostuneet, systeemi haavoittuvainen äärilosuhteissa - tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen muuttaa maisemakuvaa - tulvasuojeluhankkeiden toteuttamisen viivästyminen lisää tulviin liittyvien taloudellisten menetysten riskiä - elintarvikkeiden huoltovarmuus Suomessa heikentynyt
Saavutettavuus			
taloudelliset vaikutukset	**sosiaaliset vaikutukset**	**ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset**	**Maaseutuvaikutukset**
+ rannikkomaakunnan logistisen aseman kehittämishankkeet (tiet, rautatiet, väylät) parantavat sijaintiin liittyvien vahvuuksien hyödyntämistä vaikuttaen mm. alueellisen kilpailukyvyn paranemiseen + tietoliikenneyhteyksien parantaminen vähentää liikkumisen kustannuksia -päätieverkoston kehittämiseltä ei jää rahaa sivuteiden ylläpitoon ja kehittämiseen; heikentää välillisesti kylien ja pienten kuntien palveluja	+ hyvät yhteydet parantavat maakunnan imagoa + hyvät yhteydet parantavat ihmisten mahdollisuuksia pitää yllä sosiaalisia suhteitaan ja hakea palveluita + tieto- ja henkilöliikenneyhteydet parantavat monimuotoisen työnteon mahdollisuuksia - liikenneyhteyksien nopeutuminen saattaa vähentää turvallisuuden ja lisätä kiireen tunnetta - uudet teknologiaa tai tietoliikennettä hyödyntävät palvelut saattavat syrjäyttää ihmisryhmiä palvelujen ulkopuolelle - lyhentyvät matka-ajat keskittävät palveluja ja työpaikkoja sekä hajauttavat yhdyskuntarakennetta.	+ tietoliikenneyhteyksien kehittyminen vähentää fyysisen liikkumisen tarvetta + ratayhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ympäristövaikutuksia - hyvät liikenneyhteydet lisäävät liikkumisen halua ja ympäristön kuormitusta - teiden rakentamisella saattaa olla kielteisiä maisemavaikutuksia - palvelujen liikkuvuus ja tietoliikenteen hyödyntäminen vähentävät henkilöliikennettä ja yksityisautoilun tarve kasvaa	+ tieto- ja henkilöliikenneyhteydet parantavat monimuotoisen työnteon mahdollisuuksia - Jos tietoliikenneverkot eivät toimi kunnolla, niiden varaan ei voida palveluja rakentaa. + tietoliikenneyhteyksien kehittyminen vähentää fyysisen liikkumisen tarvetta + maaseudun kannalta tiestö, mutta myös tietoliikenneyhteydet tärkeitä. + alempiasteisen tieverkon toimivuus ja kunto sekä tietoliikenneverkon toimivuus mahdollisuus maaseudun kannalta - päätieverkoston kehittämiseltä ei jää rahaa sivuteiden ylläpitoon ja kehittämiseen; heikentää välillisesti kylien ja pienten kuntien palveluja - uudet teknologiaa tai tietoliikennettä hyödyntävät palvelut saattavat syrjäyttää ihmisryhmiä palvelujen ulkopuolelle

Liitteet

Liite 1. Satakunnan maakuntaohjelman 2018-2021 laadintaprosessiin liittyvät tilaisuudet ja sidosryhmätapaamiset

1.12.2016	Satakunnan Tulevaisuusfoorumi, Huittinen
15.12.2016	Maakuntahallitus, maakuntaohjelman laadinnan aloittaminen, evästyskeskustelu
20.1.2017	SOVA-asetuksen 5 §:n mukainen viranomaisen kuuleminen ympäristöselostuksessa annettavista tiedoista (Varsinais-Suomen ELY-keskus)
25.1.2017	Maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) evästyskeskustelu osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta
30.1.2017	Maakuntahallitus, osallistumis- ja arviointisuunnitelman hyväksyminen ja nähtäville asettaminen
7.2.2017	Kulttuurityöpaja, teemana elinvoima, Huittinen
15.2.2017	Kulttuurityöpaja, teemana toimintaedellytykset, Kankaanpää
2.3.2017	Satakunnan maakuntaohjelman 2014-2017 vertaisarvioinnin tulostyöpaja
3.3.2017	Kulttuurityöpaja, teemana saavutettavuus, Pori
6.3.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus
7.3.2017	Teollisuuden TKI-ryhmä, trenditarkastelu, Pori
8.3.2017	Matkailu TKI-ryhmä, trenditarkastelu, Pori
10.3.2017	Energia- ja resurssitehokkuus TKI-ryhmä, trenditarkastelu, Pori
10.3.2017	Elintarvike TKI-ryhmä, trenditarkastelu, Pori
15.3.2017	Kulttuurin tulevaisuusverstas, Rauma
16.3.2017	Satakunnan aluesuunnittelun yhteistyöryhmä, trenditarkastelu, Pori
16.3.2017	Hyvinvointi- ja turvallisuus TKI-ryhmä, trenditarkastelu, Pori
27.3.2017	Seutukuntatapaaminen Porin seudun kunnat, Pori
28.3.2017	Seutukuntatapaaminen Rauman seudun kunnat, Rauma
3.4.2017	Seutukuntatapaaminen Pohjois-Satakunnan kunnat, Kankaanpää
5.4.2017	Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus,
10.4.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus
28.4.2017	Maakuntavaltuusto, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus
8.5.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus, YTA-sisällöt
24.5.2017	Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus ja alustavien kehittämislinjausten esittely
30.5.2017	Aluesuunnittelun yhteistyöryhmä, maakuntaohjelman alustavien kehittämislinjausten esittely
31.5.2017	Maakunnan yhteistyöryhmä, maakuntaohjelman alustavien kehittämislinjausten esittely, vaikutusten arviointi
19.6.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman laadinnan tilannekatsaus, luonnos 1 kommentointikierrokselle 4.8. asti
4.9.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman luonnoksen 2 hyväksyminen, luonnos 2 lausunnoille 13.10.2017 asti
20.9.2017	Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö, maakuntaohjelmien laadinta 2018-2021, luonnosvaihe 2
26.9.2017	Maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaosto, maaseutuvaikutusten arviointi
4.10.2017	Maakunnan yhteistyöryhmä, Maakuntaohjelmien laadinta kaudelle 2018-2021, luonnosvaihe 2, vaikutusten arvioinnit
30.10.2017	Maakuntahallitus, saapuneiden lausuntojen esittely
27.11.2017	Maakuntahallitus, Maakuntaohjelman 2018-2021 luonnoksen hyväksyminen
15.12.2017	*Maakuntavaltuusto, Maakuntaohjelman 2018-2021 hyväksyminen*

Kyselyt ja kommentointi- ja lausuntokierros

27.1.-20.2.2017 Kysely osaamis- ja rakennetekijät sekä kehittämispotentiaali, vastauksia 138
28.4.-15.5.2017 Kysely alustavista kehittämislinjauksista, vastauksia 143
19.6.-4.8.2017 Satakunnan maakuntaohjelma 2018-2021, luonnos 1, kommentointikierros
4.9.-13.10.2017 Satakunnan maakuntaohjelma 2018-2021 luonnos 2, virallisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella

Liite 2. Maakuntien yhteistoiminta-alueen kehittämislinjaukset

Maakuntien yhteistoiminta-alue: Satakunta ja Varsinais-Suomi

Satakunta ja Varsinais-Suomi muodostavat alueiden kehittämislain tarkoittaman yhteistoiminta-alueen. Yhteistoiminta-alueen osalta Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntahallitukset ovat kokouksessaan 9.6.2014 linjanneet keskeisimmiksi asioiksi VT8 II-vaiheen toteuttamisen, meriklusterin ja sen alihankintaverkoston kehittämisen sekä Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantamisen. Muita yhteisiä kehittämisalueita ovat ammattikorkeakouluyhteistyö Coastal, Lounais-rannikkoyhteistyö (LOURA), vuosina 2016–2018 toteutettava Pohjoinen kasvuvyöhyke, Lounais-Suomen hiilineutraalisuus –haaste, Lounaispaikka -paikkatietoyhteistyö sekä merialuesuunnittelu.

Valtatie 8 Turku-Pori yhteysvälihankkeen jatkokehittäminen

Valtatie 8 Pori- Turku yhteysvälihanke on Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien tärkein yhteinen hanke liikennejärjestelmän kehittämisessä. Yhteysvälihanke on priorisoitu Satakunnan ja Varsinais-Suomen liikennejärjestelmäsuunnitelmissa ja kirjattu maakuntaohjelmien yhteisiin hankkeisiin. Yhteysväli on osa Turun ja Oulun välistä, länsirannikon satamakaupunkeja yhdistävää valtatietä 8 (E8). Yhteysväli on tärkeä tavara- ja henkilöliikenteen väylä. Turun ja Porin välillä ei ole suoraa rautatieyhteyttä. Tieosuuden turvallisuus on tällä hetkellä pääteiden huonoimpia. Lisäksi yhteysvälillä on merkittäviä kapasiteettipuutteita ja liikenteellisiä pullonkauloja. Lounais-Suomen positiivinen rakennemuutos lisää entisestäänkin liikennettä ruuhkautuneella tiellä.

- Edistetään yhteysvälihankkeen toteuttamista
- Edistetään liikennejärjestelmäsuunnitelmien toteuttamista

Meriklusterin ja sen alihankintaverkoston kehittäminen

Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakunnissa merelliset elinkeinot toimivat positiivisen rakennemuutoksen ajureina. Alueella toimii huomattava määrä eri merielinkeinojen harjoittajia, eturintamassa telakat ja niiden alihankintaverkostoon kuuluvat yritykset. LOURA-yhteistyöhön sitoutuneet Pori, Rauma, Turku ja Uusikaupunki ovat nostaneet meriosaamisen yhdeksi lippulaivakseen.
Lounais-Suomen meriklusterissa on monipuolista osaamista. Osaamistason ylläpitäminen vaatii jatkuvaa panostamista tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä koulutukseen. Jotta uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia pystytään hyödyntämään Suomen kannalta mahdollisimman tehokkaasti, olisi löydettävä toimivat kumppanusmallit siihen, miten osaaminen, uudet teknologiat ja innovaatiot sekä tutkimuksessa syntynyt tieto kanavoituu myös yritysten käyttöön. Sinisen kasvun mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä kuntien ja viranomaisten yhteisiä strategisia tavoitteita ja kehittämislinjauksia.

- Maakuntien meriklusterin kumppanuusfoorumin kokoaminen julkisen ja yksityisen sektorin klusteriyhteistyön edistämiseksi.
- Merialuesuunnittelun kytkeminen meri- ja telakkateollisuuden kumppanuusfoorumin kehittämistyön vahvistamiseksi, sillä meren hyvä tila on perusta kestävälle siniselle kasvulle.
- Meriteollisuuden tilannekuvan päivittäminen merielinkeinon kehittämisen edistämiseksi.
- Lounais-Suomen meriklusterin monipuolisen osaamistason vahvistaminen.

Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantaminen

Saaristomeren ja Selkämeren tilan parantaminen kytkeytyy merten aluesuunnittelua ohjaavan direktiivin kansalliseen toimeenpanoon, jossa sovitetaan yhteen mm. energia-alojen, liikenteen, kalastuksen ja vesiviljelyn kestävää kehitystä sekä ympäristön säilyttämistä, suojelua ja parantamista. Tavoitteena on luoda sinistä kasvua lounaisrannikolle.

- Edistetään kansallisen rannikkostrategian soveltamista Selkämeren rannikolla ja merialueella.
- Osallistutaan merten aluesuunnittelun rajat ylittävään yhteistyöhön.
- Laaditaan merialuesuunnitelma Satakunnan ja Varsinais-Suomen aluevesille ja talousvyöhykkeelle maaliskuun 2021 loppuun mennessä.

Ammattikorkeakouluyhteistyö Coastal

CoastAL on Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Turun ammattikorkeakoulun strateginen liittouma, joka tukee toiminta-alueensa elinvoiman ja kansainvälisen kilpailukyvyn lisäämistä. CoastAL tuottaa lisäarvoa sidosryhmilleen ja jäsenkorkeakoulujen omistajatahot hyötyvät liittoumakorkeakoulujen vahvistuvasta roolista alueilla. Yhteistyötä tehdään mm. laadunhallinnassa, ammattikorkeakoulututkintojen yhteissuunnittelussa, julkaisuissa, tutkimusryhmissä, opiskelijoille suunnatuissa yrityskiihdyttämöissä, tohtorikiihdyttämöissä ja meriteollisuuden tutkimustoiminnassa, palveluissa ja kehittämishankkeissa.

- Edistetään ammattikorkeakoulujen yhteistoimintaa strategisen liittouman painotusten mukaisesti.

Lounaisrannikkoyhteistyö (LOURA)

Lounaisrannikkoyhteistyötä (LOURA) tekevät lounaisrannikon kaupungit Pori, Rauma, Turku ja Uusikaupunki LOURA on strateginen yhteistoimintamalli, jonka päämääränä on koko alueen kilpailukyvyn, houkuttelevuuden ja tunnettuuden lisääminen. Yhteistyön lippulaivoja ovat meriosaaminen, energia, matkailu, invest in –toiminta ja ennakoiva elinvoimatoiminta.

- Edistetään LOURA-yhteistyötä.

Kasvuvyöhykeyhteistyö

Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakunnat ovat mukana Pohjoisen kasvuvyöhykkeen kasvusopimuksessa, joka muodostaa Etelä-Suomen 13 kaupungin ja kuuden maakunnan yhteistyöverkoston. Mukana ovat Espoon, Helsingin, Kotkan, Kouvolan, Lahden, Lohjan, Porin, Porvoon, Rauman, Salon, Turun, Uudenkaupungin ja Vantaan kaupungit sekä Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien liitot. Pohjoinen kasvuvyöhyke -yhteistyön koordinaatiosta vastaavat yhdessä hankkeen isäntäorganisaatiot Turun kaupunki ja Uudenmaan liitto.

Kesäkuussa 2016 allekirjoitettiin valtion ja alueellisten toimijoiden välillä valtion ja Pohjoisen kasvuvyöhykkeen välinen kasvusopimus 2016-2018. Kasvuvyöhyke kokoaa alueellaan valtion, kaupunkien, elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden keskeiset edustajat rakentamaan uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja elinvoimaa Suomeen. Pohjoisella kasvuvyöhykkeellä on erinomainen geopoliittinen sijainti, toimiva infrastruktuuri ja monipuolinen osaamisperusta. Se on alusta ennakkoluulottomille digitaalisten palvelukonseptien kokeiluille ja piloteille.

Pohjoinen kasvuvyöhyke on kansainvälisesti houkutteleva elinkeinoelämän toimintaympäristö. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen kehittäminen pohjautuu hallitusohjelman ja sen kärkihankkeiden edistämiseen ja tähtäimenä on Suomen ja sen alueiden kestävän kasvun ja elinvoimaisuuden edistäminen. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen tavoitteena on luoda kestäviä, perinteisiä ja digitaalisia liikenne- ja kuljetuspalveluita, tuottaa ketterä innovaatioiden kehitysalusta ja hyödyntää kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet innovaatioiden kaupallistamisessa. Tavoitteena on myös lisätä yhtenäisen työmarkkina- ja talousalueen yhteistoiminnallisuutta ja saavuttaa siten skaalautuvia etuja koko alueelle sekä vahvistaa Suomen houkuttelevuutta elinkeinoelämän toimintaympäristönä.

- Pohjoisen kasvuvyöhykkeen tavoitteiden edistäminen Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien lähtökohdista, erityisesti huomioiden LOURA-yhteistyön sisällöt.

Liite 3. Satakunnan edunvalvonnan kärkihankkeet

Valtatie 8 Turku-Pori –yhteysvälin parannus on Satakunnan tärkein hanke liikennejärjestelmän kehittämisessä. Tie on merkittävä, vilkasliikenteinen kasvavan tavara- ja työmatkaliikenteen väylä, jonka turvallisuus on pääteiden huonoimpia. Runsaasta tavaraliikenteestä huolimatta tien rinnalla ei ole vaihtoehtoista raideliikenteen väylää. Tie ei ensimmäisen vaiheen (92,5 milj € v. 2014-2018) toimenpiteidenkään jälkeen vastaa valtateille asetettuja palvelutasovaatimuksia. Parannustoimia on viipymättä jatkettava kehittämissuunnitelmassa priorisoitujen kohteiden toteutuksella (yht. n. 100 milj. eurolla). Kiireellisimmät parannettavat kohteet ovat Laitilan (23 milj.) € ja Eurajoen (17 milj. €) risteyskohdat toimenpiteineen. Myös pidemmän aikavälin parannuskohteiden suunnitteluvalmiutta tulee lähteä nostamaan osana jatkuvaa liikennejärjestelmäsuunnitelmatyötä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on tien nelikaistaistus koko yhteysvälillä Pori-Rauma-Turku.

VT 2 –liikennekäytävän kehittäminen. Satakunnassa liikennekäytävän merkittävimmät kehittämistarpeet ovat Porin kaupungin kohdalla ja edelleen Pori-Kokemäki -välillä. Kokemäenjokilaaksossa on yksi Suomen isoimmista raskaan teollisuuden keskittymistä. Teollisuus, Porin satama ja alueen kaupungit muodostavat kiinteän kokonaisuuden valtatien 2 varrella. Valtatien riittävä kapasiteetti on edellytys toimivalle liikennejärjestelmälle. Vuoden 2017 lopulla valmistuvassa Liikenneviraston kehittämisselvityksessä priorisoidut kehittämiskohteet tulee viipymättä saada jatkosuunnitteluun ja toteutukseen. Liikennejärjestelyjen lisäksi parannukset ratkaisevat myös muita maankäytöllisiä ja kuntien kaavoitukseen liittyviä kysymyksiä.

Kattavien liikenneyhteyksien ylläpito - perusväylänpidon rahoitus. Satakunnan alueen yrityselämän kehittymisedellytysten turvaaminen vaatii investointeja liikenneinfraan ja –turvallisuuteen. Alemman asteisen tieverkon kunnossapito on merkittävää erityisesti maakunnan elintarvikeketjun ja metsäbiotalouden kannalta. Tarve lisäresursseille Satakunnan tieverkon ja painorajoitteisten siltojen ylläpitoon ja perusparantamiseen on huomattava. Talousarviovaroja tulee saada parannuskohteisiin, joita on priorisoitu mm. Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Satakunnan korkeakoulut osallistuvat aktiivisesti alueen TKI-toimintaan, ovat uuden tiedon tuottajia, kansainvälistymisen laadun turvaajia, osaamisen juurruttajia ja toimivat valituilla alueilla innovaatiotoiminnan vetureina. Satakunnan korkeakoululaitoksen yksiköiden toiminnallista ja rahoituksellista asemaa on vahvistettava ja niiden tiivistyvää yhteistyötä on tuettava.

Maakunnan toisen asteen koulutuksen mahdollisuuksia on edistettävä, jotta ammatillinen koulutus pystyy entistä paremmin vastaamaan työelämän muuttuviin tarpeisiin ja uuden työvoiman kouluttamiseen. Satakunnan teollisuuden ja palveluliiketoiminnan uudistuminen edellyttää olemassa olevan ammattityövoiman lisä- ja uudelleenkoulutusta sekä nuorisoasteen ammatillisen koulutuksen kautta uuden osaavan työvoiman kouluttamista.

Pori-Tampere –Helsinki –henkilöraideliikenteen matka-ajan lyhentämiseksi alle 3 tuntiin on radan tasoristeykset on poistettava, siltoja uusittava sekä parannettava radan turvalaitteita, ohjausjärjestelmää ja ratageometriaa (kokonaiskustannusarvio n. 100 M€, osatoimenpiteet 1-30 M€). Matka-aikaa pyritään lyhentämään ja yhteyttä kehittämään myös muiden toimenpiteiden avulla (mm. aikataulujen, nopeusrajoitusten ja pysähdysten tarkastelu). Osana Pori-Tampere –radan kehittämistä ja työssäkäyntialueiden yhdistämistä tavoitellaan myös henkilöliikenteen aloittamista Rauma-Kokemäki –rataosuudella. Henkilöliikennettä varten rataosan suurin nopeus tulee nostaa tasoon 100-140 km/h (nykyisin 90-100 km/h). Tämä edellyttää joitakin ratamuutoksia. Karkea kustannusarvio muutoksille on on 0,5 - 1,0 M€ (riippuen pa. sähköradan muutostöistä). Liikennöinnin aloittaminen edellyttää vielä jatkosuunnittelua.

Satakunnan teollisuuden kasvuohjelma - Teollisuuspilotti on Satakunnan elinkeinoelämän ja keskeisten julkisten toimijoiden laatima vuorovaikutussuunnitelma keskushallinnon ministeriöiden suuntaan teollisuuden kilpailukyvyn kehittämiseksi ja kasvun luomiseksi. Ohjelman keskiössä ovat monialaiset teollisuuspuistot innovaatioalustana, toimintaympäristönä ja työelämän uudistajina. Ohjelmassa haetaan uusia ratkaisuja mm. kilpailukykyyn, logistiikkaan, ympäristökysymyksiin, energiaan ja osaamiseen liittyviin kysymyksiin. Ohjelmaan sisältyy myös sinisen kasvun mahdollisuuksien hyödyntäminen, ml. merielinkeinojen osaamisen, innovaatioiden ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Satakunnan teollisuuden kasvuohjelman toteutumista edistetään laaja-alaisesti tulevina vuosina.

Porin ja Rauman satamien kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat kansantaloudellisesti merkittäviä. Satamien toimintaedellytyksiin ja yhteyksien parantamiseen on investoitu merkittävästi viime vuosina. Satamien kansallinen asema ja toimintaedellytysten edelleen kehittäminen on turvattava jatkossakin.

Vetovoimaisuus on keskeinen tekijä Satakunnan elinvoiman kehittämisessä. Panostamalla entistä voimakkaammin maakunnan tunnettuuden lisäämiseen ja vetovoimatekijöiden vahvistamiseen ja esille tuomiseen pyritään vaikuttamaan myönteisesti mm. maakunnan väestönkehitykseen. Vetovoimaisuuden edistämisen toimenpiteitä toteutetaan maakunnan toimijoiden yhteistyönä ja yhdessä naapurimaakuntien kanssa.

Ympäristö, kestävä kehitys ja viihtyisyys ovat tärkeä osa Satakunnan kehittämistä. Maakunnan ruokatuotantoa, metsäbiotaloutta, energiaratkaisuja, vesistöjä, kestävää matkailua ja kulttuuripalveluja parannetaan ja edistetään maakuntaohjelman vaikutusaikana myös edunvalvonnan keinoin.

Liite 4. Aluekehityksen seurantaindikaattorit

1. Muuttoliike ja väestö

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Väkiluku v. 2016	221 740				
Väestönmuutos edellisvuodesta	-0,55 %				
Nettomuutto (maassamuutto) v. 2016	-1082				
Nettomuutto (maassamuutto), % väestöstä, v. 2016	-0,49 %				
Nettomuutto (maahanmuutto), v. 2016	367				
Nettomuutto (maahanmuutto), % väestöstä, v. 2016	0,34 %				
Luonnollinen väestönkasvu (osuus väestöstä), v. 2016	-0,41 %				
			2020e	**2025e**	**2030e**
Vanhushuoltosuhde (yli 65 v./15–64 v.), v. 2016	0,42		0,47	0,50	

e=väestöennuste (v. 2015 laadittu)

2. Kilpailukyky

t=tavoite	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
BKT/asukas € käypiin hintoihin, v. 2014	35 147				
Liikevaihdon kasvu, v. 2016	-0,3 %				
Aloittaneet yritykset, v. 2016	920				
Lopettaneet yritykset, v. 2016	873				
Kasvuyritysten määrä, v. 2015 (kasvu väh. 10 % 12–15)	293				
Viennin osuus tuotannosta (BKT:stä), v. 2014	48,9 %				
Väestön tulotaso henkeä kohden € (Valtionveron alaiset tulot ml. verottomat osingot ja korot), v. 2015	23 330 €				

3. Talouden tasapaino

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Kuntien vuosikate euroa/asukas, v. 2016	443				
Valtion menot maakunnittain asukasta kohden, v. 2008	6 671,40	Ei päivitetä			

4. Työllisyys

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Työttömyysaste, v. 2016	13,9 %				
Työllisyysaste, v. 2016	67,9 %				
Nuorten työttömyys, v. 2016	18,4 %				
Pitkäaikaistyöttömyys, v. 2016	30,7 %				
Työpaikkojen lkm, v. 2015	85 799				
Työvoiman lkm, v. 2015	101 175				

5. Alueen sisäiset erot

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Tulotason keskihajonta € maakunnan kunnissa, v. 2015 (Valtionveron alaiset tulot ml. verottomat osingot ja korot)[1]	2 319				
Väestön ikärakenteen keskihajonta maakunnan kunnissa v. 2016 (yli 65-vuotiaiden osuus)	2,87 %-yksikköä				

6. Osaaminen

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Tutkinnon suorittaneiden osuus 15 v. täyttäneistä, v. 2016	68,5 %				
Peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevat 25–29-vuotiaista, v. 2015	16,4 % 1912				
Kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista, v. 2015	48 %				
Julkisen sektorin osuus työpaikoista, v. 2015	29 %				

7. Elinympäristön laatu ja aluerakenne

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Väestön määrän muutos, lähtöarvo 2000–2016, muut vuodet vs. 2000					
Sisempi kaupunkialue	-1,1 %				
Ulompi kaupunkialue	2,2 %				
Kaupungin kehysalue	-7,2 %				
Maaseudun paikalliskeskus	-3,5 %				
Kaupungin läheinen maaseutu	-4,7 %				
Ydinmaaseutu	-15,3 %				
Harvaan asuttu maaseutu	-24,8 %				
Uusiutuvan energian osuus energian kulutuksesta 2014	26 %				
Teollisuuden ja yhdyskuntien fosforikuormitus vesistöihin, v. 2016, kg	2917 (fosfori)				
Teollisuuden ja yhdyskuntien typpikuormitus vesistöihin, v. 2016, kg	75519 (typpi)				

1 STDEVP-funktio
Satakunnan kuntien valtionveron alaisten tulojen (ml. verottomat osingot ja korot) hajonta maakunnan keskiarvosta (per tulonsaajien määrä) http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tvt/statfin_tvt_pxt_008.px/?rxid=86234b7f-c21d-471f-8d04-f3f8f2635c97, STDEV.P (Satakunnan tulot per tulonsaaja; Euran tulot per tulonsaaja; jne.)

Liite 5. Maakuntaohjelman seurantamittarit

1. Yrittäjyys

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Yrittäjyysaktiivisuus (yrittäjien osuus työllisistä), v. 2015	11,8 %				
Aloittaneet yritykset, v. 2016	920				
Kasvuyritysten määrä, v. 2015 (kasvu väh. 10 % 12–15)	293				
Kasvuyritysten liikevaihto, miljardia €, (väh. 3 henk., 10 %:n kasvu), 2015	1,34				

2. Työllisyys ja sosiaalinen osallisuus

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Työttömyysaste, v. 2016	13,9 %				
Työllisyysaste, v. 2016	67,9 %				
Nuorten työttömyys, v. 2016	18,4 %				
Pitkäaikaistyöttömyys, v. 2016	30,7 %				
Rakennetyöttömyys, v. 2016, työttömien lkm	8150				
Työvoiman ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret (NEET, 15–29 v.)	16,8 %				
Työvoiman lkm, v. 2015	101 175				
Nettomuutto (maahanmuutto), v. 2016	367				

3. Uudistuva teollisuus

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Teollisuuden monipuolisuus, HHI-indeksin sijaluku, 2014	5.				
BKT/asukas € käypiin hintoihin, v. 2014	35 147				
Viennin osuus tuotannosta (BKT:stä), v. 2014	48,9 %				
Vientiyritysten lkm (kaikki toimialat)	225				
Teollisuuden (TOL C) investoinnit, v. 2014, miljardia €	239				

4. Energia

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Energiantuotanto Satakunnassa, GWh, v. 2016	17 311				
Uusiutuvan energian osuus energiantuotannossa, v. 2014	26 %				
HINKU-kuntien määrä Satakunnassa, v. 2017	3				

5. Bio- ja kiertotalous

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Elintarviketeollisuuden tuotanto (arvonlisäys), v. 2014, milj. €	174				
Elintarviketeollisuuden liikevaihto, v. 2015, milj. €	648				
Elintarviketeollisuuden vientiyritysten lkm, v. 2015	21				
Metsäteollisuuden tuotanto (arvonlisäys), v. 2014, milj. €	261				
Metsäteollisuuden liikevaihto, v. 2015, milj. €	1 542				
Metsäteollisuuden vienti, v. 2016, milj. €	1 336				
Uudet yritykset bio- ja kiertotalouden toimialoilla					
Loppusijoitettavan jätteen määrä					

6. Sininen kasvu

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Meriteollisuuden liikevaihto, v. 2016 (50 yritystä), milj. €	668				
Uudet yritykset sinisen kasvun aloilla					
Kaupallisten kalastajien määrä (1. luokka)	47				

7. Vetovoima

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Väkiluku v. 2016	221 740				
Väestönmuutos edellisvuodesta	-0,55 %				
Matkailutulo, (kokonaismatkailutulo), milj. €, v. 2015	338				
Investoinnit, miljardia €, v. 2014	1 427				
Asumisväljyys, v. 2014, m^2	44,2				
Asumiskustannukset: keskimääräiset kk-vuokrat, neliövuokra, euroa/m2/kk, v. 2016	9,93				

8. Hyvinvointi

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
THL:n sairastavuusindeksi, ikävakioitu, (koko maa=100), v. 2014	97,2				
Satakunnan kuntien hyvinvointikertomukset, lkm, 2015 (sähk.)	6				
Kulttuuripalvelujen koettu riittävyys. Kulttuuripalveluja tarpeisiinsa nähden riittävästi saaneiden osuus (%) 2015	78,4				

9. Turvallisuus

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten osuus (%), 20–64-vuotiaat, v. 2015	90,8				

10. Saavutettavuus

	Lähtöarvo	2018	2019	2020	2021
Matka-aika Helsinkiin (juna), v. 2017	3 h 15 min				
Matka-aika Tampereelle (juna), v. 2017	1 h 30 min				
Matka-aika Tukholmaan, (lentokone), v. 2017	1 h				
Matka-aika Turkuun (linja-auto), v. 2017	2 h 27 min				
Matka-aika Vaasaan (linja-auto), v. 2017	3 h 22 min				
Perustienpitoon tarkoitetun rahoituksen taso					
Joukkoliikenteen ostoon tarkoitetun rahoituksen taso, v. 2016	1,2 milj. €				
Tieverkon kunto (LiVi:n mittarit)					
Tieverkon ruuhkaisuus (LiVi:n mittarit), 2015–2017	palvelutaso-luokka A – C (ruuhkaton) 409 km, D 111 km, E 10 km ja F 1 km				